

Møte torsdag den 12. juni 2008 kl. 10

President: Thorbjørn Jagland

Dagsorden (nr. 96):

1. Innstilling frå finanskomiteen om statsrekneskapen for 2007
(Innst. S. nr. 275 (2007-2008), jf. St.meld. nr. 3 (2007-2008))
2. Innstilling frå finanskomiteen om Kredittmeldinga 2007
(Innst. S. nr. 274 (2007-2008), jf. St.meld. nr. 19 (2007-2008))
3. Innstilling fra finanskomiteen om samtykke til endring av IMF's statutter for å utvide organisasjonens investeringsmandat og for å gjennomføre en reform av kvoter og stemmerett, og om samtykke til en økning av Norges kvote i IMF
(Innst. S. nr. 284 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 58 (2007-2008))
4. Innstilling fra finanskomiteen om forvaltningen av Statens pensjonsfond i 2007
(Innst. S. nr. 283 (2007-2008), jf. St.meld. nr. 16 (2007-2008))
5. Innstilling fra næringskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 137/2007 av 26. oktober 2007 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EF) nr. 852/2004, forordning (EF) nr. 853/2004, forordning (EF) nr. 854/2004 og forordning (EF) nr. 882/2004 samt tilhørende rettsakter, om næringsmiddelhygiene og kontroll
(Innst. S. nr. 273 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 46 (2007-2008))
6. Innstilling fra næringskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 134/2007 av 26. oktober 2007 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EF) nr. 178/2002 om næringsmiddelregelverket og om opprettelse av Den europeiske myndighet for næringsmiddeltrygghet (EFSA) mv.
(Innst. S. nr. 277 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 47 (2007-2008))
7. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin S. Woldseth, Ulf Erik Knudsen og Kåre Fostervold om lovfestet likebehandling av barn som går i private og offentlige barnehager
(Innst. S. nr. 232 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:54 (2007-2008))
8. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene May-Helen Molvær Grimstad, Hans Olav Syversen, Ingebrigt S. Sørfohn og Line Henriette Holten Hjemdal om vurdering av momsfratak for frivillige organisasjoner
(Innst. S. nr. 255 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:81 (2007-2008))
9. Referat

Presidenten: Representanten Marit Nybakk, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Representanten Laila Dávøy vil framsette et representantforslag.

Laila Dávøy (KrF) [10:02:46]: Jeg har gleden av å fremme et representantforslag fra Dagrun Eriksen og meg selv om å sikre tilbud om habilitering og rehabilitering for cochlea-implanterte barn og voksne.

Presidenten: Representanten Ingebrigt S. Sørfohn vil framsette et representantforslag.

Ingebrigt S. Sørfohn (KrF) [10:03:13]: På vegner av representantane Line Henriette Holten Hjemdal, May-Helen Molvær Grimstad og meg sjølv har eg gleda av å framsetja forslag om ein heilskapleg gjennomgang av avfallspolitikken og betring av rammevilkåra for miljøvenleg avfallshandtering i Noreg.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:03:39]

Innstilling frå finanskomiteen om statsrekneskapen for 2007 (Innst. S. nr. 275 (2007-2008), jf. St.meld. nr. 3 (2007-2008))

Reidar Sandal (A) [10:04:06] (leiar i komiteen og ordførar for saka): Statsrekneskapen for 2007 er ei omfattande framstilling. Materialet er definitivt ikkje lett tilgjengeleg, og vi kan neppe rekne med at stortingsmeldingar med eit slikt innhald blir noka stor folkelesing. Til det er nok bodskapen både for detaljert og for teknisk, og slik må det vere dersom ein skal halde ein fagleg standard.

Statsrekneskapen for 2007 er likevel til å få forstand av, også for oss som ikkje er statsautoriserte revisorar. Hovudbodskapen er svært gledeleg. Rekneskapen viser ein økonomi i landet vårt som er uvanleg sunn og uvanleg sterk. Det er det all grunn til å glede seg over.

Vi er privilegerte i Noreg, der vi har ei regjering som kan fremje ei stortingsmelding med eit så positivt innhald som vi her ser eksempel på. Og vi er privilegerte fordi vi som parlamentarikarar kan drøfte og kvittere ut ei sak av denne typen med eit så viktig innhald utan at det forårsakar dei store politiske bølgen.

Framstillinga om statsrekneskapen for 2007 har nokre hovudkomponentar. Ein av dei er den såkalla løyvingerekneskapen, som viser samla løyving og rekneskap for kvar post i statsbudsjettet. Det inneheld òg eit kapitalrekneskap, som får fram staten sine egedelar, staten si gjeld og staten sin eigenkapital. Meldinga gir òg ei oversikt over rekneskapen på Svalbard, og til slutt finn vi i stortingsmeldinga oversikt over det statlege garantiansvaret, tilsegnings- og tingingsfullmakter og ei oversikt over dei aksjane som staten eig.

Vi har som sagt ein svært god økonomi i landet vårt. Dei samla inntektene i statsrekneskapen for 2007 var på ca. 1 030 milliardar kr, mens utgiftene var på ca. 715 mil-

liardar kr. Nettoinntektene frå petroleumsvirksemda er på ca. 316 milliardar kr, fordelte med 337 milliardar kr i inntekter og 21 milliardar kr i utgifter. Dei samla inntektene utanom petroleumsvirksemda og lånetransaksjonar er på ca. 293 milliardar kr, mens utgiftene er 1–2 milliardar kr høgare.

Statsrekneskapen viser eit oljekorrigert underskot på 1,3 milliardar kr. Ved nysalderinga av statsbudsjettet for 2007 blei det lagt til grunn eit oljekorrigert underskot på 2,8 milliardar kr, så underskotet er altså blitt mindre med tida. Inntektene auka med vel 5,5 milliardar kr, mens utgiftene auka med ca. 4 milliardar kr samanlikna med anslaga i nysaldert budsjett for 2007. Det strukturelle oljekorrigerte underskotet for 2007 er no rekna til 57,8 milliardar kr. Dette er ca. 13 milliardar kr lågare enn anslaget i nasjonalbudsjettet for 2007.

Når det så gjeld dei samla skatte- og avgiftsinntektene frå Fastlands-Noreg, viser statsrekneskapen for 2007 at desse inntektene auka frå ca. 562 milliardar kr i 2006 til ca. 633 milliardar kr i 2007, ein vekst på ca. 12,5 pst. Sterkare auke i den økonomiske aktiviteten og sysselsetjinga enn det som blei lagt til grunn hausten 2006, har ført til at skatte- og avgiftsinntektene blei vel 43 milliardar kr høgare enn i saldert budsjett for i år. Den høge veksten understrekar at det har vore høg aktivitet i norsk økonomi, og skatte- og avgiftsinntektene blei 1,5 milliardar kr høgare enn det som var lagt til grunn i det salderte budsjettet.

Frå saldert budsjett til nysaldert budsjett gjekk inntektene frå petroleumsvirksemda ned med ca. 43,5 milliardar kr, mens utgiftene til petroleumsvirksemda auka med knappe 2 milliardar kr. Den netto kontantstraumen frå petroleumsvirksemda gjekk dermed ned ca. 45 milliardar kr, til 320 milliardar kr. Nedjusteringa må m.a. sjåast i samanheng med lågare produksjon enn det som var lagt til grunn i saldert budsjett, sjølv om høgare petroleumsprisar trekte i motsett retning.

Vi er som sagt ekstremt heldige i Noreg. Den store rikdomen av olje og gass har gjort oss i stand til å ha ei heilt anna velstandsutvikling enn dei aller fleste andre land. Men rikdomen krev òg at vi tek ansvar. Verdiane må forvaltast godt, slik at komande generasjonar òg kan ha glede av dei. Dessutan må vi sørge for at dei ekstra ressursane blir fasa inn i økonomien i ei slik takt at økonomien ikkje går over styr. Det var for å møte desse utfordringane at Stortinget vedtok at det skulle utarbeidast nye retningslinjer for den økonomiske politikken heilt i byrjinga av dette hundreåret. Retningslinjene inneber at petroleumsinntektene gradvis blir fasa inn i økonomien om lag i takt med venta realavkasting av Statens pensjonsfond – Utland. Budsjettpolitikken skal dermed medverke til ei stabil utvikling i norsk økonomi. Intensjonen bak desse retningslinjene var å sørge for ein jamn auke i bruken av olje- og gassinntekter til eit langsiktig, forsvarleg nivå. Samtidig opna dei for at handlingsfridomen som petroleumsinntektene gir oss, kan brukast til å stimulere produksjon og sysselsetjing i periodar med høg og aukande arbeidsløyse. Motsett vil det vere nødvendig å halde igjen i budsjettpolitikken i periodar med låg kapasitetsutnytting og presstendensar i økonomien, slik vi ser eksempel på no om dagen.

Bruken av petroleumsinntekter blir målt med det strukturelle oljekorrigerte budsjettunderskotet. Ved utrekning av det strukturelle oljekorrigerte underskotet blir det m.a. teke omsyn til at delar av staten sine inntekter og utgifter endrar seg med konjunkturane, og til endringar i rekneskapsforholda. På den måten blir det lettare å samanlikne pengebruken og presstendensar mellom ulike år.

Finanskomiteen tek meldinga til orientering. Eg konstaterer at under behandlinga i komiteen har Framstegspartiet gjort eit stort nummer av at vi i vårt rike land, som komitemedlemene uttrykkjer det, har mange uløyste oppgåver. Partiet skuldar andre for å mangle evne til å forvalte norske ressursar på ein god måte. Kritikken frå Framstegspartiet i denne innstillinga er ramsalt, men ikkje spesielt godt dokumentert.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:13:49]: Nær sagt alle faktorer i verdenshandelen taler til Norges fordel. Vi eksporterer olje og gass til rekordhøye priser, vi importerer forbruksvarer fra utviklingsland til rekordlave priser, og vi har tilgang til ekstra arbeidskraft gjennom EØS-avtalen.

Norge er pr. i dag muligens det landet som tjener mest på en liberal verdenshandel, og vi burde alle fremstå som varme forsvarere av frihandel.

Felles for utviklingstrekkene er at de skyldes faktorer som norske politiske myndigheter i liten grad påvirker.

Med et slikt utgangspunkt påhviler det oss et stort ansvar å forvalte våre unike muligheter til beste for hver enkelt og for fellesskapet. Det er i gode tider Regjeringen plikter å legge til rette for dårligere tider. Her svikter beklageligvis Regjeringen på de aller mest sentrale områdene. For mens norsk økonomi går så det suser, velger Regjeringen å sitte musestille og håpe på at de gode tidene vedvarer. Regjeringen reduserer satsingen på forskning, nedprioriterer satsingen på alternativ energi, opprettholder et rekordhøyt skatte- og avgiftsnivå og overser fullstendig behovet for investeringer i infrastruktur som vei, bane, utstyr til forsvar og politi samt offentlige bygg. Istedenfor håper Regjeringen at den vil bli målt etter hvor mye penger den klarer å spare i et fond investert i våre konkurrentlands bedrifter.

Mens gresset gror, dør kua!

I løpet av Regjeringens tre leveår har argumentasjonen knyttet til den såkalte handlingsregelen variert.

I 2006 var hovedargumentet for å holde seg til handlingsregelen at Norge ville trenge de oppsparte midlene til fremtidige pensjoner. Etter hvert som Pensjonsfondet vokste med rekordfart, innså Regjeringen at størrelsen på fondet ville overgå behovene med tanke på fremtidens pensjoner. Ikke minst ble det stadig vanskeligere å forklare hvorfor akkurat Norge trengte tusenvis av milliarder på bok, samtidig som andre land i samme demografiske situasjon ikke ser et tilsvarende behov.

I 2007 var kronargumentet at det ikke er mulig å bruke mer penger over statsbudsjettet enn nøyaktig det beløpet som Regjeringen selv foreslo, fordi Norge manglet arbeidskraft. Ifølge Regjeringen ville mer bruk av penger straks bli etterfulgt av krav om høyere lønninger, slik at

samfunnsøkonomien totalt sett ville være negativ. Denne påstanden viste seg imidlertid også å være gal. EØS-avtalen sikret tilgang på arbeidskraft innenfor de områdene hvor behovet var størst, og arbeidskraft fra Øst-Europa utvidet kapasiteten i norsk økonomi uten at lønnsøkningen ble uforholdsmessig høy.

I debatten om årets statsbudsjett var det igjen en ny vinkling på argumentene. Fokuseringen på den angivelige mangelen på arbeidskraft ble tonet ned og erstattet med argumentet om at enhver tilleggskrone over statsbudsjettet ville føre til u håndterbart press i norsk økonomi. Og igjen tok Finansdepartementets tallknusere grundig feil.

Ja, jeg vil påstå at aldri har Finansdepartementet tatt mer feil med hensyn til utviklingen i norsk økonomi enn akkurat i 2007. I saldert budsjett viste det seg at skatteinntektene fra Fastlands-Norge var 41,8 milliarder kr høyere enn Regjeringen hadde beregnet i statsbudsjettet elleve måneder tidligere. Dersom man beregner en gjennomsnitts moms/skattesats på 25 pst., innebærer en skattegevinst på 41,8 milliarder kr en tilleggsaktivitet i norsk økonomi på ca. 160 milliarder kr – 160 milliarder kr!

Med andre ord, norsk økonomi klarte en aktivitetsvekst på hele 160 milliarder kr uten at dette førte til uventet press på krona, inflasjon eller utflagging av norske arbeidsplasser.

La oss for argumentasjonens skyld akseptere Regjeringens og de øvrige partiers påstand om at norsk økonomi er på bristepunktet, og at ytterligere bruk av penger over statsbudsjettet vil føre til inflasjon, press på kronekurs og utflagging av arbeidsplasser. Dersom Regjeringen faktisk tror at det forholder seg slik, er det jo komplett umulig å forstå at Regjeringen opprettholder bevilgningene til eksempelvis Innovasjon Norge. Dette er jo en organisasjon som har i oppdrag å skape aktivitet og press i norsk økonomi. Det er faktisk organisasjonens eksistensberettigelse! Regjeringen skryter av bevilgninger i inneværende år til Innovasjon Norges virksomhet, og når vi vet at hver krone bevilget til IN skal skape 4 kr i økt aktivitet i norsk økonomi, blir Regjeringens finanspolitikk helt uten sammenheng og logikk.

Samtidig som Regjeringen selv velger å øke presset i norsk økonomi, advarer den mot forslag fra Fremskrittspartiet om å bruke penger på utstyr og tjenester kjøpt i utlandet – anskaffelser som har nesten ingen virkning på norsk innenlandsøkonomi.

Sannheten er at Regjeringen ikke har tatt inn over seg at Norges finansielle rammebetingelser er totalt annerledes enn de var for kun ti år siden. Mens man på midten av 1990-tallet slet med å få statsbudsjettet i balanse, salderes i dag budsjettet med enorme overskudd. Til tross for dette er debattene i dette huset knyttet til statsbudsjettet, omtrent som før.

Det er akkurat i disse fantastisk gode tidene at Regjeringen burde lansere noen visjoner for fremtiden, skape en infrastruktur i verdensklasse som danner grunnlag for fremtidig vekst, et læremiljø med fokus på fremtidens krav, en inntektsbeskatning som gjør at arbeidstakere i større grad kan ivareta sin egen velferd, og et investeringsklima som gjør Norge attraktivt for utenlandske kapitalister.

Istedenfor velger Regjeringen å klatte på alt eksisterende, mens budsjettdebattene forblir innadvendte og preget av millimeterjustis.

Det er min påstand at denne regjeringen har latt en unik mulighet gå fra seg. Istedenfor å bruke de store pengene på de store tingene, slik Jens Stoltenberg lovet i valgkampen, har Regjeringen valgt å bruke de store pengene på å investere i de store bedriftene i våre konkurrentland. Og det er nå vi betaler prisen.

Offentlig infrastruktur forfaller, riksveinettet og jernbanen mangler penger selv til vedlikehold, Forsvaret og politiet mangler helt nødvendig utstyr, sykehusene mangler medisinske apparater som kan gi bedre behandling, og forskningsinstitutter mangler forskningsverktøy.

Samtidig som den offentlige fattigdommen vokser, øker den private rikdommen. Regjeringens svar på denne utfordringen er å nekte private institusjoner å tilby sine tjenester. I sosialismens likhetsverden er det åpenbart bedre at vi alle blir klienter i det offentlige velferdsapparatet enn at køene reduseres ved at noen mottar disse tjenestene av private aktører.

Dette er å gå baklengs inn i fremtiden. Fremskrittspartiet ønsker en motsatt tilnærming til statens enorme inntekter. For oss representerer våre gigantinntekter et fantastisk handlingsrom som gir oss unike muligheter.

Til tross for Regjeringens uttalte overbevisning om handlingsregelens velsignelser, er det merkelig å konstatere at Regjeringen i praktisk politikk velger å tøye regelens innhold til det ugjenkjennelige. Statsregnskapet viser nemlig at Regjeringen benyttet 1,3 milliarder oljekroner i 2007, noe som utgjorde ca. 0,1 pst. av forventet realavkastning av Statens pensjonsfond – Utland.

Vi skriver nå 2008, og igjen kommer de samme advarslene fra Regjeringen. Igjen ropes det ulv, ulv.

Etter å ha bommet i sine økonomiske beregninger to år på rad, hvorav 2007 var året med størst feilmargen, forlanger Regjeringen å bli trodd når den påstår at i 2008 vil prognosene slå til – det til tross for at pengene flommer inn i striere strømmer enn noen gang tidligere, rekrutteringselskaper som Manpower melder om avtagende interesse for faglært arbeidskraft, og norske bedrifter reduserer sine ordreserver.

Under høringen om kredittmeldingen uttalte sentralbanksjefen at han ikke hadde tro på Arbeiderpartiets planøkonomi fra 1960-tallet. Det har heller ikke Fremskrittspartiet. Det triste er imidlertid at regjeringspartiene har gjenskapt planøkonomien som økonomisk idé, og verktøyet som benyttes, er handlingsregelen i alle dens former, varianter og avskygninger.

I St.meld. nr. 16, som Stortinget skal behandle senere i dag, presenterer Regjeringen nye oppdaterte estimater for verdiutviklingen til Statens pensjonsfond. De fremskrivninger som der presenteres, er at fondet nesten vil doubles innen utgangen av 2011, til om lag 3 500 milliarder kr.

Dersom man legger dagens oljepriser til grunn, noe de fleste vil betrakte som konservativt, og samtidig tar hensyn til selskapenes produksjonsestimater, vil Statens pensjonsfond passere 10 000 milliarder kr innen 2022. Dette er åtte år tidligere enn Regjeringens anslag fra i fjor. Der-

som man legger en slavisk tolkning av handlingsregelen til grunn for et slikt beløp, vil den i år 2022 være på hele 400 milliarder kr. Det bør være åpenbart for alle at en budsjettpolitikk som automatisk knytter seg opp mot en regel som på få år inviterer til slike enorme svingninger i statsbudsjettet, verken er fornuftig eller bærekraftig.

I et historisk perspektiv gav handlingsregelen oss mulighet til å benytte 4 pst. av 100 milliarder kr i 1998 og altså 4 pst. av 10 000 milliarder kr i år 2022.

Fremskrittspartiet mener derfor at dagens handlingsregel er uegnet som budsjettpolitisk verktøy, og vi frykter at den på sikt vil gjøre et enda høyere antall nordmenn til passive mottagere av stønadsordninger.

Fremskrittspartiet ønsker istedenfor en regel som skiller på hvordan pengene over statsbudsjettet blir brukt. Vi ønsker å skille investeringer og forbruk, vi ønsker langtidsbudsjettering, og vi ønsker at utgiftsveksten på forbruksiden knyttes opp mot den reelle veksten i norsk økonomi. Vi ønsker med andre ord å sette tæring etter næring.

For å få dette til må vi som nasjon legge grunnlaget for at landet har næringer å leve av etter at oljen og gassen er ferdig utvunnet. En slik målsetting kan best nås ved å satse på forskning og utdanning kombinert med massiv satsing på utbedring og utvikling av nasjonal infrastruktur.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marianne Aasen Agdestein (A) [10:23:51]: Representanten Christian Tybring-Gjedde har vært innovert mange aspekter ved norsk økonomi. Investeringer i veisektoren er en av de tingene man er opptatt av i Fremskrittspartiet, noe for så vidt mange av oss er. Men Fremskrittspartiet er særlig glad i asfaltarbeid, har jeg lagt merke til. De mener at det stadig er en uutnyttet kapasitet der. På nyhetene i går var det en reportasje fra Vest-Finnmark, Passvik kommune, hvor de må asfaltere mye kortere veistrekningsfordi det har vært en prisstigning på 25 pst. på asfaltlegging.

Da lurer jeg på: Hvor høy skal prisstigningen på asfaltlegging bli før Fremskrittspartiet skjønner at vi økonomisk har nådd grensen for kapasitetsutnyttelse?

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:24:43]: Det var mange spørsmål på en gang.

Prisen på olje har økt, og det har også noe med asfaltprisen å gjøre. Men Fremskrittspartiet tror at veitbygging kan skje også ved å innhente kapasitet fra utlandet, slik at en kan satse på massiv veibyging på den måten. Vi har også regelmessig kontakt med bransjen, som sier at det finnes ledig kapasitet, og vi vil utnytte den ledige kapasiteten som finnes.

Selvfølgerlig er det en grense for hvor mye dette kan koste. Med konkurranse fra utlandet vil prisene presses ned, men når Regjeringen selv velger ikke å dempe avgiftene på olje, som asfalt er avhengig av, ja vel, da lager den ris til egen bak. Fremskrittspartiet har foreslått å redusere drivstoffavgiftene slik at også asfalten blir rimeligere, men det har altså regjeringspartiene valgt å ignorere. Da blir det også dyrere å bygge vei, og det er Regjeringens skyld.

Reidar Sandal (A) [10:25:44]: Eg registrerte at representanten Tybring-Gjedde prøvde å bruke sentralbanksjef Gjedrem som sanningsvitne for resonnementa sine. Han viste til at Gjedrem hadde avvist Arbeidarpartiet sin planøkonomi frå tidlegare tider. Eg deltok òg på høyringa, eg leia ho, og eg kan ikkje minnast at det var Gjedrem sin bodskap.

Men når det først er slik at representanten Tybring-Gjedde trykkjer sentralbanksjefen til sitt bryst, er spørsmålet mitt følgjande: Vil no representanten Tybring-Gjedde og Framstegspartiet lytte til sentralbanksjefen sitt råd når han i fleire samanhengar, bl.a. i open høyring i finanskomiteen, har avvist Framstegspartiet sitt opplegg om uansvarleg bruk av olje- og gassinntektene? Vil Framstegspartiet og Tybring-Gjedde lytte til det rådet frå sentralbanksjefen?

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:26:41]: Sentralbanksjefen uttalte i denne høringen at han hadde ingen tro på planøkonomien fra tidligere tider. Og så vidt jeg erindrer – selv om det var før jeg ble født og like etter – var det altså Arbeiderpartiet som hadde rent flertall i denne salen og førte den planøkonomien som Gjedrem viste til.

Vi lytter til Gjedrem, men det er ikke dermed sagt at Gjedrem besitter all kunnskap om dette. Gjedrem innhenter også informasjon ute i markedet. Vi innhenter også informasjon ute i markedet. Vi har også utdannelse. Vi kan også tenke selv, og det finnes andre aktører som også har gode råd til Fremskrittspartiet. Vi lytter til alle, og kollektivt vil vi finne en fornuftig politikk.

Vi har tro på at kapasiteten i norsk økonomi kan utvides ved at vi har et annet syn på økonomien. Vi tror ikke det er som Schjøtt-Pedersen tidligere har uttalt, nemlig at når du heller vann i et glass, renner det over, og så får du inflasjon. Vi tror, i motsetning til Arbeiderpartiet, at kapasiteten i norsk økonomi kan utvides på en fornuftig måte.

Hans Olav Syversen (KrF) [10:27:44]: Representanten Tybring-Gjedde har mange kvaliteter. Etter det innlegget han har holdt, er å være svovelpredikant en av dem, synes jeg. Og det har vi full respekt for – i enkelte partier. Men så var det dette med prognosene – det var utrolig sterk skyts mot departementet og andre som danner det beslutningsgrunnlaget vi faktisk forholder oss til, bl.a. når det gjelder oljepris.

Så mitt spørsmål er: Kan vi nå forvente at Fremskrittspartiet i sine budsjetter vil frembringe egne prognoser for utviklingen av norsk økonomi og legge opp budsjettene ut fra det?

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:28:30]: Fremskrittspartiet kommer ikke til å skape noen egne prognoser. Mitt poeng er å vise at det ikke finnes noen fasitsvar. Du kan ikke slå opp i en bok eller bruke én modell for å finne ut av hvordan utviklingen kommer til å være om ett år, to år, tre år. La oss gå 20 år tilbake i tid og så 20 år framover i tid – det er så enorme svingninger i norsk økonomi og verdensøkonomien at det er umulig å forutsi.

Det er den skråsikkerheten til regjeringspartiene vi angriper, at akkurat det kronebeløpet som finansministeren legger fram for Stortinget, er det korrekte, at ikke én krone mer skal brukes over statsbudsjettet. Vi sier: Vær lite grann mer ydmyk. Kanskje man ikke her kan være så skråsikker, kanskje det finnes andre varianter. Kanskje det finnes andre måter å se det på. Kanskje man bør tenke litt annerledes. Det er det Fremskrittspartiet sier.

Vi kommer ikke til å legge frem egne prognoser. Men vi vil vise at de prognosene Regjeringen legger frem, ikke stemmer. År etter år stemmer de ikke. Og i 2007 stemte de overhodet ikke.

Lars Sponheim (V) [10:29:32]: Jeg skal gi representanten rett i én ting, og det gjelder fleksibiliteten og kapasiteten i norsk økonomi. Veggene i norsk økonomi er nok mer fleksible enn de fleste økonomer har klart å gjette på forhånd. Der har nok representanten et poeng. Det ser vi jo av det statsregnskapet vi behandler i dag.

Men så er det også heldigvis slik at økonomien vår fungerer og er så sunn at den er det økonomene kaller automatisk stabilisator. Når gode tider blir enda bedre, virker skattesystemet og innkreving slik at du trekker inn mer kjøpekraft enn det du har budsjettet med. Det gjør at det går bra likevel. Jeg ser nå at mye av kritikken fra Fremskrittspartiet går på at man så å si vil bruke opp eller fjerne mye av den automatiske stabiliseringen av økonomien som gjør at det går så bra, tross gode tider. Er det rett? Erkjenner Fremskrittspartiet at det er viktig at disse automatiske stabilisatorene fungerer, at skatteinntektene når tidene blir bedre, øker mer enn det er budsjettet med?

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:30:28]: Det er korrekt observert. Fremskrittspartiet ønsker å investere i fremtiden. Vi ønsker å investere for fremtidig vekst. Det er klart at man kan velge å gjøre som Regjeringen gjør, og som de øvrige opposisjonspartiene gjør, nemlig at man sparer alt til eventuelt dårlige tider. Det ville være mer fornuftig å gjøre som andre oljeeksporterende land gjør, nemlig å investere i infrastruktur til å skape et grunnlag, å satse på forskning og utdanning, slik at elever og studenter har muligheten til å kunne bidra til fremtidig vekst i bedrifter som har konkurransemessige vilkår, både når det gjelder skatter, avgifter og infrastruktur. I stedet gjør vi det motsatte, og vi blir rentenister alle sammen. Vi er i ferd med å utvikle oss til å bli rentenister. Stadig flere går på uføretrygd. Stadig flere får trygdeordninger. Stadig flere får sosiale ordninger – i likhetens tegn. Fremskrittspartiet tror ikke det er noe sunt tegn for norsk økonomi. Det er bedre at man satses på at folk kan få jobb og bidra til vekst i norsk næringsliv.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:31:24]: Statsregnskapet er etter mitt syn et langt viktigere dokument enn det det er tradisjon for å debattere her i salen. Statsregnskapet står i en rekkefølge, med statsbudsjettet, revidert budsjett og nå regnskapet. Formålet er sjølsagt at vi kan bruke regnskapet

til å drøfte hvordan det gikk, og vi kan bruke regnskapet til å drøfte hva vi lærer av det som skjedde – altså bruke statsregnskapet som grunnlag for de kommende budsjettene. Det blir sjølsagt gjort, men debatten her i salen er beskjedent på det punktet.

Gjennom den drøftinga får vi jo en mulighet til å diskutere prioriteringer av hva vi skal bruke landets enorme ressurser til, hvordan vi skal fordele ressursene på forbruk og investering, hvordan vi skal bruke ressursene i forhold til framtidig næringsutvikling og fordelingspolitikk, enten det gjelder grupper av mennesker, geografi eller over generasjoner. Gjennom den diskusjonen kan vi også få en mulighet til å diskutere nødvendige endringer av driftsmåten i vårt næringsliv, hvor vi står overfor et behov for kraftig reduksjon av vår oljeavhengighet.

Vi står overfor enorme endringer, som vil koste svært mye for å kunne omstille det norske samfunnet til det som trengs i framtida. Enhver næringsdrivende, enhver forbruker erfarer nå etter hvert konsekvensene av de økte energiprisene og hvordan man må tilpasse seg på nytt. Jeg tror få egentlig har tatt inn over seg summen av de investeringer vi står overfor.

Det som er spesielt oppsiktsvekkende i det som i dag er lagt fram, er at avstanden mellom saldert budsjett og regnskapet er oppsiktsvekkende stor. Samtidig er et svært sentralt faktum, som i altfor liten grad har kommet fram i det offentlige ordskiftet blant folk flest i bygd og by, at det som var budsjettet med oljeproduksjon fra norsk sokkel, er, når regnskapet kommer, langt lavere enn det som det ble budsjettet med.

Reduksjonen i produksjon av olje fra norsk sokkel går så raskt ned at etter min vurdering har ikke befolkninga tatt inn over seg konsekvensene av de endringene som her må skje, fordi det tappes ut i et omfang som er langt større enn det som våre beste myndigheter trodde da en gikk inn i året. Det er nok et argument for å tenke annerledes når det gjelder næringslivsutviklinga, at vi må bruke den situasjonen vi nå er i for å forberede oss på en annen situasjon. I et historisk perspektiv er oljeepoken i Norge svært kort.

Det er også et stort tankekors om vi i vår økonomiske debatt forstår økonomiens sammenhenger godt nok. Når vi nå har en reduksjon i det oljekorrigerte underskuddet på 51,3 milliarder kr i forhold til saldert budsjett, må flere enn Fremskrittspartiet stoppe opp og gjøre seg noen tanker om vi forstår økonomiens virkemåte.

Jeg vil appellere til at vi får en grundigere analyse av denne situasjonen, og at Finansdepartementet, Statistisk sentralbyrå og Norges Bank også inviterer alternative økonomiske miljøer, hvor enn de er i verden, for å få alternative synspunkter og brytninger for kanskje å komme lenger i sin erkjennelse av at det er noe vi ikke forstår. Ja, vi forstår det så dårlig at vi har en avstand i forhold til det vi gikk inn med, som er spesielt stor.

Når det gjelder Fremskrittspartiets virkelighetsforståelse, skal jeg ikke si så mye om det. Men når det fra denne talerstolen fra Fremskrittspartiets side nevnes ord som Regjeringens eller Arbeiderpartiets planøkonomi, eller det nevnes uttrykk som sosialismens likhetssamfunn, tror jeg

man bør korrigere slike uttalelser i forhold til hva som er den faktiske utvikling og den faktiske politikk i dag. Det er en ganske annerledes situasjon enn det å bruke en slik gammeldags retorikk.

Jeg synes Fremskrittspartiet i større grad skulle invitere de andre partiene til å diskutere: Hva er prosjektet? Hva er det vi vil med Norge? Hva er de største utfordringene? Dette for å få fram hva som er prioriteringene, hva som er dilemmaene, for vi kan ikke oppfylle alt på samme tid. Man må prioritere det som er mest sentralt, og det er ulike holdninger blant partiene om hva som er mest sentralt. Det er svært reallt, men å få et slikt ordskifte vil også inspirere andre miljøer til å delta i debatten i langt større grad enn ved den overbudspolitikk og den gammeldagse retorikk som jeg synes for mange er opptatt av i dag.

Statsråd Kristin Halvorsen [10:37:09]: Det er jo slik som saksordfører Reidar Sandal sier, at det vi i dag behandler, er en slags revisorrapport om hvordan det gikk i året 2007. Det kan si oss noe om norsk økonomi, men det kan ikke si oss alt om hvordan samfunnsutviklingen egentlig er.

Jeg har vanskelig for å forstå den virkelighetsbeskrivelsen som Fremskrittspartiet legger til grunn. Vi er altså inne i den sterkeste veksten over fire år som vi har hatt siden 1960-tallet. Det kan ikke sies om det at mens gresset gror, dør kua. Vi er inne i en situasjon hvor 200 000 flere har fått jobb siden regjeringsskiftet, hvor folk flest har hatt en reallønnsutvikling på 9 pst., hvor veldig mange har fått en betydelig økning i sin kjøpekraft. Vi kan ikke beskrive det som om vi skulle vært Bangladesh eller et annet utviklingsland med veldig store utfordringer. Vi har hatt en utrolig økonomisk periode bak oss, og det er ikke så rart at ikke Statistisk sentralbyrå eller Finansdepartementet eller andre som lager økonomiske prognoser, regner at sannsynligheten for at den veksten som vi må tilbake til 1960-tallet for å finne maken til, er den vi får i 2007 og i 2008.

Så er det da spørsmål om hvordan vi bruker den handlingsfriheten som vi har. Det er en stor utfordring å velge klokt for vår generasjon og for framtidige generasjoner, fordi de store inntektene vi har, i stor grad skyldes at vi veksler om en ikke-fornybar ressurs i penger og bruker av pengene over statsbudsjettet. Nå er det riktignok slik at en del av dem som våknet på morgenen i dag, tror at nå bruker vi ikke oljepenger. 1,3 milliarder kr er jo ingen ting – og hva er det de har funnet på nå på Stortinget? Bruker de ikke av pengene våre? Det er jo riktig hvis vi holder oss til revisorrapporten. Men det er ikke slik vi lager statsbudsjett. Det er fordi inntektene til et land, og ikke minst i Norge, svinger så enormt at hvis vi skulle ta utgangspunkt i inntekter som svingte så enormt, måtte vi i dårlige tider gå til folk og si: Hør her, vi må kutte lønna di med 50 pst., for nå har vi ikke råd til å betale den. Eller: Vi må kutte trygden med 50 pst. Derfor har vi laget oss et slags gjennomsnitt. Jeg har ikke rukket å konsultere Det gamle testamentet, men egentlig er det den samme tankegangen som lå bak ordtaket om sju magre år og sju fete år. I sju fete år hadde man gode avlinger. Så holdt man av

noe, slik at man hadde noe til overs, og så brukte man det i sju magre år, og da laget man et slags gjennomsnitt for hvordan en skulle håndtere korn- og matsituasjonen. Det er det vi gjør når vi lager et strukturelt oljekorrigert underskudd. Det betyr at i tider med nedgangstider og arbeidsløshet hvor vi vet at trygdeavgiftene går enormt opp, hvor skatteinntektene faller til bunns, later vi som om vi har mer penger enn det vi egentlig har, fordi vi regner det ut fra et gjennomsnitt. Det betyr at når vi har ekstraordinært gode tider, ser vi ikke på regnskapet det året, men vi ser på hvordan det ville slå ut i gjennomsnitt. Hvis ikke slår de bølgene rett inn i norsk økonomi. I tråd med det oljekorrigerte strukturelle underskuddet bruker vi 57,8 milliarder kr av oljepengene i 2007. Det er vel anvendte penger som brukes til utdanning, helse, samferdsel og veldig mange av de andre viktige oppgavene som vi skal løse.

Så snakker mange som om disse sparepengene våre eller pensjonsfondet vårt er enormt. Men det tilsvarer altså ett års årlig verdiskaping – 2 000 milliarder kr. Det er omtrent det samme som det norske bruttonasjonalproduktet. Hvis vi skulle prøve å veksle om det bildet som er mulig for vanlige mennesker som oss å forstå, må det være som at man har en årslønn på sparekonto i banken. Det tilsvarer at en minstepensjonist har 135 000 kr på en sparekonto i banken, eller at en gjennomsnittlig lønnsarbeider med helårsjobb – altså fullt årsverk – har 420 000 kr i banken. Det er selvfølgelig mye penger. Men det er ikke slik at man kan leve i sus og dus i evighet. Det er ikke slik at vi har fått opplysninger når det gjelder framtidens pensjonskostnader som gjør at vi nå kan avblåse alt og bare dure fram som før. Det som er situasjonen, er at vi er litt heldigere enn andre land i forhold til hvordan vi skal klare å finansiere framtidens pensjonskostnader, for de aller fleste vestlige land står nå overfor en forgubbing av sin befolkning, som gjør at de som kommer etter oss, kommer til å ha helt andre forpliktelser i forhold til å betale pensjoner.

Historien om statsregnskapet for 2007 er historien om en ekstraordinær økonomisk situasjon og en ekstraordinær økonomisk vekst. Da er det om å gjøre at vi tenker på at vi skal forvalte de verdiene vi har på lang sikt. I veldig stor grad har det norske folk nytt godt av dette gjennom økte lønninger, betydelig lavere arbeidsløshet og en betydelig satsing på offentlig sektor. Så er det viktig at vi klarer å holde det innover, særlig at vi klarer å holde arbeidsløsheten så lav som den er nå, så lenge som mulig, for det kommer til sjuende og sist til å være det mest avgjørende for om vi bruker samfunnets ressurser riktig, nemlig folk, og om folk har inntekt til å betale de forpliktelsene de har.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Gjermund Hagesæter (FrP) [10:43:58]: Finansministeren prøvde å bagatellisere storleiken på oljefondet. No ligg vi i år med dagens oljepris an til å få eit overskot på meir enn 500 milliardar kr, som er langt meir enn det ein har budsjettert med. Med dagens oljepris ligg oljefondet an til i 2030 å bli på 22 000 milliardar kr. Det vil med dagens innbyggjartal utgjere ca. 5 mill. kr pr. innbyggjar i landet.

Då er mitt spørsmål: Dersom oljeprisen held seg og oljefondet blir så stort som det ligg an til no, kjem ein på eit eller anna tidspunkt ein eller annan gong opp på eit nivå der Statens pensjonsfond – Utland er stort nok, eller er det inga grense for kor stort dette fondet bør bli?

Statsråd Kristin Halvorsen [10:45:04]: Jeg har litt problemer med å forstå hva Fremskrittspartiet egentlig mener.

Det er altså kun kort tid siden representanter for Fremskrittspartiet spurte meg: Hvorfor selger vi ikke nå oljen vår på rot? Nå er prisen pr. fat 60 dollar, mye høyere enn den noensinne har vært. Nå må vi sikre oss for fremtiden og sørge for at vi lager en langsiktig salgskontrakt på 60 dollar pr. fat.

Hadde vi gjort det, hadde vi tapt mye penger, for nå er prisen over 100 dollar pr. fat.

Nå er Fremskrittspartiet friskt og raskt og bruker disse pengene for hva det er verdt. Det er penger som Fremskrittspartiet egentlig ikke har, for de har solgt denne oljen til en mye lavere pris for lenge siden. Men det er nå så.

Vi har faktisk overlatt til kommende generasjoner å bestemme hvordan en eventuelt skal begynne å tære på selve Pensjonsfondet. Vi har bestemt oss for å bruke 4 pst. og det som situasjonen i norsk økonomi tillater, ut fra de konjunktorene som er, og ut fra rentesituasjonen og arbeidsløshetssituasjonen.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:46:27]: Først vil jeg oppklare noe som er åpenbare misforståelser med overlegg.

Fremskrittspartiet ønsker ikke å bruke opp pensjonspenger. For det første er det en brøkdell av det årlige overskuddet som vi bruker. Vi ønsker å investere pengene og kutte i forbruket på statsbudsjettet. Vi ønsker å investere pengene i fremtidig vekst, skape de forutsetningene som gjør at et næringsliv som ikke er avhengig av olje og gass, som ikke lever av olje og gass, kan skapes i Norge. Da må man altså bygge infrastrukturen – bygge veier. Man må ha lavest mulig skattetrykk, slik at næringslivet kan bli konkurransedyktig, slik at fremtidens generasjoner kan gå inn i et næringsliv og skape verdier og ikke leve som rentenister av statsråd Kristin Halvorsens overføringer i form av alle mulige sosiale ordninger. Det er ikke slik vi skaper en nasjon. Vi skal ha noe å leve av. Det er det Fremskrittspartiet ønsker.

Mitt konkrete spørsmål til statsråd Kristin Halvorsen er: På hvilket grunnlag avviser hun et utenlandsbudsjett som skaper minimalt press på norsk økonomi, når vi allikevel har pengene investert i dollar i utlandet, kan handle i dollar i utlandet og få apparater til forskning, få medisinsk utstyr, politiutstyr og forsvarsutstyr til Norge, uten å skape press i norsk økonomi? Hva er årsaken til dette?

Statsråd Kristin Halvorsen [10:47:41]: Årsaken til at vi ikke lager et eget utenlandsbudsjett, er at statsbudsjettet samlet sett har en miks av innenlands- og utenlandsbudsjett. Den miksen tar vi med når vi beregner hva slags virkning et statsbudsjett har på norsk økonomi.

I det å begynne å spalte opp hvor stor del av Kunnskapsdepartementets budsjett det er som brukes innenlands og utenlands, hvor stor del av Helse- og omsorgsdepartementets budsjett og hvor stor del av Forsvarsdepartementets budsjett det er som brukes innenlands og utenlands, ligger en vurdering i forhold til hvordan budsjettet virker på norsk økonomi allerede. Vi synes ikke det er noe særlig poeng i å prøve å spalte det videre. Vi må bruke de pengene vi har, med vett og forstand, og vi må finne det som er det fornuftige nivået.

Så må jeg si at det er riktig at Fremskrittspartiet kutter i budsjettene. De kutter enormt på områdene bistand, jordbruk og jernbane. Så gir de mye skattelette, særlig til dem som har mye fra før, for de fjerner jo formuesskatten. Det er klart at det er et politisk valg. Men det er ikke vår politikk.

Lars Sponheim (V) [10:48:54]: I likhet med finansministeren er jeg urolig over Fremskrittspartiets forsøk på å lete etter muligheter til å – folkelig sagt – gå «bananas» med penger. Jeg er veldig nøktern i synet på bruken av penger.

Men jeg vil bidra til å gi Fremskrittspartiet rett i én ting. Det er at norsk økonomi synes hvert år å tåle mer enn det både finansministeren og jeg sa og trodde for et år siden. Slik har det vært i mange år, og det sier oss noe om at det skjer ting i økonomien som gjør at den fungerer litt annerledes. Vi hører det fra økonomer som møter finanskomiteen. Stein Reegård sier f.eks. til komiteen at man skjønner ikke helt hva som skjer, så det gjelder å sitte stille i båten. Vi har andre økonomer som sier noe om det samme. Jeg har selv på denne talerstol hatt den innfallsvinkel til mange av disse spørsmålene og prøvd å forstå det som skjer i vår tid.

Det går dårligere i verdensøkonomien, men oljeprisen tar av. Hva er sammenhengen? Det er vanskelig å styre i en slik sammenheng. Representanten Lundteigen sa i sitt innlegg, der det var mye jeg var enig i, mye av det samme.

Vil statsråden bidra til at vi i nasjonalbudsjettet til høsten får en kanskje litt alternativ gjennomgang av det som faktisk skjer, slik at vi kan bruke dette til å lære på en fornuftig måte, og ikke som et argument for å gå «bananas» med penger i denne salen?

Statsråd Kristin Halvorsen [10:50:02]: Det er riktig at det er nye problemstillinger eller forhold som vi må lete etter en bedre forståelse av.

For norsk økonomi dreier det seg særlig om kapasiteten i arbeidsmarkedet. Tenk hvis noen for kun kort tid siden hadde sagt at det på tre år var mulig å få 200 000 flere mennesker i jobb. Da hadde man svart: Nei, det er ikke mulig. Det er nesten halve Oslos befolkning, og da teller vi med babyer og gamle damer – alt. Det har likevel vært mulig.

Det betyr at det er noe i forhold til hvordan arbeidsmarkedet fungerer, som er mye mer fleksibelt nå enn i tidligere høykonjunkturperioder. Det handler om at vi nå har et felles arbeidsmarked med EU, med nye EU-land. Det handler også om at vi klarer å mobilisere deler av befolk-

ningen som vi ikke har klart å mobilisere før. Det gjelder i for liten grad dem som er på trygd, men i gledelig stor grad såkalte seniorer, for en av de gruppene som har økt mest når det gjelder yrkesdeltakelse, er godt voksne kvinner over 54 år.

Jeg er helt enig i at vi må gjøre alt vi kan for å lete etter nye forklaringer, for å manøvrere så presist som mulig. Men det er også mulig at dette er en tid med usikkerhet, der ikke alt lar seg forklare.

Gjermund Hagesæter (FrP) [10:51:32]: Først vil eg seie at eg ikkje kjenner til påstanden frå statsråd Kristin Halvorsen om at Framstegspartiet har teke til orde for å selje all oljeproduksjon på rot. Eg forstår ikkje kvar ho har det frå.

Det som er spørsmålet, er: Når statsråd Kristin Halvorsen og Finansdepartementet legg til grunn at oljeprisen i snitt skal vere 500 kr pr. fat i år, kvifor nyttar ein ikkje då sjansen til å selje f.eks. ein del av Petoros produksjon til det som er marknadsprisen i dag, nesten 700 kr pr. fat? Det har vi aldri fått noko godt svar på. Eg stiller ikkje det spørsmålet på nytt, fordi eg reknar med at eg heller ikkje får noko svar på det i dag.

Men det som eg ønskjer svar på, var det spørsmålet som eg stilte i stad: Viss oljefondet kjem opp på eit nivå som utgjer 5 mill. kr pr. innbyggjar i 2030, er oljefondet då stort nok, eller er det ikkje grenser for kor stort oljefondet bør bli?

Statsråd Kristin Halvorsen [10:52:36]: Jeg vet ikke hva slags politisk karriere representanten Hagesæter har tenkt å legge opp til, men jeg kan si at i 2030 har i hvert fall jeg tenkt å overlate plassen til noen andre. Det betyr at det er de som styrer i 2030, som bestemmer det.

Vi har en ikke-fornybar naturressurs. Nå har vi teknologien til å pumpe den opp og veksle den om til penger. Så har vi sagt at av hensyn til kommende generasjoner skal vi ikke tære på selve formuen. Den skal vi gi videre, men vi skal bruke den reelle avkastningen, som vi regner med er 4 pst. Vi overlater altså noen valg til de neste generasjonene. Det betyr at de får større handlefrihet til å finne ut hva som er fornuftig å gjøre i 2030. Da er muligens representanten Hagesæter med, men jeg tror jeg kan love at jeg har gitt meg.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Ulf Leirstein (FrP) [10:53:49]: Det var for så vidt interessant å høre at finansministeren og partilederen i SV nok en gang kommer med en dato for når hun skal gå av. Det har hun gjort tidligere også, men denne gangen velger jeg faktisk å tro på henne, for å si det sånn. (Munterhet i salen)

Grunnen til at jeg tegnet meg på talerlisten, var det innlegget finansministeren hadde her i stad. Det er selvfølgelig ikke slik at når Fremskrittspartiet deltar i disse debattene, prøver vi å beskrive Norge som et Bangladesh eller et u-land hvor alt er fullstendig galt. Selvfølgelig er det mange områder i Norge hvor vi opplever god velferd.

Selvfølgelig er det mange i Norge som har det bra. Vårt utgangspunkt i slike debatter er nettopp å påpeke at det er noen utfordringer vi kan løse hvis vi vil. Noe jeg har tatt opp mange ganger i debatt med finansministeren, er bl.a. bekjempelse av fattigdom, som finansministeren har fokusert på. Man har hatt et klart fokus på det. Det ble sagt før valget at man skulle ha fokus på det. Man sa det i begynnelsen av denne stortingsperioden, men det fokuset har altså blitt borte, slik jeg opplever det. Jeg opplever det absolutt som at det fokuset har blitt borte. Det er bare å se på det reviderte statsbudsjettet vi skal behandle i denne salen neste fredag.

Det er selvfølgelig bra at det er lav arbeidsledighet i Norge, det er kjempebra. Men hvis vi sammenligner vår arbeidsledighet med den i andre europeiske land, har vi faktisk en ganske stor gruppe mennesker som er helt utenfor arbeidslivet, som verken er arbeidsledige eller arbeidsføre, men som altså er uføre, som er utenfor og ikke kommer inn i arbeidslivet. Vi har en stor gruppe mennesker som lever på velferdsordninger, og mange av disse ønsker helt sikkert å kunne ta del i arbeidslivet. Men også der gjør Regjeringen lite.

Jeg ser at når vi har den oljerikdommen vi faktisk har, kunne vi brukt noe av den til investeringer for å løse de problemene finansministeren selv har sagt hun er opptatt av. Det velger man altså ikke å gjøre.

Det er ikke slik at Fremskrittspartiet har tenkt å gå «bananas» med bruk av oljepenger. Hvis man hadde lest Fremskrittspartiets alternative statsbudsjett, ville man sett at Fremskrittspartiet er det partiet som kutter mest av alle partier i denne sal i offentlig forbruk. Men vi sørger for å vri en del av dagens driftsutgifter i staten over til investeringer, noe som vil skape ytterligere vekst på sikt. Det må være poenget, for vi kan ikke leve av et fond alene. Vi må iallfall legge grunnlag for økt vekst i årene framover.

Vi diskuterer nå faktisk statsregnskapet, selv om denne årlige debatten ofte blir mer enn bare en debatt om statsregnskapet. Jeg har likevel lyst til å komme inn på det som var utgangspunktet for denne saken. Saksordføreren sa at det på mange måter er en revisorrapport, og finansministeren bekreftet det. Den revisorrapporten er veldig interessant når man ser på det konkrete regnskapet i forhold til hvor lite oljepenger man nå faktisk bruker. Jeg hørte finansministeren si at nei, det er jo ikke slik at man bare bruker 1,3 pst., man bruker mye mer, for vi har andre innretninger når det gjelder hvordan vi håndterer statsøkonomien, statsbudsjettet osv. Vel, jeg konstaterer at når denne revisorrapporten går i Regjeringens favør, er det veldig greit å forholde seg til den. Når den tydeligvis ikke går i Regjeringens favør, kommer man med unnskyldninger. Det er helt tydelig at tre år på finansministerkontoret har satt sitt preg på finansministeren når jeg hører hennes innlegg.

Noe av problemet med debatten er at da vi hadde en stor diskusjon her for halvannet år siden om det statsbudsjettet som dette er statsregnskapet for, var det helt tydelig hva som skulle være den eksakte pengebruken, og det norsk økonomi tålte. Det var finansministeren klinkende klar på: ikke en krone mer, for da ble det økt rente. Det

fikk vi allikevel. Men da ville altså renten øke, og det var ikke måte på hvor ille det skulle gå med norsk økonomi. Så har vi altså fått uante skatteinntekter, man bruker mindre oljepenger enn forutsatt. Allikevel er det akkurat det man endte opp med, som er den store fasiten. Vi kunne altså ha gjort alt det Fremskrittspartiet sa, både av skattelettelser og investeringer, og allikevel kommet lavere enn det Regjeringen selv la opp til. Men det er altså uansvarlig. Jeg synes det blir fullstendig feil i en debatt å påstå at det er nøyaktig på den krona Regjeringen legger opp til, som er fasiten.

Nå må Regjeringen bestemme seg. Enten er det det man *sa* da man la fram statsbudsjettet, som er fasiten på hva man kan bruke i norsk økonomi, eller så må det være det statsregnskapet som er lagt fram, som man faktisk brukte, som er fasiten. Problemet til Regjeringen er at når budsjettet ikke stemmer med regnskapet slik som man forutsa, eller omvendt, bruker man nå begge deler som argumentasjon for at det var akkurat den pengebruken som var fornuftig. Vel, min påstand er at det statsregnskapet vi behandler i dag, nettopp beviser at den oljepengebruken som Regjeringen argumenterte kraftig for halvannet år siden, faktisk var et bomskudd. Det synes jeg Regjeringen bør ta inn over seg.

Det er ikke mulig å treffe akkurat på krona, selv om jeg er helt bombesikker på at når vi kommer til høsten, vil vi igjen få et statsbudsjett fra finansminister Kristin Halvorsen hvor hun kommer til å argumentere for at det er akkurat det Regjeringen legger opp til, som er akkurat den hårfine grensen for hva man kan bruke. Fremskrittspartiet kommer sikkert til å argumentere for det motsatte. Så vil vi altså få fasiten et år etterpå, men Regjeringen må bestemme seg for hva man skal forholde seg til: Er det den oljepengebruken man legger i budsjettet, eller er det det man får i statsregnskapet, som man mener er en fornuftig oljepengebruk?

Statsråd Kristin Halvorsen [10:59:41]: Vi har vel et par debatter til her i dag, så jeg har ikke tenkt å bidra ekstremt til å forlenge denne. Jeg vil bare komme med et par stikkord.

Selvfølgelig har representanten Leirstein rett i at det ikke er fiks faste størrelser vi diskuterer – det er helt opplagt. Men det er et hav av forskjell mellom stortingsflertallets utgangspunkt og Fremskrittspartiets utgangspunkt. Og dessverre er det slik at Fremskrittspartiets alternative statsbudsjettet ikke gir noe svar. I sitt alternative statsbudsjett foreslår riktignok Fremskrittspartiet å kutte dramatisk på bistand, å kutte dramatisk på distrikt og jordbruk, på jernbane og diverse andre ting og bruke pengene på skattelette – pluss at man lager seg et utenlandsbudsjett og øker oljepengebruken. Men det er jo bare Fremskrittspartiets startpunkt, for så fort det statsbudsjettet er behandlet i Stortinget, begynner man bare å plusse på til nye gode formål. Det siste jeg selv opplevde i salen – jeg holder ikke telling på Fremskrittspartiets pengebruk, men det burde jeg kanskje begynne med – var da man foreslo å redusere bensin- og diesellavgiftene. Da svei man av 3,5 milliarder kr, som ingen har sett på noe regnskap. Statistisk sentralbyrå, som

blir bedt om å beregne virkningen av Fremskrittspartiets alternative statsbudsjett, og alle andre som tror på en del av det som blir sagt, får jo bare en flik av sannheten om den økonomiske politikken.

Det blir egentlig ganske spennende å se hva som egentlig skal gjennomføres, hvis det er slik at Fremskrittspartiet og Høyre skal styre landet etter neste valg. Det har jeg tenkt at de ikke skal, for vi har tenkt å vinne valget – men det hadde blitt et gigantisk eksperiment.

Så til dette som er et slags mantra, nemlig at investeringer er lønnsomt, og at drift er ulønnsomt. Investeringer betyr altså at alt man kan investere i, bruer, operaer, bygg eller hva det måtte være – gode, fine monumenter som viser at vi har brukt oljepenger – er lønnsomt for samfunnet. For det første er det feil; vi gjør mange ulønnsomme investeringer, for vi bruker ikke bare lønnsomhetsbegrepet som utgangspunkt. For det andre protesterer jeg intenst på at det som er viktig drift av den norske velferdsstaten, ikke er lønnsomt. Barnevern er lønnsomt – det er ikke investeringer, det er drift. Skole er lønnsomt, det å hjelpe barn til å knekke lesekoden er lønnsomt, for det sikrer verdiskaping i framtiden. Så dette blir en helt feil måte å se hva som er lønnsomt og klokt å bruke penger på, og hva som ikke er det.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 3697)

Sak nr. 2 [11:02:38]

Innstilling frå finanskomiteen om Kredittmeldinga 2007 (Innst. S. nr. 274 (2007-2008), jf. St.meld. nr. 19 (2007-2008))

Presidenten: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 30 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 30 minutter, Fremskrittspartiet 20 minutter, Høyre 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 10 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter og Venstre 5 minutter.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Reidar Sandal (A) [11:03:35] (komiteens leiar og ordførar for saka): I Kredittmeldinga 2007 er det lagt særleg vekt på utviklinga i finansmarknaden og den internasjonale finansuroa. Konkurransen i bankmarknaden og utviklinga for norske låntakarar får òg brei omtale. Verksamda til Det internasjonale valutafondet tek ein større del av den siste kredittmeldinga enn det som har vore vanleg i dei fleste tidlegare åra. Det er ein illustrasjon på at Regjeringa legg stor vekt på dette arbeidet. I samsvar med tradisjonen blir aktiviteten til Noregs Bank og Kredittilsynet grundig presentert.

Når det gjeld vurderingane av den finansielle stabili-

teten, har fleirtalet i finanskomiteen i stor grad samanfalande synspunkt. Det er først og fremst Framstegspartiet som har avvikande oppfatningar. I synet på pengepolitikken finn vi det same mønsteret. Då ser eg bort frå vurderingane av renteutviklinga. Fleirtalet gir si tilslutning til hovudtrekka i Regjeringa sin politikk, med enkelte utfyllande kommentarar. Framstegspartiet derimot tek på nytt eit oppgjær med handlingsregelen.

Når det gjeld verksemda til Det internasjonale valuta-fondet, seier eit anna fleirtal, alle partia unnateke Framstegspartiet og Høgre, at ein er tilfreds med at IMF's aktivitetar og låneprodukt blir kritisk gjennomgått. Det blir dessutan poengtert frå fleirtalet at målet må vere at institusjonen reduserer aktiviteten sin til det som ligg i det opphavlege mandatet til IMF frå Bretton Woods. Regjeringa får klart positiv respons på det arbeidet som er gjort for å betre låneprogrammet. Det blir dessutan poengtert at IMF både bør redusere og avgrense rolla si i låginntektsland.

Framstegspartiet seier derimot at ein ikkje deler «flertallets frykt for IMF's krav overfor utviklingsland om liberalisering og privatisering».

I samsvar med god tradisjon har finanskomiteen også i år halde ei open høyring med sentralbanksjef Gjedrem i samband med behandlinga av kredittmeldinga. Sentralbanksjefen gav ein brei analyse av gjennomføringa av pengepolitikken. Deretter svarte han på ei rekkje spørsmål frå komitemedlemene. For finanskomiteen sitt arbeid er sentralbanksjefens presentasjon og vurderingar av stor interesse og verdi.

I fjor var den negative utviklinga på den amerikanske kreditt- og bankmarknaden eit karakteristisk trekk. Den såkalla subprime-krisa smitta etter kvart over til Europa. Ei rekkje internasjonale bankar har følgjeleg hatt store tap. Det er ingen gitt å slå fast kor store dei samla tapa som er knytte til finansuroa, har vore. Vidaresal av finansielle instrument i fleire ledd gjer det svært vanskeleg å få oversikt. Likevel er det heva over all tvil at mange kundar og bustadeigarar både i USA og i Europa er hardt ramma.

Det siste året har vi til fulle fått merke at finansmarknaden er internasjonal. Vi har erfart at komplekse, strukturerte, finansielle produkt er samansette på ein slik måte at sluttinvestor ikkje har vore klar over kor stor risiko investeringa hans har representert. Denne kompleksiteten har gjort det svært vanskeleg å overvake den finansielle stabiliteten. Eg meiner derfor at det er heilt forståeleg at finansuroa òg har ført til auka utlånsrenter frå bankar i vårt eige land. Dessutan har vi til fulle vore vitne til tap på investeringar i finansielle produkt og verdipapir. Fleire norske kommunar og finansinstitusjonar har hatt sviande erfaringar på dette området.

Rett nok har vi registrert ein del svært uheldige transaksjonar for enkelte aktørar på finansmarknaden i Noreg. Kredittilsynet slår likevel fast at det ikkje er grunnlag for uro for norske bankar. Årsresultata i 2007 for norske bankar viser at tapa samla sett har vore små. Likevel er det grunn til å frykte at bankkrisa kan føre til lågare vekst i mange europeiske land og i USA. I sin tur kan det lett resultere i negative utslag for norsk økonomi, spesielt ved at eksporten frå Noreg kan bli redusert.

For dei norske hushalda har gjeldsveksten vore sterk dei siste åtte åra. Kredittmeldinga dokumenterer dette. Veksten har vore driven av låge renter, sterk vekst i bustadprisane og inntektsvekst. Undersøkingar viser at det er mellom dei nyetablerte på bustadmarknaden at gjeldsbelastninga er særleg stor. Låntakarar som er yngre enn 35 år, har ei gjennomsnittleg gjeldsbelastning på 313 pst. Dette er 24 prosentpoeng høgare enn i 2006. Desse observasjonane er ganske oppsiktsvekkjande. Karakteristiske trekk er aukande gjeldsvekst, lengre gjennomsnittleg løpetid på lån og klart større utbreiing av avgiftsfrie lån. Etter mitt syn blir låntakarane på denne måten meir risikoutsette dersom det oppstår uventa renteoppgang eller bustadkrakk.

I fjor auka Noregs Bank styringsrenta med 1,75 prosentpoeng. Den enda på 5,25 pst.. Mange av våre politiske motstandarar yndar å leggje skulda for renteauken på den noverande regjeringa. Det er definitivt eit for enkelt bilde. I den samanhengen vil eg vise til forskrifta for pengepolitikken, som det var brei semje om då ho blei sett i verk i 2001. Der heiter det:

«Pengepolitikken skal sikte mot stabilitet i den norske kronens nasjonale og internasjonale verdi, herunder også bidra til stabile forventningar om valutakursutviklingen. Pengepolitikken skal samtidig understøtte finanspolitikken ved å bidra til å stabilisere utviklingen i produksjon og sysselsetting.»

I forskrifta blir det dessutan slått fast at det er Noregs Bank som skal stå for den operative gjennomføringa av pengepolitikken.

Det er eit faktum at Noregs Bank allereie i 2005 varsla ein vesentleg renteoppgang. Renteprogناسane er seinare blitt justerte opp fleire gonger. Grunngevinga har vore at veksten i norsk økonomi har vore uvanleg sterk, kapasitetsutnyttinga har vore uvanleg høg, og mykje tydde på at aktivitetsnivået ville halde seg oppe lenge. Høg vekst hos handelspartnarane våre har òg trekt renteprogناسane i same retning.

Dette temaet stod sentralt under den opne høyringa som finanskomiteen hadde med sentralbanksjefen 22. mai i år. Han sa:

«Siden 2003 har veksten i norsk økonomi vært høy, høyere enn vi hadde ventet. Den skjøt fart både raskere og mer markert enn i oppgangskonjunktorene på 1980- og 1990-tallet. Til å være så langt ute i oppgangen var veksten uvanlig høy i fjor. Den årlige veksten i bruttonasjonalproduktet i fastlandsøkonomien var på litt i overkant av 4 pst. i de tre årene fra 2004 t.o.m. 2006. I fjor kom den over 6 pst.»

Vi kan derfor slå fast at det er uvanleg gode tider i landet vårt. Eg er svært tilfreds med den gode utviklinga som har vore i norsk økonomi dei siste åra. På denne bakgrunnen er det som forventa, ut frå forskrifta om pengepolitikken, at Noregs Bank har auka styringsrenta til eit meir normalt nivå.

For regjeringspartia er det ikkje eit mål for den økonomiske politikken å ha lågast mogleg rente. Derimot er arbeid til alle, ei berekraftig utvikling, meir rettferdig fordeling og styrking av velferdsordningane heilt sentrale poeng for oss. Dersom vi derimot skulle innrette budsjettpolitikk-

ken med sikte på ei unormalt låg rente, måtte det kuttast kraftig på mange område. Det ville vere mykje dårlegare nytt for folk flest enn at renta, som varsla allereie under den førre regjeringa i 2005, no har kome opp på eit meir normalt nivå.

Årsaka til renteauken er den sterke veksten i norsk økonomi. Vi veit òg at veksten i sysselsetjinga har vore rekordhøg. Aldri før har så mange norske kvinner og menn vore i arbeid, og arbeidsløysa er svært låg. Eg er overbevist om at den svært positive utviklinga på arbeidsmarknaden og den høge inntektsveksten, som finansministeren òg viste til i innlegget sitt tidlegare i dag, har gitt mange hushald større økonomisk armslag og eit tryggare livsgrunnlag enn dei har hatt på lenge – kanskje har dei aldri hatt så gode vilkår.

Eg undervurderer ikkje dei vanskane som enkelte låntakarar kan ha med det noverande rentenivået. Det ville vere å vise lite empati. Styringsrenta til Noregs Bank er no på 5,5 pst. og svært nær den toppen som banken har lagt til grunn i den siste pengepolitiske rapporten sin. Prognosen er at renta skal setjast ned igjen i 2009 og 2010. Det kan gjere kvardagen enklare for mange av dei som kjenner presset frå stor gjeld og tyngjande renteutgifter.

No om dagen er det ikkje berre styringsrenta til Noregs Bank som er bestemmende for kva rente låntakarane må betale i sin eigen bank. Pengemarknadsrenta kan kome til å stige raskare enn vår eigen sentralbank legg opp til. Det kan lett bli konsekvensen av den stramme kredittmarknaden som har oppstått på grunn av den internasjonale finansuroa som eg viste til tidlegare i innlegget mitt. Denne utfordringa peiker også Noregs Bank på i årsmeldinga si. Sentrale analytikarar i norsk finansnæring understreka det same poenget så seint som i går.

Norske bankar finansierer seg i ikkje uvesentleg grad i andre land. Desse finansieringskostnadene har gått opp, og det har slått inn i pengemarknadsrentene her i landet. Norske bankar har velta iallfall ein god del av dette over på renta på lån til norske hushald og til norske bedrifter. Alt dette skjer sjølv om det norske banksystemet er lønsamt. Eg nemner dette poenget for å illustrere at internasjonale forhold har mykje å seie for kva kostnader norske låntakarar møter, både i person- og bedriftsmarknaden.

Eg visste det før, men etter å ha lese innstillinga frå finanskomiteen blei eg til fulle mint om det igjen: Framstegspartiet er tung i argumentasjonen mot handlingsregelen. Rett nok er eg ikkje overtydd om at debatten om kredittmeldinga er den rette arenaen for å debattere dette temaet, men ein del av synspunkta frå Framstegspartiet kan ikkje stå uimotsagde.

I komiteinnstillinga seier representantane frå Framstegspartiet:

«En av handlingsregelens viktigste svakheter er at den ikke forholder seg til hvor, når eller hvordan oljeinntektene brukes, og at den ikke skiller mellom oljepenger brukt til skatte- og avgiftslettelse, offentlige realinvesteringer eller offentlig forbruk.»

Eg har ingen illusjon om å få komitemedlemene frå Framstegspartiet til å endre syn på handlingsregelen, men eg vil minne om følgjande poeng: Den omtalte regelen

fastset kor mykje oljepengar som over tid skal brukast over statsbudsjettet. Dermed legg han føringar for den samla budsjetttramma. Kva oljeinntekter og andre inntekter skal brukast til, blir vedteke i Stortinget i dei årlege budsjetttrundene.

Eg erkjenner sjølv sagt at det kan vere lett å la seg freiste til for høg bruk av petroleumsinntektene. Kostnadene kan nemleg bli flytta til ei fjern framtid. Nettopp av den grunn må vi ha eit rammeverk for budsjettpolitikken som tvingar oss til reelle prioriteringar mellom ulike investeringsprosjekt og andre utgiftsformål, som finansministeren heilt korrekt peikte på tidlegare i dag. Alt dette må skje innanfor rammer som samla sett er ansvarlege.

På dette feltet er det eit grunnleggjande skilje mellom Framstegspartiet på den eine sida og dei andre partia i Stortinget på den andre. Eg meiner at dersom ein bryt med det synet som fleirtalet i denne salen baserer seg på i dette spørsmålet, set ein over styr den ansvarlege økonomiske linja. Effekten av ein slik politisk kurs vil vere klart negativ for folk og land.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [11:18:32]: Privat rikdom øker. Avstanden mellom den private rikdommen og den offentlige fattigdommen øker. Regjeringen sparer fordi økonomien ikke tåler at man bruker mer penger.

Mener representanten Sandal at skattene derfor må økes, slik vi har hørt enkelte rød-grønne politikere argumentere for – for å dra inn kjøpekraft? Eller vil representanten Sandal tillate private løsninger, slik at folk kan bruke sin private økende velstand på annet enn biler, reiser, bygging av hus osv., slik at de også kan dekke noen av sine grunnleggende velferdsbehov med egne opptjente penger?

Reidar Sandal (A) [11:19:13]: Eg takkar representanten Tybring-Gjedde for å gi meg høve til å svare på desse standardspørsmåla frå Framstegspartiet.

Når det gjeld skattenivået, er dei tre regjeringspartia einige om at vi i den inneverande stortingsperioden skal ligge på det skattenivået ein hadde i 2004. Det nivået er vi på, og den linja styrer vi etter i den stortingsperioden som vi no er inne i. Men når vi snakkar om skattar, vil eg understreke at det er viktig for oss å forbetre skattesystemet og skape meir rettferd. Det kan bety at vi skal ta meir frå dei som har aller mest å bidra med, for å skape eit betre fellesskap i Noreg.

Når det gjeld synet på private løysingar, er det regjeringspartia og Arbeidarpartiet sitt definitive syn at vi skal ha fellesskapsløysingar og kørkje inspirere til eller leggje grunnlag for at vi skal ha private helse- og omsorgsløysingar. Det er ikkje vår politiske kurs, som representanten Tybring-Gjedde svært godt veit.

Gjermund Hagesæter (FrP) [11:20:37]: Grunnen til at eg tek ordet, er representanten Sandal si hyllest av handlingsregelen, at han er noko av det glupaste som er funne opp nokosinne i Noreg.

Vi har peikt på at det er ein del svakheiter med handlingsregelen. Ei av svakheitene er at handlingsregelen ikkje skil mellom korleis ein bruker pengane. Det er nemleg eit poeng, for dersom ein bruker pengar til skattelette, har det ein heilt annan effekt på økonomien enn dersom vi f.eks. bruker pengar på byråkratiet i offentleg sektor. Og dersom vi bruker pengar i utlandet – kjøper ting frå utlandet – har det ein annan effekt på norsk økonomi enn dersom vi bruker dei same pengane i Noreg.

Då er mitt spørsmål til leiaren av finanskomiteen: Er ikkje representanten Sandal einig i at det er ulike verknader av pengebruken, avhengig av korleis ein bruker pengane?

Reidar Sandal (A) [11:21:45]: No har vi jo høyrte eksempel her i stortingssalen før i dag på at framstegspartirepresentantane ikkje er så nøgne med sitatbruken. Vi hadde jo eit eksempel på det no frå Hagesæter si side. Eg har ikkje uttalt meg om den djupaste intellektuelle ferdigheita i utforminga av korkje handlingsregelen eller anna, men eg har sagt at det er ein operativ regel som vi styrer etter, ikkje slavisk, men i den ånda som han skal styrast etter.

Til det spørsmålet som representanten Hagesæter stiller, om å skilje mellom ulik bruk av pengar, vil eg berre seie at eg aksepterer ikkje premissane for resonnementet frå Hagesæter og Framstegspartiet om at det å bruke mest mogleg pengar til investering, for så vidt er veldig gunstig, men så er ein veldig kritisk til midlar til drift.

Eg viser til det finansministeren sa tidlegare i dag, som eg synest var veldig dekkjande òg for mi oppfatning: Det er ikkje investeringar å løyve til barnevern og utdanning, men det er nyttig, klokt og framtidsetta å gjere det, sjølv om det ikkje fyller dette framstegspartikravet som det òg blir vist til.

Hans Olav Syversen (KrF) [11:23:17]: Først en aldri så liten kommentar til at de rød-grønne ikke har noen tro på private aktører innen helse- og omsorgstjenesten. Jeg må minne om at det er de rød-grønne som med Helse Sør-Øst nå fører en halsløs anbudspolitikken innenfor rusomsorgen, som gjør at man avslutter samarbeidet med frivillige organisasjoner som har pågått i en årrekke. Det er de rød-grønne i praktisk politikk.

Så var Sandal inne på at det er en del låntakere som får problemer med for høy rente, og han hadde noen vurderinger knyttet til det. I sine merknader har Kristelig Folkeparti pekt på at man kanskje burde innføre noen tiltak for å få mer forbrukervern mot de aggressive markedsførerne av forbrukerlån. Det er gjerne de som tar slike lån, som får størst problemer. Hvorfor vil ikke regjeringspartiene være med på det?

Reidar Sandal (A) [11:24:16]: For det første vil eg understreke at når det gjeld private løysingar, uttalte eg meg om kva som var vårt hovudløp. Representanten Syversen og eg er einige om at staten må kjøpe betydelege tenester innanfor helse- og omsorgssektoren, bl.a. frå ideelle organisasjonar, og dei gjer eit godt arbeid. Så la oss ikkje skape nokon strid om det.

Når det gjeld spørsmålet om å styrkje forbrukarvernet,

som Kristeleg Folkeparti riktig tek opp i merknadene, synest eg det er både klokt og relevant. Det er gjort veldig mykje for å styrkje forbrukarvernet i denne regjeringssperioden. Eg viser til både endra lovgiving og regelverk på dette feltet, og vi vil gå vidare med dette spørsmålet for å sjå om vi kan få til ei forbetring – for så vidt i den ånd som Kristeleg Folkeparti legg opp til. Men vi treng litt områdingstid for å kunne vere heilt konkrete på dette.

Gjermund Hagesæter (FrP) [11:25:33]: Når eg nemnde representanten Sandal si hyllest til handlingsregelen, var det litt meir ei oppfatning av korleis eg tolka hans eigentlege budskap, enn at eg siterte han korrekt. Det er riktig, det gjorde eg ikkje.

Representanten Sandal nemnde dette med investering, og det er for så vidt eit poeng at det er meir fornuftig å bruke pengar på investeringar enn på forbruk. Men det var ikkje det som var kjernen i mitt spørsmål. Mitt spørsmål var: Når ein bruker pengar på skatte- og avgiftslette, noko som også kan bidra til å halde prisane nede, gir det ein annan effekt på økonomien enn om ein pøser meir pengar inn i offentleg sektor, til auka byråkrati, f.eks. i fylkeskommunen? Det er det som er mitt spørsmål. Er representanten Sandal einig i at det gir ulik effekt når ein bruker pengar på skatte- og avgiftslette, og når ein bruker pengar på auka byråkrati?

Reidar Sandal (A) [11:26:38]: Eg ber om respekt for at eg ikkje kan gå inn på representanten Hagesæter sine premissar, for vi har ei heilt anna forståing av kva skatte- og avgiftsinntektene til staten skal brukast til. Eg aksepterer ikkje det utgangspunktet at det å løyve mykje til offentleg sektor ikkje er ei god plassering av pengane.

Vi vil ha ein stor offentleg sektor for å skape betre velferdsordningar i dette landet. Derfor satsar vi tungt på utdanning, derfor har vi gjort ein historisk innsats når det gjeld utbygging av barnehagane, og derfor er vi på jakt etter å skape betre ordningar for dei som slit mest i samfunnet, og som har minst ressursar å leve av. I det biletet er eg ikkje med på å knytte eit negativt forteikn til innsatsen i offentleg sektor, slik vi har sett mange eksempel på tidlegare. Det synest eg faktisk Framstegspartiet òg skal slutte med.

Jan Tore Sanner (H) [11:27:53]: En viktig grunn til den sterke kostnadsveksten vi nå har innenfor mange sektorer, og til at vi ikke får løst viktige oppgaver, er Regjeringens allergi mot private løsninger, og at man har stoppet opp moderniseringen av offentlig sektor. Dette ble også understreket av sentralbanksjefen under høringen i finanskomiteen, hvor han sier:

«Det har ikke skjedd mye nytt de senere årene som kan fyre opp under produktivitetsveksten, vil jeg vel mene, på strukturpolitikens område.»

Han understreker gjentatte ganger at det er stort rom for modernisering av offentlig sektor.

Ser representanten Sandal at Regjeringens allergi mot private løsninger og den fullstendige stopp i moderniseringen av offentlig sektor er noe av forklaringen på de store

problemene vi nå sliter med, med kostnadsøkninger og at vi ikke får løst helt nødvendige oppgaver, bl.a. innenfor omsorgssektoren?

Reidar Sandal (A) [11:29:01]: Eg er einig i at vi står overfor eit betydeleg kostnadspress både i offentleg og privat sektor, men eg er ueinig med representanten Sanner i at regjeringspartia og Regjeringa ikkje gjer ein innsats for å forbetre offentleg sektor. Vi er ikkje komne i mål, vi er ikkje komne langt nok, men vi har tankar om det, og det er gjort grep for å kome vidare. Det er nødvendig å forbetre offentleg sektor, gjere han endå meir tilgjengeleg for forbrukarane og få ein endå høgare kvalitet på tenestene.

Men igjen vil eg seie: Eg er ikkje med på å teikne eit negativt bilete av innsatsen til mange av dei som yter ein betydeleg innsats f.eks. innafør helse- og sosialsektoren. Eg er redd for at dersom vi heile tida målar dette negative teiknet, er det med på ikkje å inspirere, men å demotivere dei som i det daglege gjer ein stor innsats, anten det er på sjukeheimar eller i klasseromma.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Ulf Leirstein (FrP) [11:30:29]: Vi behandler kredittmeldingen for 2007. Som saksordføreren nevnte, er kanskje ikke dette arenaen for den store debatten knyttet til oljepenget og handlingsregelen. Men det er jo slik at når handlingsregelen faktisk er omtalt i dokumentet, kan jo ikke Fremskrittspartiet la en slik mulighet gå fra seg til å kommentere dette også i merknadsform. Jeg registrerer at saksordføreren også avla oss noen visitter på området. Jeg har tenkt å komme litt tilbake til det senere i innlegget.

Dette får meg for så vidt til å reflektere litt. Kredittmeldingen er egentlig en ganske traust melding, for dem som er interessert og leser denne meldingen. Jeg tror nok norsk politikk, og kredittmeldingen spesielt, hadde blitt en smule kjedelig hadde det ikke vært for nettopp Fremskrittspartiet. Det tror jeg også saksordføreren innser. Da blir det i hvert fall noe debatt, og det kan være positivt.

Men la meg nå først ta selve kredittmeldingen som sådan. Som jeg sa i fjor, synes jeg kredittmeldingen er en god melding, for den gir på en lettfattelig og god måte en oversikt over hvordan det står til med finansinstitusjonene våre, og hvordan det står til i finansmarkedet. All honnør til departement og statsråd for det. Mye av det meldingen dreier seg om, er rett og slett fakta om hvordan situasjonen er. Og det bør man jo ikke bruke mye politisk retorikk på å krangle om. Fakta er i utgangspunktet fakta. Det skal vi forholde oss til.

Så har jeg lyst til å gi ytterligere skryt til finansministeren. Da vi diskuterte statsbudsjettet i fjor høst, hadde vi en situasjon med disse såkalte Terra-kommunene, Terra-skandalen, med Terra Securities og noen kommuner. Da ble det også satt søkelys på hva rollen til Kredittilsynet er oppe i dette. En samlet opposisjon hadde en merknad i forbindelse med Budsjett-innst. S. nr. 6 for 2007-2008, finanskomiteens budsjettinnstilling, og der bad vi om at man i kredittmeldingen for 2007 omtalte særskilt disse forholdene. Det har finansministeren gjort på en særdeles grun-

dig måte, og har vel også etter innspill fra Kredittilsynet konkludert på samme måte om hva som skal være veien videre – ikke nødvendigvis primært med hensyn til den saken som var aktualisert i fjor høst, men med hensyn til om lignende saker kan skje igjen, hvordan vi jobber, osv.

I et fritt marked som vi har på dette området, som jeg er glad for – vi har jo en meget god banknæring, vi har gode finansinstitusjoner, hele næringen mener jeg fungerer veldig godt – er det selvfølgelig også viktig at vi har kontrollapparatet på plass, slik at alt foregår etter boken. Kredittilsynet gjør på mange måter en utmerket jobb, men noen av oss stusset da vi fikk denne Terra-skandalen, da det framkom at det hadde vært veldig mange år siden Kredittilsynet bl.a. hadde hatt tilsyn med den angjeldende institusjonen. Vi har som sagt i kredittmeldingen nå fått flere innspill fra Kredittilsynet og finansministeren, og jeg føler også at dette er noe man er nødt til å følge opp videre, og det vil bli gjort.

En samlet opposisjon har skrevet i innstillingen til kredittmeldingen at vi

«mener på bakgrunn av de erfaringer man har, bl.a. med bakgrunn i saken knyttet til Terra Securities og den omtalen som er i Kredittmeldingen, at Regjeringen må ha fokus på dette området, og at Kredittilsynet følger opp i større grad».

Jeg tror vi og finansministeren er enige, slik jeg leser det finansministeren skriver i meldingen, og således er jeg glad for det. Det var skryt.

Vel, så til noen andre områder. Det er slik at når vi kommer inn på Det internasjonale valutafond, IMF, har vi fra Fremskrittspartiets side ikke blitt med på alle de merkna-dene som flertallet har lagt inn. La meg si det slik: På en del områder her er vi nok ganske enige, jeg tror vi er relativt enige om at IMF må gjennomgå forandring og gjøre grep. Det er det ikke noe tvil om. Men vi er nok kanskje uenige om hvor IMF skal gå, og hvilke grep som er nødvendige. Der er det rett og slett en politisk uenighet. Men jeg skal komme mer tilbake til IMF i neste sak som Stortinget skal behandle, om endringer knyttet til IMF.

Så til rentepolitikken og rentefastsettelsen. Jeg registrerer at finanskomiteens leder ikke er veldig glad for at det har vært 14 renteøkninger. Jeg registrerer også at man langt på vei ikke vil ha noe ansvar for at så er tilfellet. Jeg ville jo selvfølgelig blitt en smule forundret hvis finanskomiteens leder nå hadde tatt ansvaret på strak arm for disse 14 renteøkningene. Det kom for så vidt ikke som noen bombe i denne saken. Men det vi etterlyser på mange måter, er: Ja, det er riktig, Norges Bank fastsetter renten, men det er altså mulig, hvis Regjeringen vil, å ta noen grep for å få en annen renteutvikling enn den man har sett. Det er etter Fremskrittspartiets oppfatning mulig for Regjeringen gjennom statsbudsjettet å gjøre noen fornuftige investeringer som sørger for mindre press i norsk økonomi. Infrastruktur er en meget fornuftig investering, hvor Regjeringen kunne gjort langt mer for å dempe presset i økonomien. Man kunne ha økt pasientbehandlingen ved norske sykehus. Vi vet at av mange av de tusen som står i kø, er det mange arbeidsføre mennesker, men som ikke er arbeidsføre før de har fått den operasjonen de fak-

tisk går og venter på. Kunne Regjeringen sørget for bedret pasientbehandling i Norge, ville vi fått disse menneskene tilbake i arbeidslivet igjen. Arbeidskraft er noe vi sårt trenger, så det hadde vært meget god politikk.

Man kunne ha drevet en helt annen skatte- og avgiftspolitik, som hadde vært et godt incentiv i norsk økonomi, og som også hadde påvirket rentefastsettelsen, slik jeg ser det, i en annen retning enn det vi har sett nå, nemlig oppover. Når man snakker om at man har omsorg for alle dem som nå sliter med høy rente, kunne man selvfølgelig også der se det fornuftige i å gi skatte- og avgiftslettelser, slik at man ikke legger ytterligere stein til byrden for spesielt en god del småbarnsfamilier, som ofte har relativt nye huslån som de betaler mye på, som er avhengig av bl.a. bil, og som har andre utgifter i husholdningen sin. Der kunne vi altså gjort noe hvis vi ville, ved å ha en mer fornuftig skatte- og avgiftspolitik hvor vi hadde redusert skatter og avgifter, spesielt for dem som har lite fra før. Det er ikke slik som finansministeren ofte oppfatter det, at vi på død og liv skal redusere dette for dem som har mye fra før. Fremskrittspartiets forslag til statsbudsjett viser skatte- og avgiftspolitikken vår. Vi ønsker primært store kutt for dem som har lite, og det har vi lagt opp til gang på gang. Jeg håper at man nå får det med seg.

Så har jeg bare også lyst til å si at når det gjelder den høringen man har med sentralbanksjefen, synes jeg det er en god institusjon, for å kalle det det, at finanskomiteen har denne høringen. Jeg synes alltid innledningen til sentralbanksjefen er god. Så får man mulighet til å stille spørsmål. Om jeg blir så mye klokere av svarene, vet jeg ikke. Om sentralbanksjefen blir så mye klokere av spørsmålene, vet jeg heller ikke. Jeg bare konstaterer at høringen som sådan er en god greie for vårt arbeid med kredittmeldingen.

Jeg har lyst til å takke saksordføreren for at han i hvert fall i innledningen sin går gjennom en del av de områdene vi er enige om, hva kredittmeldingen faktisk sier noe om. Så er vi uenige om en del områder. Jeg har ikke tenkt å dra opp noen ytterligere debatt nå om handlingsregel og oljepenget. Vi debatterer det så ofte. Men skulle det tas opp i debatten, så kommer jeg tilbake.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Reidar Sandal (A) [11:38:13]: I innstillinga om kredittmeldinga kjem Framstegspartiet med mange og klare synspunkt på pengebruken i samfunnet vårt. Det gjer sanneleg òg den erfarne finanspolitikaren Gjermund Hagesæter i Dagens Næringsliv i går. Han uttalar:

«Jeg synes vi skal være litt mer opptatt av generasjonen som lever nå, fremfor fremtidige generasjoner. De får mer enn nok.»

Og vidare:

«Det er ingen andre generasjoner som har spart til oss, til tross for at staten har hatt store inntekter fra for eksempel sølvgruvene på Kongsberg.»

Spørsmålet mitt til representanten Leirstein må derfor bli: Er ikkje representanten Hagesæter si utsegn ei fornærming overfor generasjonar før oss, dei som bygde dette landet? Vi snakkar om personar som sytte for at både re-

presentantane Hagesæter og Leirstein og vi andre, i motsetning til forfedrane våre, kunne få gratis utdanning og rimelege helsetenester.

Ulf Leirstein (FrP) [11:39:31]: Nei, tvert imot. Dette er jo faktisk en hyllest. Det at de faktisk stod på, jobbet, slet og investerte pengene og velstanden i Norge, gjorde at vi som kom etter, på mange måter kom til dekket bord. Det er flott at disse menneskene, våre forfedre, gjennom generasjoner har sørget for å bruke sin arbeidskraft og sine investeringer i Norge for å sikre oss velstand.

Det som er problemstillingen nå, er at mange av dem som har hatt et tøft liv og har slitt – mange av dem er i dag bl.a. minstepensjonister – ikke får nytte godt av at den velstanden som de la grunnlaget for, er blitt ekstremt god. Det er noe av utfordringen her. Vi må altså nå sørge for våre kommende generasjoner. Da hjelper det ikke bare å få en fet bankkonto. Da er det en ganske stor ulempe hvis huset er forfalt, for det blir mye dyrere å pusse opp dette norske hus enn å ha langsiktige investeringer i det.

Jan Tore Sanner (H) [11:40:33]: Jeg er enig med representanten Leirstein i at Regjeringen kunne gjort mer for å dempe presset i norsk økonomi. Men svaret er definitivt ikke Fremskrittspartiets politikk.

Fremskrittspartiet har kontakt med mange interesseorganisasjoner, og i møte med dem får man ofte beskjed om at det finnes lommer av ledig kapasitet i en ellers overopphet økonomi. Dette resonnementet testet Fremskrittspartiet ut på sentralbanksjefen i høringen, og man fikk svar. Og svaret var at den form for finstyring av økonomien hadde man forlatt på 1950- og 1960-tallet. Jeg synes det er en ganske god sammenligning. Den type planøkonomi som Fremskrittspartiet i realiteten legger opp til, forlot man på 1950- og 1960-tallet, fordi den ikke førte noe godt med seg.

Ser representanten Leirstein at det er noen paralleller mellom den finstyring av økonomien som Fremskrittspartiet forsøker å få til i sine budsjetter, og den som man forlot på 1950- og 1960-tallet?

Ulf Leirstein (FrP) [11:41:38]: Det at man på mange måter beskylder Fremskrittspartiet for å stå for en planøkonomi – den var relativt god – kan jo bli interessant ved framtidige regjeringsdrøftelser. Men la nå den debatten ligge nå.

Jeg vil vel påstå at det er nettopp representanten Sanner og andre som driver såkalt finstyring, fordi man helt blindt skal prøve å styre etter dette målet i form av handlingsregelen. Det Fremskrittspartiet prøver å påpeke – hvor jeg selvfølgelig ikke var særlig godt fornøyd med svaret fra sentralbanksjefen – er at det må være en forskjell i statsbudsjettet på forskjellige kroner man faktisk bevilger. Det tror jeg replikanten og jeg er enige om. Det er stor forskjell på om man bare bevilger penger f.eks. til å ansette flere byråkrater i Finansdepartementet, og om man heller bruker penger på veiinvesteringer.

Vårt poeng er at under høringen med sentralbanksjefen i fjor sa nettopp sentralbanksjefen rett ut at han hadde

kontakt med anleggsbransjen, som sa at det ikke var ledig kapasitet. Men når vi kontakter bransjen, sier bransjen selv at det er ledig kapasitet. Derfor var mitt spørsmål rettet på den måten. Når det finnes områder i norsk økonomi som hadde tålt mer aktivitet, bør vi benytte den muligheten, og det kan vi tilrettelegge for gjennom statsbudsjettet. Det er altså ikke noen planøkonomi, men det er en fornuftig investering.

Torgeir Micaelsen (A) [11:42:58]: Ja, nå er det ett år og noen måneder til valget. I en viktig sak i finanskomiteen i Stortinget er vi nå vitne til at vi har en diskusjon mellom såkalte framtidige regjeringspartnere, hvor Høyre går langt i å antyde at deler av Fremskrittspartiets politikk har planøkonomiske elementer. Tidligere har vi vært vitne til at Ulf Leirstein på vegne av Fremskrittspartiet mener at det er valgresultatet i 2009 som skal danne grunnlaget for hva slags type økonomisk politikk som skal føres i en framtidig eventuell ny regjering, mens Høyre garanterer at det er uaktuelt å regjere med Fremskrittspartiet hvis ikke en økonomisk ansvarlig politikk føres hvor også handlingsregelen legges til grunn.

Er det ikke på tide at representanten Ulf Leirstein på vegne av Fremskrittspartiet setter seg ned sammen med Høyre og andre man ønsker å samarbeide med, og klargjør overfor velgerne hva slags økonomisk politikk velgerne kan forvente seg hvis man skulle være så heldig å vinne valget i 2009?

Ulf Leirstein (FrP) [11:43:56]: Velgerne kan forvente seg en meget fornuftig og god økonomisk politikk hvis Fremskrittspartiet får lov til å styre alene, eller eventuelt i samarbeid med andre. Det skal vi håndtere og absolutt komme tilbake til.

Fremskrittspartiet er opptatt av å drive en ordentlig og skikkelig økonomisk politikk. Problemet til det store flertallet – det skal jeg være helt ærlig på, det inkluderer alle partier minus Fremskrittspartiet – er at man har laget en handlingsregel som man aldri noensinne etter innføringen i 2001 har valgt å følge. De første årene brukte man betydelig over 100 milliarder kr mer enn handlingsregelen la opp til. Nå har økonomien selvfølgelig snudd, så nå bruker man betydelig mindre enn det handlingsregelen faktisk legger opp til. Så slik som situasjonen er i dag, hvis vi eventuelt skal regjere sammen med partiet Høyre og Høyre vil legge seg på 4 pst. bruk når det gjelder oljepengene, har vi ganske mye å gå på, faktisk mye mer enn det Fremskrittspartiet foreslår å bruke. Så da tror jeg absolutt vi skal kunne komme til enighet.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:44:58]: Jeg vil følge opp uttalelsen til kollega Hagesæter i Dagens Næringsliv i går, hvor han er veldig poengtert –

Christian Tybring-Gjedde (FrP) (fra salen): En klok mann!

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:45:16]: – usedvanlig poengtert på to punkter: En skal tenke nå- og ikke fram-

tid, og det er ingen andre generasjoner som har spart noe til oss. Det er en historiebeskrivelse som de færreste kjenner seg igjen i når det gjelder hva som er spart tidligere. En holdning til framtida som er så egoistisk og primitiv, er vel preget av den situasjonen landet er inne i, hvor vi har et høyt brutto nasjonalprodukt. Det er bare to land i verden – som ikke er ordentlige land, nemlig Luxembourg og Bermuda – som har et høyere brutto nasjonalprodukt enn Norge. Tyskland har f.eks. bare halvparten av det norske.

Føler Fremskrittspartiets finanspolitiske talsmann seg bekvem med en sånn uttalelse, hvor en til de grader presiserer at det som er poenget med politikken, er å leve livet nå?

Ulf Leirstein (FrP) [11:46:15]: Jeg føler vel nå at Lundteigen leser uttalelsene fra representanten Hagesæter i Dagens Næringsliv i går som en viss selvstendig næringsdrivende leste resultatet av landbruksoppgjøret.

Jeg er helt overbevist om, som jeg sa i mitt svar i sted, at hvis vi ser på hva som faktisk er realiteten i det Gjermond Hagesæter sier, mener jeg dette er en positiv erkjennelse av at noen har investert og vært med på å bygge landet, som jeg vet at representanten Lundteigen faktisk er opptatt av, og som Lundteigen hadde et godt innlegg om i foregående sak.

Vi har generasjoner som har lagt grunnlaget for den gode velstanden i Norge som vi nyter godt av i dag. Men en god del av disse menneskene nyter ikke godt av velstanden i dag. Poenget er derfor at med den utrolige rikdommen vi har, hadde vi hatt muligheten til å hjelpe disse menneskene nå, framfor bare å spare til kommende generasjoner. Jeg vet at representanten Lundteigen er like opptatt som meg av at vi må gjøre noen fornuftige investeringer nå som kan komme dem som lever i dag, til gode, men disse investeringene vil absolutt komme også framtidige generasjoner til gode.

Jeg har ikke hatt det intervjuet med Dagens Næringsliv. Jeg kan ikke gjøre annet enn bare å se hva representanten Hagesæter har svart – han kan helt sikkert svare for seg selv, hvis han får anledning til det senere i debatten – men jeg opplever disse uttalelsene absolutt som positive.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Jan Tore Sanner (H) [11:47:44]: Med den ekstraordinære situasjonen Norge er i, med store inntekter fra olje- og gasssektoren, er det en styrke at det er bred politisk enighet om de to ankerfestene i den økonomiske politikken, handlingsregelen og retningslinjene for pengepolitikken. Det skaper forutsigbarhet for familiene, husholdningene, bedriftene og andre aktører i markedet.

Handlingsregelen er først og fremst en generasjonsregel. Den har selvsagt også et formål i å sikre en forutsigbar innfasing av oljepengene og forhindre at vi utvikler en Kuwait-økonomi. Men først og fremst skal den være et bolvær mot generasjonsegoismen.

For Høyre, som et konservativt parti, er forvalteransvaret helt avgjørende. Derfor er vi opptatt av at det skal være en bærekraftig økonomisk politikk som tar miljøansvar, og

derfor er vi også opptatt av at oljepengene ikke bare skal komme én generasjon til gode, men at de skal være med og trygge pensjonene også for kommende generasjoner, og komme flere generasjoner til gode.

Jeg ønsker å understreke dette, for i den økonomiske debatten brukes ofte handlingsregelen som det eneste elementet i beskrivelsen av en såkalt ansvarlig økonomisk politikk, og det blir etter min oppfatning feil. Den viktigste begrunnelsen for handlingsregelen er generasjonstenknin-gen, nemlig at petroleumsinntektene skal komme flere ge-nerasjoner til gode. Jeg mener at handlingsregelen er ett element, og kanskje en forutsetning, for å drive en ansvarlig økonomisk politikk. Men når regjeringspartiene nær-mest gjemmer seg bak handlingsregelen som en beskrivel-se av at så lenge man holder den, er politikken ansvarlig, vil jeg erklære meg uenig i det, fordi det er mange andre elementer som også må på plass dersom det skal føres en såkalt ansvarlig økonomisk politikk. Det henger selvsagt sammen med hvordan man bruker statens inntekter.

Jeg er helt på linje med Fremskrittspartiet når de sier at lavere skatt gir mindre vekstimpulser i økonomien enn økt offentlig forbruk. Det har for øvrig også finansministeren skrevet i brev til Stortinget. Det er helt åpenbart at det å stimulere til privat sparing i dagens økonomiske situasjon vil virke positivt inn på den økonomiske situasjonen. Det er ganske oppsiktsvekkende at vi i en situasjon hvor vi har en finansminister fra Sosialistisk Venstreparti, opple-ver negativ sparing hos husholdningene. Det betyr faktisk at man bruker mer enn det man tjener. SV var tidligere et parti som advarte sterkt mot den private kjøpefesten, men aldri har vi vel opplevd maken til de senere år.

Så er det selvsagt helt åpenbart at strukturpolitikken, konkurransepolitikken, er et veldig viktig element i det å drive en ansvarlig økonomisk politikk. Det handler om å øke tilbud og arbeidskraft. Vi har fortsatt nesten 700 000 nordmenn som står utenfor arbeidsmarkedet. Det er helt åpenbart at dersom man hadde gitt flere av dem muligheten til å komme inn på arbeidsmarkedet, ville vi også kunnet løse flere oppgaver. Det er åpenbart at vi gjennom konkurransepolitikken, gjennom modernisering av offentlig sek-tor og mer bruk av Offentlig Privat Samarbeid kunne ha løst flere oppgaver, og det ville ha bidratt til å dempe pres-set i norsk økonomi. Jeg har tidligere i dag sitert fra hø-ringen med sentralbanksjefen, hvor han var veldig tydelig på at det er et stort potensial for modernisering av offentlig sektor, og hvor han også peker på at strukturpolitikken nærmest har stoppet helt opp. Der ligger kanskje den vik-tigste utfordringen som man nå bør ta tak i, for hvis vi ser på hva som er utfordringene i norsk økonomi, både i det året vi har bak oss, og også i det året vi er inne i, er det jo at Norge trenger flere hender. Vi mangler ikke penger. Da er det behov for å gjennomføre strukturreformer som in-nebærer at vi får flere hender, både ved å hjelpe flere som står utenfor arbeidsmarkedet, inn på arbeidsmarkedet, og ved å stimulere til mer arbeid.

Jeg ser at både finansministeren og de rød-grønne par-tiene fraskriver seg ethvert ansvar for de mange renteøk-ningene vi har hatt de siste to-tre årene. Det er selvsagt rik-tig at renten var på et unormalt lavt nivå, og at den skulle

oppover. Men det er ganske oppsiktsvekkende at de partie- ne som bekjenner seg mest til politisk styring, er de partie- ne som fraskriver seg ethvert ansvar for den økonomiske politikken. Det er helt åpenbart at både bruken av oljepen- ger, hvor ekspansiv finanspolitikken blir, og mangelen på strukturpolitikk og modernisering av offentlig sektor bi- drar til å øke presset i norsk økonomi. Vi har i de sene- re år opplevd en forskyvning i ansvaret for konjunktursty- ringen, fra finanspolitikken, som er et politisk ansvar, og over til pengepolitikken. Når regjeringspartiene og Regje- ringen fraskriver seg ansvaret, betyr det at et større ansvar for konjunkturstyringen skyves over på Norges Bank, og det innebærer også at vi får flere rentehevinger enn det som man ellers ville hatt.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Eirin Kristin Sund (A) [11:54:45]: Jeg har lyst til å stille representanten Sanner det samme spørsmålet som representanten Leirstein fikk etter sitt innlegg, for etter å ha hørt på replikkordskiftet mellom representanten Sanner og Leirstein, klarer jeg ikke å dy meg.

Vi har lenge prøvd å få klarhet i den økonomiske poli- tikken en eventuell regjering utgått fra Fremskrittsparti- et og Høyre vil føre. Når vi har lest det som Ulf Leirstein har sagt i et innlegg i Dagens Næringsliv i forrige uke, om at det er valgfallet som skal bestemme den økonomiske politikken, når vi har hørt representanten Sanners forsvar for generasjonstanken, og når vi vet hva representanten Hagesæter sa til Dagens Næringsliv i går om den nåvæ- rende generasjon og framtidige generasjoner, er spørsmå- let mitt: Er det noen som kan leve med den forutsetning at det er valgfallet som skal bestemme den økonomiske politikken?

Jan Tore Sanner (H) [11:55:41]: Valgfallet vil selv- sagt bestemme hvem som kommer til å sitte i regjering etter neste valg, og jeg har jo registrert at det ikke er så mange velgere som ønsker at de rød-grønne partiene skal fortsette. Ellers har jeg besvart dette spørsmålet gjentatte ganger, og jeg har også registrert at både finansministeren og statsministeren har fått mine svar med seg, for de site- rer meg stadig vekk når det gjelder hvilke forutsetninger Høyre setter for et regjeringssamarbeid når det gjelder den økonomiske politikken. Jeg kan godt gjenta det:

Høyre vil selvsagt sette krav, og vil aldri gå inn i en re- gjering som fører en uansvarlig økonomisk politikk. Det vet velgerne, og det vet Arbeiderpartiet. Jeg mener det er like meningsløst å forvente at Høyre skal drive en uansvar- lig økonomisk politikk som det ville være å forlange at Senterpartiet skulle gå inn i en regjering som skulle melde Norge inn i EU. Alle vet at skal man regjere sammen med Høyre, skal det også føres en ansvarlig økonomisk poli- tikk som er forutsigbar og god for familier, bedrifter og andre aktører i markedet.

Torgeir Micaelsen (A) [11:56:50]: Da er jo bildet ganske klart: Det er det totale kaos på borgerlig side når det gjelder regjeringsspørsmålet, dette sentrale spørsmå-

let, og det er derfor vi bruker tid til å diskutere det her i forbindelse med kredittmeldingen.

Vi står da overfor to situasjoner. Enten blir det ikke noen borgerlig regjering – det er ikke et grunnlag for det, fordi Høyre setter dette tydelige kravet, og Fremskrittspartiet vil ikke gå med på det – eller så vil vi være vitne til tidenes mageplask når det gjelder brutte valgløfter fra Fremskrittspartiet, fordi Høyre garanterer den økonomiske politikken. Men la nå det ligge.

Til renten: Jeg oppfattet at Jan Tore Sanner fra Høyre antyder at den rød-grønne regjeringen burde gjøre mer enn å være opptatt av en økonomisk ansvarlig budsjettpolitikk, og da lurer jeg på om Jan Tore Sanner har dekning for å tro at Høyres alternative opplegg – med noe mer vekt på privat sparing, med 1,6 milliarder kr mindre bruk av penger over budsjettene – ville ført til lavere rente. Kan Jan Tore Sanner gi noen betraktninger om at han overfor velgerne kan si at hans økonomiske opplegg ville gitt lavere rente enn vi har i dag?

Jan Tore Sanner (H) [11:58:04]: Når det gjelder å bryte valgløfter, har jo den rød-grønne regjeringen satt norgesrekord i det. Man skulle fjerne fattigdommen. Den har økt. Man skulle fylle badebassengene. De står fortsatt tomme. Eldreomsorgen skulle skinne. Det gjør den definitivt ikke. Så her vet åpenbart Micaelsen hva han snakker om.

Når det gjelder borgerlig samarbeid, tror jeg velgerne ser at det er et større og sterkere Høyre som er nøkkelen til en ny borgerlig regjering. Det virker nesten som om de rød-grønne partiene nå har gitt opp, at de kommer til å tape valget, siden man er så ekstremt opptatt av hvilke av de borgerlige partiene som skal danne regjering etter neste valg. Det skal vi klare, fordi et borgerlig flertall skal gi en borgerlig regjering.

Når det gjelder den økonomiske politikken og renteutviklingen, er det klart at våre alternative budsjetter viser hvilken retning vi ville ha styrt i hvis vi hadde sittet med regjeringsmakt. Hadde vi hatt mer enn tre uker, skulle vi gjort enda mer. Men jeg er overbevist om at våre strukturtiltak med økt arbeidstilbud, privat sparing og noe mindre oljepenget bruk ville lagt et mindre press på renten enn det Regjeringens politikk gjør.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:59:30]: Jeg reagerer på utsagnet til representanten Sanner angående rentene.

Det er et faktum at alle partier som er i denne salen, gir sin tilslutning til en markedsøkonomi med mer eller mindre grad av politisk styring. Det er videre et faktum at i den finanspolitikken som er ført av alle partier, unnatt Fremskrittspartiet, her i salen, er det mikroskopiske forskjeller når det gjelder konsekvensene for oppheting i norsk økonomi. Statsregnskapet, som vi nettopp nå har gått gjennom, beviser jo det til fulle. Det ville ikke blitt noen annen temperatur i norsk økonomi med Høyres opplegg enn med Regjeringas.

Renta er noe som ethvert land må bruke i en markedsøkonomi for å tilpasse tilbud og etterspørsel. En må prise kapitalen som en priser alt annet.

Hva er det representanten Sanner ville gjort annerledes i rentepolitikken enn det Regjeringa har gjort?

Jan Tore Sanner (H) [12:00:35]: Jeg ville lagt færre byrder på sentralbanksjefens skuldre. Jeg ville tatt et større ansvar i finans- og strukturpolitikken. Regjeringen har selv vist til at den store arbeidsinnvandringen vi har hatt til Norge, har bidratt til lavere rente enn det vi ellers ville hatt. Det har også engelske undersøkelser vist, at hadde man ikke hatt arbeidsinnvandring, ville renten vært høyere. Det forteller meg at hva man gjør i strukturpolitikken, og hva man gjør med arbeidstilbudet, har betydning for hvor høy renten blir.

Vi mangler ikke penger, sier finansministeren, men vi mangler hender. Ja, vel. Høyre har lagt frem 32 helt konkrete forslag i Stortinget om hvordan vi kan gjøre det mer lønnsomt å jobbe, hvordan vi kan bidra til at flere av dem som står utenfor arbeidsmarkedet, kan komme tilbake til arbeidsfellesskapet, hvordan vi kan bidra til mer arbeidsinnvandring, og hvordan vi kan modernisere offentlig sektor. Det er kanskje det aller viktigste vi kan gjøre for å dempe presset i norsk økonomi, og som også ville ha lettet presset noe på sentralbanksjefen for å unngå å bruke rentevåpenet i konjunkturstyringen.

Torgeir Micaelsen (A) [12:01:52]: Jeg registrerer at når Høyre og Fremskrittspartiet blir utfordret på det mest sentrale spørsmålet som velgerne ønsker å få svar på etter valget, kaster man seg på misnøyebølgen og sprer myter og usannheter, vil jeg faktisk kalle det, om Regjeringens politikk.

Eldreomsorgen skulle skinne. Ja, eldreomsorgen skulle skinne – det skulle ikke gis én krone i skattelettelser før eldreomsorgen skinte, var budskapet, ikke at eldreomsorgen skulle skinne. Jan Tore Sanner tar feil på det punktet.

Fattigdommen har økt. Det vet vi ikke noe om ennå. Det vi vet, er at 200 000 flere mennesker har kommet i jobb. Minstepensjonistene får nå et historisk løft, og sosialhjelpssatsene har økt. Det er realiteter om Regjeringens politikk.

Når det gjelder bassengene, er jeg enig i at der har vi en utfordring, men det står altså ikke i regjeringserklæringen. Så vi må bruke de riktige begrepene når vi skal beskrive hverandres politikk.

Så igjen: Er det slik at Høyre kan leve med at det er valgresultatet som skal avgjøre den økonomiske politikken, at det kan være et budskap som de skal presentere for velgerne i 2009? Eller kan vi stole på Høyre når de sier at det er helt uaktuelt å føre en ansvarlig økonomisk politikk, som Fremskrittspartiet ikke støtter?

Presidenten: Presidenten vil bemerke at i denne salen farer man vel ikke med usannheter.

Jan Tore Sanner (H) [12:03:10]: Det tror jeg ikke vi blir helt enige om!

Men til saken: Regjeringen har gitt skattelettelser. De har gitt skattelettelser til dem som har statsrådslønn, og de

har gitt skattelettelser til fagorganiserte – og eldreomsorgen skinner fortsatt ikke.

Når det gjelder å bryte valgløfter, tror jeg at når Micaelsen går ute blant velgerne, vil han få høre en ganske enstemmig dom, at man er skuffet over at de forventningene som de rød-grønne partiene skapte, ikke er blitt innfridd.

Bare la meg gjenta svaret: Ja, det er velgernes dom som avgjør hvilken økonomisk politikk som blir ført. I 2001 gav velgerne et borgerlig flertall, og det ble ført borgerlig politikk. I 2005 gav velgerne et rød-grønt flertall, og det er blitt ført en rød-grønn politikk. Ved valget i 2009 håper jeg det igjen blir et borgerlig flertall, og da vil det også bli ført en borgerlig politikk.

Så har Høyre gjort det helt klart at hvis Høyre skal gå inn i regjering, må det føres en ansvarlig økonomisk politikk. Det vet alle. Slik har det alltid vært. Vi er garantisten for det i enhver regjering vi deltar i. Man kommer ikke til Høyre og ber om å sitte i regjering med oss hvis man skal føre en uansvarlig økonomisk politikk. Det er det samme som at man ikke sitter i regjering med Senterpartiet hvis man har tenkt å føre Norge inn i EU.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [12:04:44]: Representanten Sanner er veldig opptatt av økt arbeidsinnvandring. Innvandringen til Norge er på 20 000 ikke-vestlige innvandrere i året, og da ser jeg bort fra den kategorien som representanten Sanner nevner.

NHO har sagt at disse innvandrerne i større grad er en kostnad for samfunnet enn et bidrag. På samme måte ser vi at polakker og andre som er kommet til Norge, i større grad etablerer seg og blir en utgift istedenfor å være en potensiell inntektskilde med sitt arbeid, slik de var tidligere.

Mitt spørsmål til representanten Jan Tore Sanner er: Hva er forskjellen på en arbeidsinnvandrer og en innvandrer? Er det slik at arbeidsinnvandrerene skal arbeide, mens den andre innvandrerene skal leve på trygd og sosiale overføringer?

Jan Tore Sanner (H) [12:05:31]: Nå tror jeg nok vi er på god vei ut av debatten om kredittmeldingen, men la gå.

Jeg er uenig med NHO fordi man sauser sammen arbeidsinnvandring og asyl- og flyktningpolitikk. Det er to vidt forskjellige ting. Vi ønsker å øke importen av også ikke-vestlig kompetent arbeidskraft. Vi har en kvote på 5 000 som vi ikke klarer å fylle. Vi ser at noen av de aller dyktigste hjernene i verden, som vi hadde hatt behov for i Norge, heller reiser til andre land fordi vi har et stort byråkrati som hemmer oss i å få de aller beste til å komme til Norge.

Vi skal være veldig glad for at både polakker og andre har deltatt i vårt arbeidsmarked. Det er det største sosiale utjevningsprosjektet som Europa har sett, at polakker kan komme til Norge for å arbeide (presidenten klubber), og så ta med seg deler av sin arbeidsinntekt hjem til Polen og være med og bygge opp Polen, og det gjelder også andre land. (Presidenten klubber igjen.) Vi ser sosial utjevning i Europa på grunn av flyttingen av arbeidskraft.

Presidenten: Presidenten vil bemerke at talerne må holde taletiden.

Replikkordskiftet er over.

Magnar Lund Bergh (SV) [12:07:15]: I kredittmeldingen vises det til at økningene i BNP for 2008 er klart avdempet i forhold til fjoråret og er anslått å øke med 2,8 pst. i år. Arbeidsmarkedet er stramt, og høy lønnsøkning i husholdningene bidrar til økt forbruk. Samtidig ser man at det er mer tilbakeholdenhet i boliginvesteringer, og at både kunder og banker er mer tilbakeholdne med de store lån. På høringene nylig hørte vi at det fremdeles er stor optimisme i bedriftene. De fleste regner med økt vekst i året som kommer. Det er fremdeles god vekst i både arbeidstilbud og sysselsetting. Vi skiller oss ut fra de fleste land rundt oss, og vi har styrt økonomien slik at vi har en sterkere rygg enn de fleste til å møte utfordringene. Signalene vi mottar nå, tyder likevel på at ikke alle piler går rett til værs, og vi må forberede oss på at enkelte grupper går tøffere tider i møte.

Flere utviklingstrekk tyder på at utsatte grupper kan få problemer med å håndtere gjelden sin. Nordmenns gjeld har økt sterkt de senere årene som følge av økte boligpriser, lav rente og nye låneprodukter fra bankene. Lav andel fastrentelån gjør oss mer sårbare for renteøkning enn de fleste andre land. Særlig utsatt er de som nylig har kjøpt sin første bolig, og har lånt hele kjøpesummen og kanskje mer til. 7 pst. av Norges husholdninger, i underkant av 150 000, har så stor gjeld at de har problemer med å betjene lånet sitt selv med forsiktig levesett, ifølge Norges Bank. 30 000 husholdninger, i hovedsak unge førstegangsetablerere, har gjeld opp mot fem ganger inntekten.

Både Norge Bank og Kredittilsynet har uttrykt bekymring for bankenes utlånspolitikk. Både størrelsen på lånene, stadig lengre tilbakebetalingsperiode og avdragsfrie perioder gjør at den totale gjeldsbyrden øker. Vi deler denne bekymringen. For utsatte grupper skal det ikke mye til av arbeidsledighet, sykdom eller boligprisnedgang før dette utvikler seg til alvorlige gjeldsproblemer. Å bremse bankene blir derfor et av målene for tiltakene som vurderes i denne prosessen. Jeg har merket meg at Bankklagenemnda denne uken har gitt låntakere medhold i at de har fått lån de ikke burde ha fått. I Dagens Næringsliv i dag ser vi at enkelte personer har fått ni ganger årsinntekten innvilget i lån. Den aktuelle banken, som har blitt behandlet i Bankklagenemnda, hadde ikke oppfylt den lovbestemte frarådningsplikten og er bedt om å slette lånet. Dette er et veldig tydelig signal til landets banker om at utlånspolitikken som er ført de senere årene, i en del tilfeller ikke har vært grundig nok. Det er synd at bankene ikke har skjønt dette av seg selv, men jeg er glad for at Bankklagenemnda har vært så tydelig i sin konklusjon. Måtte erfaringene føre til mer kritiske og realistiske vurderinger til låneopptak, både fra bankenes og fra låntakernes side.

Men også andre tiltak kan være nødvendige for å øke fokuseringen på disse problemstillingene. Målet med dette arbeidet må være å sikre at folk faktisk betaler gjelden sin uten å havne i gjeldsproblemer som de ikke klarer å håndtere. Det er for tidlig å konkludere i dette arbeidet, men re-

duuerte kostnader knyttet til inndrivning av gjeld bør være en del av dette svaret.

Selv om vi har en viss utflating på lån i boligmarkedet, har vi fremdeles økende gjeldsvekst. Folk har lengre løpetid på lån, og mange skyver gjelden foran seg og låner seg opp slik at de bare kan betjene renter. Dette fører til at mange ender i en situasjon der de er meget sårbare for endringer i rentenivået. Er man i en slik posisjon, vil fort skilsmisse og sykdom føre til situasjoner som blir helt uhåndterlige. Selv kort tid uten inntekt vil slike situasjoner raskt få katastrofale konsekvenser for dem som rammes. Det gode i denne situasjonen er at vi har et sterkt bankvesen. Vi må håpe at de lærte på begynnelsen av 1990-tallet at de bør vise tålmodighet med dem som sliter. Det vil på sikt lønne seg for bankene å hjelpe folk gjennom trøblete perioder, slik at de på denne måten får sine penger tilbake, og at bankene ikke bidrar til å påføre den enkelte låntaker og storsamfunnet mer skade enn nødvendig.

Selv om det fremdeles er relativt stabilt og rolig i det norske finansmarkedet, ser vi at bankene nå skrur renten oppover og utover det nivået som Norges Banks styringsrente skulle tilsi. Dette skyldes, som sentralbanksjefen viste til, at bankene her hjemme i stor grad finansierer seg i utlandet. Når man får turbulens og store påslag i pengemarkedene i USA og Europa, får dette konsekvenser også i det norske lånemarkedet. Dette er problemer og årsakssammenhenger vi som politikere og Norges Bank kan gjøre mindre med. Jeg mener dette er særdeles bekymringsfullt i tiden som kommer.

Jeg har merket meg at representanter fra enkelte partier i denne sal er svært opptatt av at rentenivået nå ligger høyere enn det Norges Bank anslo i 2005. Da minner jeg om at vi parallelt med dette har fått langt flere i arbeid enn det Norges Bank og alle andre anslo i 2005. 200 000 flere er nå i jobb, og arbeidsledigheten er halvert. Jeg er usikker på om de samme representanter også er negative til dette.

Hans Olav Syversen (KrF) [12:12:52]: Etter noen utflukter både til arbeidsinnvandring og diverse regjeringsalternativer synes jeg det var veldig greit å få det innlegget som Magnar Lund Bergo nå holdt, som altså tok utgangspunkt i det som kanskje er utfordringen for en del flere utenfor enn innenfor denne salen, nemlig det å håndtere økte renteutgifter på sine boliglån.

Det bringer meg rett over på noe av bakgrunnen for dette, nemlig de såkalte subprime-lånene rundt omkring, særlig i USA, og som har medført et overslag også til Norge. Det betyr at bankenes rentemarginer øker betraktelig, og mer enn det kanskje de økte utlånsrentene fra Norges Bank til bankene tilsier. Det gir oss god grunn til å være på vakt mot den nye posisjonen til mennesker som kommer til å slite så mye med gjeld at de trenger bistand, også i dette landet. Derfor forundrer det meg litt at ikke flere er med på en merknad der man ber om et større forbrukervern mot de meget aggressive långiverne av forbrukerlån, som vi alle møter, og som dessverre for en del kommer på toppen av økte problemer med å betjene sine boliglån. Jeg er glad for det komitelederen sa om at

man arbeidet med dette i Regjeringen, og jeg ser fram til hva det arbeidet eventuelt munner ut i.

Fra Kristelig Folkepartis side er vi opptatt av at forbrukeren skal vernes på den måten at man faktisk skal få tid til å tenke gjennom det lånetilbudet man får, og hvilke reelle kostnader det innebærer. Det får man ikke med den sms-långivning og innhanking av personer på vei inn og ut av Oslo S som pågår for tiden.

Så til noe av det andre som denne meldingen omfatter. Det var en meget interessant høring vi hadde med sentralbanksjefen. Noe av det som det virkelig er grunn til å ta inn over seg, er det sentralbanksjefen påpekte om at vi nå har et større gap mellom de norske lønnskostnadene og de gjennomsnittlige kostnadene i andre land enn noen gang. Det lønnsgapet har økt betydelig bare på to–tre år. Det har vi hittil kompensert med en sterkere produktivitsvekst i Norge enn i andre land. Men de som ser hva sentralbanksjefen også sa om det, registrerer at det også flates ut nå. Dermed ser vi hva vi er ved starten av, nemlig en situasjon hvor kostnadene for norske bedrifter etter hvert blir så høye at det vil bli en regulering av den økonomiske veksten på den måten. Det vil ofte gå ut over de konkurranseutsatte næringene, dessverre. Det er noe en regjering virkelig må ta tak i, og som også er et ansvar for denne regjeringen når man nå legger fram et budsjett for 2009.

Jeg er også enig i det bl.a. representanten Sanner pekte på, at det også er mulig å stimulere mer til sparing enn det denne regjeringen gjør – ikke minst når man ser at sparefrekvensen er svært lav i Norge sammenlignet med stort sett alle andre land. Vi kunne gjort mer for ungdom. Vi kunne gjort mer for dem som er i arbeid ved å stimulere til pensjonssparing i ytterligere grad. Det får vi anledning til å diskutere om vel én uke i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett. Men opposisjonen har i hvert fall foreslått tiltak i så måte.

Til slutt noen ord om Det internasjonale pengefondet. Jeg er veldig glad for flertallsmerknaden fra komiteen, hvor vi ber Regjeringen fortsatt arbeide for å se på de aktiviteter IMF har i forhold til sitt opprinnelige mandat, og at vi også ser på hvordan vi kan styrke «utviklingslanda si påverknadskraft ytterlegare», som det står i merknaden.

I den forbindelse kommer vi ikke fra at det fortsatt er behov for å se på på hvilke premisser lån gis fra IMF til utviklingsland, og om disse er i tråd med de verdier vi ønsker å legge til grunn.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:18:15]: Norsk økonomi har vært og er i en kraftig høykonjunktur, og dette har de siste årene gitt seg utslag i stadig mer positive forventninger både hos husholdninger, bedrifter og norske politikere. Det er derimot nå all grunn til å vise aktsomhet i forhold til de ustabile trekk man ser stadig tydeligere internasjonalt, og som også påvirker norsk økonomi.

Jeg viser til at bankenes kredittrisiko i stor grad er knyttet til utviklingen i boligmarkedet. Norske husholdninger økte også i 2007 lånegjelda, og det på tross av økt usikkerhet i internasjonal økonomi og økt norsk rentenivå i retning av det som nå har blitt et felles begrep, nemlig «et mer normalt rentenivå». Jeg setter veldig pris på at vi i

denne sal og i norsk debatt innfører begrepet «et mer normalt rentenivå», for i vår økonomi må det sjølsagt være en viss kostnad ved å låne penger og en viss lønnsomhet i å spare. Hvis en bryter med det, vil en på et tidspunkt måtte betale en regning seinere, som blir svært stor. Begrepet «et mer normalt rentenivå» skaper også grunnlag for en mye mer real politisk debatt omkring disse spørsmålene. Lønnsomheten ved å spare og kostnaden ved å låne må sjølsagt tilpasses den økonomiske situasjonen, hvor også konkurranseevnen overfor utlandet inngår, og derfor rentas konsekvenser for kronekursen.

Spareraten til husholdningene i 2007 var negativ for første gang siden 1988. Økende gjeldsvekst, lengre gjennomsnittlig løpetid på lån og større utbredelse av avdragsfrie lån gjør låntakerne mer risikoutsatte ved boligkrakk eller uventet renteoppgang, som flere har vært inne på. Dette øker kredittrisikoen til husholdningene og er ikke en ønsket utvikling etter Senterpartiets mening.

Den internasjonale finansuroen har også i Norge medført økende interbankrenter – altså renter mellom bankene – samt tap på investeringer i finansielle produkter og verdipapirer for flere norske kommuner og finansinstitusjoner. Dette viser at også norsk økonomi er rammet av den internasjonale finansuroen som ble utløst av boligkrisen i USA. Den finansielle krisen i USA er spredt til mange andre land gjennom internasjonale kreditt- og pengemarkeder, ofte ved at komplekse strukturerte finansielle produkter er sammensatt på en slik måte at sluttinvestor ikke har vært klar over omfanget av risiko investeringen har medført. Tapene er kommet som større og mindre sjokk i bankvesenet, og det gir en helt ny situasjon med kraftige, økte risikopåslag både ved innlån og utlån til bankene. Jeg syns norske forbrukere skal merke seg at dette risikopåslaget etter hvert kanskje blir mer uforutsigbart og kan få større konsekvenser enn Norges Banks rentefastsettelse.

Slike komplekse finansielle produkter og andre teknikker ved overførsel av risiko – medregnet ulike forsikringer mot slik risiko – sammen med flere overføringsmekanismer mellom finansielle sektorer, eiendomsmarkedet og realøkonomien, representerer økte utfordringer i overvåkingen av finansiell stabilitet. Dette taler for en mer proaktiv långiverrolle basert på en større respekt for risiko og mindre higen etter store, raske penger.

Det har vært en del diskusjon omkring pengepolitikken. Min påstand er at det fra opposisjonens side – unnatt Framskrittspartiet – ikke er mulig å føre noe særlig strammere finanspolitikk enn det Regjeringa gjør. Finanspolitikken er stram og medvirker til et forsiktig rentenivå. Vi er nå i en situasjon hvor utenlandske aktørers forventninger til norsk økonomi gjør at vi får en større effekt på kronekursen gjennom en beskjeden rentedifferanse til utlandet enn det som har vært tilfellet i tidligere perioder. Det er en svært krevende situasjon. Vi bør i større grad etablere en felles virkelighetsforståelse av sammenhengen mellom rentedifferansen til utlandet kontra kronekursen.

Til slutt om Det internasjonale pengefondet, IMF. Det er det bra merknader fra flertallet i komiteen. Komiteens merknader går i retning av at en nå må medvirke til at Det internasjonale pengefondet går tilbake til sin basis i større

grad, nemlig valutastabilitet. Det er sjokkerende å se i hvor liten grad Det internasjonale pengefondet har vært satt i stand til og greid å gjennomføre en forståelse av de krisene i det internasjonale kapitalmarkedet som vi har sett. Det tyder på at en her må gå grundigere igjennom hvordan de varslingssystemer og den åpenhet som en der snakker om, fungerer, for at en i større grad kan sikre at ikke sjokkene i økonomien blir så store som de blir. For øvrig er det også gode merknader knyttet til at IMF må opptre annerledes i forhold til sin lovgivning overfor de mange land som er i en svak økonomisk situasjon og trenger storsamfunnets, verdenssamfunnets, bekvemhet.

Lars Sponheim (V) [12:23:30]: Debatten så langt i dag – i begge saker, i og for seg – viser at det kan være like krevende å styre et land i gode tider som i dårlige tider. De gode tidene, som denne kredittmeldingen reflekterer, gir grunnlag for å stoppe opp og gjøre seg refleksjoner over hva som er det mest fornuftige å gjøre i en slik situasjon.

Det er ikke tvil om at vi har fått mye av de gode tidene givendes, ikke bare fantastiske rikdommer som vi øser opp av Nordsjøen, men også gode tider ute i verden, som i sum gir Norge en fantastisk situasjon. Men jeg har også lyst til å gjøre den litt historiske refleksjon ved denne anledning å si at det ikke minst er et godt styresett forvaltet gjennom dette storting gjennom flere år og skiftende regjeringer som har bidratt til at det er mulig å ha en så sunn og god økonomi.

Jeg har lyst til å stoppe opp ved noen få viktige milepæler som jeg tror er en viktig bunnbjelke for at vi kan forvalte gode tider som vi gjør. Jeg var sammen med mange andre som deltar i denne debatten, i finanskomiteen fra 1993. Det var et viktig tidspunkt, for da hadde man akkurat gjennomført en skattereform som er ualminnelig viktig for at vi har så sunne tilstander som vi har i norsk økonomi, senere fornyet av en skattereform i 2004. Mye lavere skattenivå, mindre fradrag og bredere grunnlag gjør at investeringer og ressursallokering – hvor pengene går i dette samfunnet – er blitt mye sunnere etter disse skattereformene.

Fra det samme tidspunkt har Norge vært medlem av EØS. Det er ingen tvil om at EØS-medlemskapet har gitt norsk økonomi mye bedre evne til å tåle skiftende tider. Vi har tatt flere markeder i bruk. Norsk økonomi er blitt større. Det forklarer hvorfor vi er i stand til å ta opp i oss disse svingningene. Det er bare å se på arbeidskraftutvekslingen med Sverige og Polen gjennom gode tider. EØS-avtalen er et helt avgjørende fundament for at det har vært mulig å forvalte de gode tidene på en så god måte som det vi gjør nå.

Jeg vil ta fram som den tredje viktige milepælen handlingsregelen, som gjør at vi klarer å opptre – i alle fall de fleste av oss – rimelig edru. Selv om barskapet er fullt, vet vi når vi skal skru igjen korken. I alle fall de fleste av oss klarer å forvalte det.

Summen av dette gjør det faktisk mulig å forvalte så pass gode tider som det vi har klart å få til.

Jeg har lyst til å trekke dette fram fordi sentralbanksjefen i sin redegjørelse for finanskomiteen brukte nettopp

ordet «produktivitetseventyret» på 1990-tallet som grunnlag for veldig mye av det som skjer. Det har ikke minst med den modernisering og akkurat disse tingene som jeg nevnte her, å gjøre, som gjør det mulig å klare å få til den store veksten. For det er slik – og det gjelder også framover – at vi vil ikke kunne ha en god og stor vekst i norsk økonomi uten at vi klarer å følge opp med den produktivtetsvekst som er nødvendig. Derfor synes jeg det er verdt å merke seg det sentralbanksjefen sa gjentatte ganger.

I svar til finanskomiteen kom det på hans meget milde måte fram det vi må kunne si er en uro over – kanskje litt kritikk av – at nå er det ikke den fart i produktivtetsveksten som det bør være. Han nevnte i svar til Heikki Holmås, som representanten Sanner refererte tidligere i debatten i dag, at det ikke er skjedd noe nytt på strukturpolitikens område de senere årene som kan fyre opp under produktivtetsveksten. I et svar til representanten Holmås sa sentralbanksjefen:

«Så generell strukturpolitikk – se over skattesystem, se over om man kan bruke markedet mer enkelte steder for å få mer effektiv utnyttelse av ressursene – er oppskriften på å holde produktivtetsveksten oppe.»

Og han sa i svar til representanten Syversen:

«Det er gjort mye i offentlig sektor, men det er jo usedvanlig mye man kunne gjøre.»

Så begynner han å ramse opp en del områder. For dette er helt avgjørende: Skal vi forvalte en vekst framover, er det nødvendig å klare å få en fortsatt god utvikling på produktivtetsområdet, ikke minst innenfor offentlig sektor.

Og her er min første kritikk av dagens regjering. Det er en strukturkonservativ regjering, som har stoppet opp viktige sider av en modernisering av den offentlige sektor som kunne ha bidratt til den fortsatte produktivtetsveksten.

Det andre jeg har lyst til å reise som en mild kritikk – la meg si det sånn – er: I en situasjon hvor finansministeren skryter av en veldig vekst de siste årene, hvilket jo er rett, ikke minst i privat forbruk, burde det vært en aktiv politikk for å stimulere privat sparing. Det hadde vært en god bidragsyter i den samme økonomiske politikken for å dempe noe av det presset som åpenbart er der. Som sentralbanksjefen selv sa, handler det om at vi må ta ned kapasitetsutnyttingen i norsk økonomi.

Til slutt renter. Nå sa representanten Lundteigen at han likte veldig godt begrepet «et mer normalt rentenivå». Det er på mange måter et faglig økonomisk begrep, som sier at vi over tid kanskje bør ha en realrente på 1–2 pst. Jeg er veldig redd for at dette skal bli et politisk begrep. Det må være en regjeringens oppgave å gjøre hva man kan i finanspolitikken og økonomisk politikk for å presse renten ned til fordel for dem som ikke har penger, og på bekostning av dem som har mye penger. Så et «normalt rentenivå» opplever jeg som et farlig politisk begrep, selv om det er et korrekt økonomibegrep.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [12:29:10]: Representanten Sponheim var veldig opptatt av at det var gode

tider. Ja visst er det gode tider. Men så er det en rekke ting som ikke er så bra, og som også er strukturelle ting. Vi har 700 000 mennesker mellom 18 og 67 år som lever på offentlige overføringer. Det er et langt, langt høyere antall enn i alle de land vi kan sammenligne oss med. Vi har en offentlig sektor som forfaller når det gjelder infrastruktur, offentlige bygg, jernbane, veier, riksveier osv. Vi har kirker som forfaller, vi har et forsvar som stadig trappes ned, og vi har en rekke andre områder hvor vi ikke er i stand til å forvalte det som de tidligere generasjonene skapte for oss. Vi blir stadig rikere, men vi klarer ikke engang å forvalte det, og vedlikeholdsetterslepet øker overalt. Mange har det bra, og mange har det ikke fullt så bra.

Er representanten Sponheim – det virker i hvert fall på meg som at vi skal være fornøyde og stolte over det vi fikk til i 1997, 2000 og 2004, fornøyd med tingenes tilstand, eller mener han at det er mulig å gjøre helt andre ting, ta strukturelle grep som gjør dette bedre, når vi har en sånn enorm formue som vi har, bedre enn alle andre land?

Lars Sponheim (V) [12:30:29]: I motsetning til representanten Tybring-Gjedde har jeg mange politiske forfedre som henger på veggene rundt om i denne bygningen. Og en ting er jeg sikker på, at de brukte hver dag til å gjøre dette landet bedre. De lyktes, og det kan dokumenteres. Det tror jeg at både representanten Tybring-Gjedde og jeg også gjør, vi bruker hver dag til å gjøre det bedre. Jeg tror vi vil gjøre meget skade på oss selv og framtiden hvis vi tror at vi kan gjøre ting så fort og så dramatisk at vi kanskje sågar i vår tid liksom skal gjøre alt, så det ikke skal være noe for våre etterkommere å forbedre i landet. Da vil vi gjøre meget stor skade. Jeg tror på å legge sten på sten. Jeg tror på å bygge samfunnet slik som jeg forsvarer er det rette.

Så er det slik at det er en kollega av presidenten, en republikansk, amerikansk president, som har sagt at hvorfor skal jeg gjøre noe for framtidige generasjoner? De har ikke gjort noe for meg! Fremskrittspartiets politikk minner meg litt om det. Det er ikke Venstres politikk – det er ikke en liberal politikk.

Marianne Aasen Agdestein (A) [12:31:41]: Representanten Sponheim og de andre i opposisjonspartiene er opptatt av sparing, har jeg lagt merke til. Det ble også stilt spørsmål om det fra representanten Jan Tore Sanner til sentralbanksjef Gjedrem. Han sa – om man ser på referatet av høringen – at det har aldri vært noen spesielt høy sparing i Norge. Og den angstsparingen, som han brukte som begrep, som man har i mange andre land, finnes ikke i Norge fordi man har høy tillit til velferdsstaten. Dessuten peker han på at man må se på hvordan det spares i Norge, og det er særlig innen eiendom. Det skyldes jo at vi der har fradragmuligheter.

Ser ikke representanten Sponheim – og han er opptatt av skattelette i forhold til sparing – at det bare vil påvirke hvordan man sparer, altså skattefradraget på sparing, og ikke på nivået på sparingen?

Lars Sponheim (V) [12:32:35]: Det er ingen tvil om at bruk av skattesystemet både kan flytte sparing, som re-

presentanten spør om, men også bidra til netto økt sparing. Jeg tror på det. Med så stort forbruksnivå og vekst i forbruk og netto lønn som vi har hatt gjennom en del år nå, ville mange vært i stand til å spare mer hvis de så å si ble stimulert til det, og kanskje mer enn i og for seg skattestimulansene isolert sett skulle tilsi, fordi folk definitivt har råd og mulighet til det. Det ville etter mitt skjønn være et godt bidrag til å dempe presset i økonomien, slik den enorme forbruksveksten har vært nå. Her er det kritikk, synes jeg, det er viktig å rette til Regjeringen, at de ikke aktivt bidrar mer til å stimulere folk til å spare. Det er grunnleggende sunt å spare til litt andre tider. Finansministeren nevnte selv et bibelsitat i sted om syv magre år og syv fete år, og det bibelsitatet peker i hvert fall i retning av at det er fornuftig å legge opp i de fete årene til å kunne klare de magre årene. Det er ikke en politikk denne regjeringen godt nok følger opp, synes jeg.

Marianne Aasen Agdestein (A) [12:33:44]: Jeg vil igjen peke på dette med sparing. For jeg lurer på om det har seg sånn, når man tidligere hadde større skattefradrag for den type sparing som representanten Sponheim viser til, at det var høyere sparerate i Norge på det tidspunktet?

Lars Sponheim (V) [12:34:00]: Det tror jeg tallarbeiderne kan strides om. Jeg har sett tall for begge deler. Uansett er det jo slik at nettopp sentralbanksjefens påpekning av at dette landet er så trygg på sin framtid, sitt samfunn og sin rikdom at man ikke driver noen angstsparing, handler om en holdning og en kultur som det bør være styresmaktene og Regjeringens ansvar å prøve å snu. Vi må alltid etter mitt skjønn bidra til å si at legg litt til side, det kan komme dårligere tider, tenk på neste generasjon, kanskje barna dine trenger hjelp i en etableringsfase. Det er grunnleggende sunne holdninger i all økonomi, og det bør Regjeringen ha som et klart budskap. Det har ikke denne regjeringen, den sier: Bruk penga dine, ha det gøy med oss!

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Statsråd Kristin Halvorsen [12:35:13]: Til diskusjonen om sparing: Jeg får ikke veldig mange henvendelser om at vi er for løsslupne, og at vi nærmer oss Sodoma og Gomorra i forhold til hvordan vi bruker penger. Vi sparer jo på statens hender. Det er våre felles sparepenger, så sånn sett ligger vi ikke noe etter. Så er det sånn at skattestimulert sparing stort sett bare bidrar til å flytte sparing og ikke til å øke sparing, og selvfølgelig at et mer normalt rentenivå vil føre til at det er mer lønnsomt for husholdningene å spare enn det har vært før.

Så et par kommentarer til debatten: Jeg la merke til at jeg fikk skryt fra representanten Ulf Leirstein. Det synes jeg er veldig hyggelig, det gjemmer jeg på i mitt hjerte, som det heter. Men jeg merket også at han syntes at kredittmeldingen var litt kjedelig. Det tror jeg vi skal være veldig glad for, for action i kredittmeldingen er dårlig nytt. Så jeg tror at representanten Leirsteins og mitt behov for action må vi dekke ved å utveksle dvd-er, finne på noe annet,

men kredittmeldingen bør være kjedelig. Det betyr at vi har kontroll, og at vi ikke gambler med mange verdier som kan ha stor betydning for bedrifter og for enkeltpersoners liv.

Så vil jeg bare si til denne diskusjonen om handlingsregelen: Jeg mener at Fremskrittspartiet – og jeg tror kanskje noen hos oss også, da handlingsregelen ble innført – ser altfor statisk på hvordan handlingsregelen egentlig er ment. Når inntektene fra olje- og gassvirksomheten går inn i Statens pensjonsfond, og vi bestemmer oss for at vi skal holde oss til det som er en forventet realavkastning i oljepengebruk inn i statskassa, er egentlig det en generasjonssolidaritet. Det betyr at vi overlater verdien av fondet videre til neste generasjon, at vi ikke tærer på den, men bruker av avkastningen. Men det er jo bare halve handlingsregelen. Den andre halvparten er jo at hvor mye over og under vi ligger den 4-prosenten, handler om det som er kapasiteten i norsk økonomi. Derfor var det helt i tråd med handlingsregelen da Per-Kristian Foss brukte mange milliarder mer enn det 4-prosenten skulle tilsi, for da var det arbeidsløshet og ledig kapasitet. Derfor er det helt i tråd med handlingsregelen når vi bruker litt mindre, fordi vi har mangel på kapasitet. Og antakelig er det sånn at fordi vi har en langsiktig regel og har kommunisert det til utenverdenen, kan vi i dagens situasjon bruke mer penger uten å bli straffet for det, enn vi ellers kunne ha gjort. I dagens situasjon er handlingsregelen til hjelp for å løse oljepenger inn i budsjettet på en måte som vi ellers kanskje ville blitt straffet for.

Så synes jeg det er meget interessant det klare ultimatumet som kommer fra Høyre i forhold til Fremskrittspartiet: Det er de som skal bestemme hva som er ansvarlig økonomisk politikk. Det betyr at handlingsregelen skal benyttes omtrent som i dag. Og fra Høyre får jeg jo kritikk for å ha brukt for mye penger, så Fremskrittspartiet kan bare begynne å glede seg! Når de får skrellet av de 30–40 milliardene de bruker utover det alle andre bruker, er det bare Høyre-politikken igjen av Fremskrittspartiet.

Så er jeg veldig glad for at representanten Sanner innrømmer at renta ikke ville vært en «pillemitt» lavere med Høyres alternative statsbudsjett, fordi de ikke kutter i statsbudsjettene i det omfanget som måtte til for å få en lavere rente. Så da er vi litt klokere etter dette.

La meg bare så si noe om det som er situasjonen i finansinstitusjonene. Vi er selvfølgelig også påvirket av krisen i forbindelse med subprime-lån, men ikke direkte og på like omfattende vis som veldig mange andre land er. Det som er situasjonen hos oss, er at bankenes lånesituasjon har blitt betydelig mer krevende. Det betyr at Norges Bank har økt kravet til likviditet for å låne bankene penger, som igjen betyr at renta i markedet har blitt dyrere for bankene. Men vi skal være veldig godt fornøyd med at vi ikke har vært mer eksponert.

Så til husholdningenes lånesituasjon, som ikke gjør at Kredittilsynet roper alarm – de sier at bankene er solide. Men gjeldssituasjonen i husholdningene er jo betydelig, når gjennomsnittet var 200 pst., og vi må regne med at det øker til 220 pst. i 2011. Sammensetningen av disse lånene kan også være annerledes ved at flere har brukt opp fleksis-

biliteten med lengre perioder med nedbetalingsfri tid osv. Så her er det absolutt grunn til å følge situasjonen meget nøye. (Presidenten klubber.)

– Det var det jeg rakk, president.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ulf Leirstein (FrP) [12:40:44]: Jeg tror min betegnelse på kredittmeldingen var mer at den var traust enn at den var kjedelig. Men jeg følte at det nesten lå en invitt til en type dvd-filmaften sammen med finansministeren, og jeg regner med at finansministeren etter neste valg kanskje har noe bedre tid, og så får vi se om vi kan få oppfylt det og få litt action. Uansett, jeg kan i hvert fall også berolige finansministeren med å si at hvis det er sånn at en eventuell regjeringserklæring etter neste valg fra noen som skal samarbeide, innebærer ren Høyre-politikk, er ikke Fremskrittspartiet å finne i den regjeringen. Men det får man da komme tilbake til.

Jeg har lyst til å stille spørsmål om noe som finansministeren ikke omtalte. Det gjelder den renteutviklingen vi har hatt, med 14 renteøkninger. Jeg registrerer at Regjeringen hele tiden er veldig påpasselig med å påpeke at Regjeringen ikke har noe ansvar for den utviklingen, det er Norges Bank som fastsetter renten. Men ser ikke finansministeren at man har noe som helst ansvar fra Regjeringens side for at renten faktisk har gått oppover, og at mange av dem som har lite fra før, nå faktisk sliter?

Statsråd Kristin Halvorsen [12:41:52]: Nei, det er ikke slik at de statsbudsjettene som er lagt fram, har bidratt til økt rente. Men det er slik at vi ikke har brukt statsbudsjettene eller finanspolitikken til å holde et unormalt lavt rentenivå, for det ville ha betydd at vi måtte kuttet titalls milliarder av kroner i de offentlige budsjettene. Vi mener at folk flest er mer utsatt for virkningene av kutt i det omfanget enn at vi kommer på et mer normalt rentenivå.

Så er det sånn at Norges Bank har forutsagt lenge – og jeg har sagt det i alle sammenhenger – at vi må være forberedt på at vi kommer til et mer normalt rentenivå. For det er ingen som klarer historisk lav arbeidsløshet og unormalt lavt rentenivå på samme tid. Denne renteutviklingen har vært forutsagt fra Norges Bank fra november 2005. Den er litt sterkere enn det de forutsa da, fordi sysselsettingen, altså situasjonen på arbeidsmarkedet, er langt gunstigere. For eksempel er det nå 200 000 flere i arbeid, 170 000 flere enn det Norges Bank trodde på det tidspunkt.

Jan Tore Sanner (H) [12:43:08]: Jeg registrerer at statsråden innledningsvis sier at vi sparer så mye på statens hånd, implisitt at da er det ikke så farlig om familiene lever over evne. Jeg mener at det er et stort problem og en stor utfordring at vi har negativ sparing i Norge. Jeg mener at det avgjort ville vært en fordel om vi hadde motivert familiene og husholdningene til å spare mer. Det må være en sammenheng når vi ser at andre land har langt sterkere incentiver for sparing og samtidig har langt sterkere privat sparing.

Mitt spørsmål knytter seg imidlertid til den utfordring

som jeg opplever at finansministeren fikk av sentralbanksjefen under høringen i finanskomiteen, hvor sentralbanksjefen påpeker det store potensialet som er for modernisering av offentlig sektor, og hvor han slår fast at det ikke har skjedd særlig mye på strukturpolitikken område de siste årene. Hvordan oppfatter finansministeren denne klare utfordringen fra sentralbanksjefen? Vil hun nå spore om og gjenoppta moderniseringen av offentlig sektor og bidra til bedre samarbeid mellom offentlig og privat sektor, slik at vi kan få løst flere oppgaver i samfunnet vårt?

Statsråd Kristin Halvorsen [12:44:27]: Jeg mener det er en stor utfordring for offentlig sektor hele veien å omstille seg sånn at man gir befolkningen best mulige tjenester og får en mest mulig framtidsrettet utdanningspolitikk ut av det, f.eks. Men jeg mener at man ikke kan tenke produktivitetsutvikling i offentlig sektor på samme måte som man gjør i privat sektor, fordi det uansett kommer til å være mye mer arbeidsintensivt på veldig mange områder. Da dreier det seg i veldig stor grad om hvordan man organiserer en type tjeneste. Der har vi jo fått til veldig mye. Ta helsevesenet f.eks. – hvor mye mer som nå gjøres poliklinisk istedenfor ved innleggelses. Det er jo den måten en kan sørge for å få mer ut av ressursene i offentlig sektor på. Det er et viktig arbeid, som vi holder på med. I tillegg er jo den jobben som vi gjør ved å ha veldig høyt nivå på arbeidsmarkedstiltak for å få folk inn i arbeidslivet når vi har lav arbeidsløshet, noe som vil være meget effektivt i forhold til hvordan økonomien fungerer.

Lars Sponheim (V) [12:45:40]: Vi har sett en utvikling i de siste årene, under disse gode tidene, hvor stadig flere svært unge mennesker, kanskje mennesker som er studenter og ikke har stor fast inntekt, kjøper seg svært dyre boliger istedenfor å leie, ikke minst her i byen, men også i en del av de andre byene og på de andre studie-plassene våre. Det har gjort at bl.a. sentralbanksjefen har gitt uttrykk for en uro – jeg tror det var i kredittmeldingen i fjor – og har antydnet at rundt 15 pst. av boligene er mer enn 80 pst. belånt. Vi vet at mange låner helt opp til 100 pst. Det ser ikke ut som om tallet har forverret seg veldig mye fra i fjor til i år, men det er fremdeles slik at det er ganske mange som er, om jeg kan si det slik, ganske skjelven i buksa hver gang det kommer beskjed om en renteøkning, og nå sannsynligvis befinner seg helt på marginalen av hva det er mulig å bære.

Føler finansministeren en uro for alle disse unge menneskene som er livende redd for postkassa og meldinger om nye renteøkninger?

Statsråd Kristin Halvorsen [12:46:34]: Jeg har dem veldig langt framme i pannebrasken når vi skal lage budsjettet for 2009, fordi vi vet at de låntakerne som er under 35 år, ofte har lånt mer enn 100 pst. av verdien av boligen. I et fallende boligmarked betyr det at sikkerheten for lånet reduseres, og de har ofte lånt mer enn tre ganger inntekten sin. Det betyr at det er mange i etableringsfasen som er sårbare for ytterligere renteøkning. Nå har jo ingen av de renteøkningene vi har hatt så langt, kommet som en

overraskelse. Vi har sagt det hele veien. Norges Bank har sagt det, jeg har sagt det, Stortinget har sagt det – i alle sammenhenger. Det kommer ikke som en overraskelse på noen, og alle bankene skulle jo også ha gitt råd i tråd med de rentebanene som Norges Bank har lagt til grunn. Men det er klart at noe av det som holder oss tilbake i forhold til hvor mye oljepenger vi mener det er mulig å bruke i 2009, er at mange på lånemarkedet er sårbare.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [12:47:58]: Det er ikke slik som statsråden antydde, at Fremskrittspartiet bruker 30–40 milliarder kr mer. Det er en ganske lemfeldig bruk av tall. Vi bruker 15 milliarder kr mer, så mens Regjeringen sparer ca. 350 milliarder kr, sparer vi 335 milliarder kr. Jeg kan også si til statsråden at Fremskrittspartiet vil være garantisten for en ansvarlig og fornuftig økonomisk politikk og vil ikke basere den på økonomiske modeller som bommer gigantisk fra år til år. Det er ansvarlighet.

Så til spørsmålet til statsråden: Statsråden snakket om «generasjonssolidaritet». Det er et flott uttrykk, sikkert – i sosialistiske kretser er ordet solidaritet både brukt og misbrukt mye. Men hvorfor er det ikke generasjonssolidaritet å investere i fremtiden, i infrastruktur og de tingene som fremtidens generasjoner kan bruke? Det er den aller beste form for solidaritet å etterlate seg en infrastruktur i verdensklasse.

Statsråd Kristin Halvorsen [12:49:02]: For det første er det jo ikke sant at Fremskrittspartiets oljepengebruk øker med 15 milliarder kr. Det er det den øker med i det alternative statsbudsjettet. Så fort Stortinget er ferdig med å behandle det statsbudsjettet, kommer Fremskrittspartiet med mye mer. Jeg vil gjerne oppfordre Fremskrittspartiet til å vise kortene. De kan jo gi en oversikt nå i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett over hva som er status pr. begynnelsen av juni 2008 når det gjelder hvor mye oljepenger Fremskrittspartiet har foreslått. Bare i forrige uke var det 3,5 milliarder kr i forhold til bensin og diesel, som jeg ikke har sett i noe budsjett noe sted.

Så til det andre: La oss oversette denne investeringen, eller sparing for neste generasjon, til oss selv. Det er jo som om jeg skulle mene at å bygge det mest gigantiske huset av alle var den beste måten å gi en formue videre til mine barn på, og ikke ha noen penger i banken. Der tror jeg at man kan tenke litt annerledes, kanskje på en blanding: gjøre en god investering, sørge for et godt vedlikehold og at verdien på de investeringene vi har gjort, holder seg, men samtidig gi neste generasjon noen muligheter til å foreta noen valg som ikke vi skal ta for dem. Det er en ganske klok miks, og det er det vi gjør.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Alf E. Jakobsen (A) [12:50:37]: Hadde representanten Hans Olav Syversen vært i salen, ville jeg ha sagt til ham at vi tenker veldig likt når det gjelder forslag om aggressiv markedsføring og forbrukslån. Det er en sak vi bør fokusere veldig mye på. Jeg vil allikevel si at det er jo flere lover i dag som regulerer det. Det ene er finansavtalelo-

ven, i forhold til bankenes plikt til å fraråde forbrukere å ta opp lån som vil gi dem stor økonomisk belastning, og det andre er en sak som nettopp har passert Lagtinget, om frarådingsplikt i forhold til kredittkjøpsloven.

Så over til det jeg egentlig hadde tenkt å si: 2007 har vært et år som har vært veldig preget av den negative utviklingen i amerikansk økonomi. Jeg har lyst til å starte med å fokusere litt på finansuroen i USA, og så koble det opp mot husholdninger og boligkjøpere. Jeg tror at vi kan dra lærdom av utviklingen i USA sett opp mot norske forhold. I tillegg vil jeg ut fra historien med uroen i USA gjøre en kobling mot hva dette har medført for de norske såkalte Terra-kommunene, som etter gode råd har investert ikke bare penger de hadde, men framtidige inntekter, i videresolgte høyrisikoprodukter, eller såkalte subprime-lån, fra USA.

Etter hvert var det tegn som tydet på at denne situasjonen ville oppstå, i og med at det i det amerikanske markedet selv med veldig lav kredittverdighet var mulig å kjøpe/skaffe seg bolig fullfinansiert av banken. Uten sammenligning for øvrig kan den amerikanske krisa i alle fall gi oss en lærdom i forhold til det norske boligmarkedet som jeg etter hvert skal komme over til.

Det er ingen tvil om at mange amerikanske husholdninger og boligkjøpere har handlet mot bedre vitende og blitt forledet til å ta opp boliglån de ikke har hatt mulighet til å betjene over tid.

I USA er det, som sikkert mange vet, egne boliglåns-meglere som formidler lån, og som tar sin kommisjon når lånet er formidlet. Disse har verken risiko eller ansvar ved manglende betjening av gjelda. Med et slikt kommisjonsopplegg og en slik ansvarsfraskrivelse på selgers hånd er det duket for at mange gis boliglån som de absolutt ikke skulle hatt. Løkkemiddelet er faste lave renter de første årene av lånets løpetid og ofte også avdragsfrihet. Så justeres renta kraftig opp når denne perioden er over. Boligkjøperne klarer likviditetsbelastningen i noen år, men så kommer problemene. Mange har også levd i den villfarelse – jeg har faktisk selv snakket med en del amerikanske ungdommer om det – at prisen på fast eiendom ville stige, og ble det for galt, kunne de selge leiligheten med fortjeneste og så hive seg på karusellen en gang til. Prisfallet på boliger i USA har vært galopperende den siste tida, og nå er veldig mange boliger i USA langt mindre verdt enn gjelda.

Historien fra USA kan være en nyttig lærdom om hvordan ting kan endre seg i negativ retning. Renta lå lavt, styringsrenta var, så vidt jeg husker, helt nede i 1 pst. i 2003. Så startet renta gradvis å øke fram mot sommeren 2006.

Boligprisene i USA har steget jevnt og trutt fram til sommeren 2006. Så kommer omslaget, og boligprisene tar til å synke. Boligeiere med høy lånegjeld og lav kredittverdighet, men som likevel har fått lån, får problemer og må forlate boligen.

I utgangspunktet ser dette ut til å være USAs og bankenes problem, men i veldig mange sammenhenger har disse problemene forplantet seg ut i den store verden som følge av at de såkalte subprime-lånene er vi-

deresolgt som høyrisikoprodukter på det internasjonale marked.

Her er det også at krisa i kreditt- og finansmarkedet i USA kommer til lille Norge. De såkalte Terra-kommunene havnet i tv-ruta nettopp fordi en del av porteføljen de var involvert i, var videresolgte høyrisiko subprime-lån.

Så lenge kredittmarkedet oppførte seg normalt, var verdien av investeringene omtrent som forventet, men når kredittmarkedet begynte å oppføre seg unormalt, nådde også uroen de såkalte Terra-kommunene i Nordland og en del kommuner i sør. Hvem hadde tenkt at Hattfjelldal, Hemnes, Rana og Narvik, for å nevne noen, skulle bli berørt av finansuroen i USA?

Dette bringer meg over til den hjemlige arena, der jeg har lyst til å dvele litt ved norske husholdninger og gjeldsveksten. Gjeldsveksten i det norske samfunnet har vært kraftig økende fra år 2000, som mange har vært inne på. En av drivkreftene har vært lave renter og en sterk vekst i inntekter og boligpriser. Det er bekymringsfullt at norske husholdninger økte sin gjeld også i 2007, og at spareraten var negativ.

Når det gjelder lån, ser vi at det blir lengre avdrags- og avdragsfrie perioder blir mer og mer vanlig, ikke minst for førstegangsetablerere. Ser vi dette i sammenheng med gjeldsveksten, trenger en ikke være rakettforsker for å se at disse låntakerne blir mer utsatt ved boligkrakk eller uventet renteoppgang.

Det er særlig blant de nyetablerte i boligmarkedet at gjeldsbelastningen er høy. Tall fra Kredittilsynet viser at låntakere under 35 år har en gjennomsnittlig gjeldsbelastning på 313 pst. Dette er 24 prosentpoeng høyere enn i 2006.

Det har blitt bygd ungdomsleiligheter rundt omkring i Norge, og det forundrer meg at Husbanken har gått inn og fullfinansiert disse leilighetene til unge med boligbehov uten at det har skjedd noen kredittvurdering. Situasjonen har noen likhetstrekk med det som har skjedd med lite kredittverdige betalere i USA.

Et konkret eksempel som jeg kjenner veldig godt, og som jeg skal bruke her, er et boligkompleks i Tromsø der ungdommene flyttet inn for noen år siden. Til tross for at renta fortsatt er noenlunde lav når vi ser renteutviklinga over en litt lengre tidsperiode, og at avdragene ennå ikke har startet å løpe, har syv ungdommer vridd om nøkkelen i døra og forlatt komplekset. Det kommer heller ikke andre beboere inn på grunn av den høye fellesgjelda som de som blir igjen, skal betjene. Det de som er igjen, fortvilt har forsøkt å gjøre, er å leie ut leilighetene på markedet. Men selv med et kjølnende leilighetsmarked får de ikke avsetning på de ledige leilighetene, på grunn av fellesgjelda. Jeg skal ikke krisemaksimere denne situasjonen, men jeg ser at det kan være noen paralleller til det som skjedde i USA.

Jeg har fått anledning til å prate med mange av disse unge leilighetseierne i Tromsø, og situasjonen er lik i mange andre leilighetskomplekser, både i Tromsø og andre steder i landet. Det gjelder både dem som har måttet låse døra og flytte ut, og ikke minst gjelder det de unge førstegangsetablererne som har hatt foreldre eller andre som har

kunnet hjelpe dem i en overgangstid. Jeg kan ikke se annet enn at det må ha skjedd en svikt når Husbanken har vært inne og fullfinansiert disse prosjektene. Det disse ungdommene sier, er at de har måttet skrape sammen 40 000 kr, og så har de bare kunnet flytte inn. Så har det vært vanlig opplegg med lave renter og avdragsfrihet, men med høy fellesgjeld. Men det verste, og som jeg må si jeg reagerer på, er at jeg har sett representanter for regionale husbankkontor uttale i media at disse leilighetskompleksene var tikkende gjeldsbomber. Det er sikkert riktig. Men det er da jeg spør meg: Hvorfor i all verden har Husbanken gått inn og fullfinansiert tikkende gjeldsbomber til ungdom og andre uten kredittverdighet? Det er for meg en gåte.

Avslutningsvis er jeg glad for at både finansministeren og kommunal- og regionalministeren sammen med Husbanken sentralt har tatt tak i disse problemstillingene. Det er etter min mening behov for konstruktive tilnærmingar til disse utfordringene. I motsatt fall vil en rekke unge nyetablerte som har kjøpt seg inn i disse leilighetene, komme i en svært utfordrende situasjon.

Det er nødvendig å stramme opp praksisen når det gjelder slike fullfinansieringsprosjekt i Husbanken. Jeg sier ikke at det bare er Husbanken, det er også finansieringsinstitusjoner for øvrig som har gått inn og skapt den samme situasjonen. Men det vi kanskje kan ha lettere adgang til, er for det første å stramme opp Husbanken, og for det andre å se på hvilken mulighet vi har for å forbedre forholdene for dem som er kommet i denne situasjonen. Jeg vet om ungdom som er dypt bekymret og lei seg for den situasjonen de er i.

Sigvald Oppbøen Hansen hadde her teke over presidentplassen.

Gjermund Hagesæter (FrP) [13:01:12]: Hovudgrunnen til at eg tek ordet no, er at det oppslaget som eg hadde i Dagens Næringsliv i går, er blitt referert til tre gonger i denne debatten. Og det tyder jo på at det oppslaget har gjort eit djupt inntrykk på fleire av dei raud-grønne politikarane.

Det er sjølv sagt ikkje noko som gler meg meir enn det å gjere eit djupt inntrykk på regjeringspartia sine representantar.

Eg kan jo godt starte med å lese opp dette sitatet igjen:

«Jeg synes vi skal være litt mer opptatt av generasjonen som lever nå, fremfor fremtidige generasjoner. De får mer enn nok.»

Vidare:

«Det er ingen andre generasjoner som har spart til oss, til tross for at staten har hatt store inntekter fra for eksempel sølvgruvene på Kongsberg.»

Eg har altså ikkje noko problem med å seie meg einig i dette sitatet. Dette er nok det eg har sagt, og eg synest det attpåtil er eit godt sitat.

Det er altså ikkje slik, som representanten Lundteigen prøver å leggje i dette, at eg tek til orde for at ein skal leve livet i sus og dus osv. Det er det rett og slett ikkje. Eg er ein traust vestlending, som har vakse opp i enkle kår, så akkurat den teikninga som Lundteigen gav av dette

– å leve i sus og dus – er noko eg ikkje kjenner meg igjen i.

Men det er jo nettopp det som er poenget, at det er dei tidlegare generasjonane, dei som er gamle i dag, som har lagt til rette for den levestandarden og den velferda som vi har i dag. Då er det også viktig og riktig at dei som er gamle, får nyte godt av desse oljepengane, og at ikkje alt skal sparast til seinare generasjonar.

Det som er sagt her, er jo sjølv sagt at det er ingen av dei tidlegare generasjonane som har spart i noko sølvfond, eller i andre fond, til oss, men tvert imot har tidlegare generasjonar vore framsynte og investert for framtida. Dei har også investert i velferdsordningar, og dei har investert i infrastruktur. Dei har investert i eit samfunn og eit land som vi kan vere stolte av.

Det synest eg også at vi i langt større grad skal vere opptekne av: å investere for framtida, i staden for å spare alle pengane til framtidige generasjonar. Vi må bruke meir pengar på å investere i veg, tunnelar og bruer. Vi må også leggje til rette for velferdsordningar, gi skatte- og avgiftslette. Skulebygg treng opprusting. Kyrkjebygg treng opprusting. Det er altså meir fornuftig enn å overføre alt i form av kontantar og fordringar til framtidige generasjonar.

Eg trur atpåtill det er ei utfordring dersom vi overfører altfor mykje pengar på bok til framtidige generasjonar. Det kan føre med seg at det er mange som lener seg tilbake og ikkje er så opptekne som dei burde vere av å skape verdiar, skape nye arbeidsplassar og nye næringar.

Elles vil eg seie at den debatten der ein tek avstand frå at folk flest skal behalde meir av dei verdiane dei skaper, i form av skatte- og avgiftslette og meiner at staten må sitje på alt, er ganske framand for Framstegspartiet. Vi meiner jo nemleg at folk flest er betre i stand til å ta vare på pengane sine enn Kristin Halvorsen. Derfor burde ein fått behalde meir ved at ein hadde hatt lågare skattar og avgifter. Vi trur ikkje det blir så mykje fornuftigare berre staten får ansvaret – eg frå nesten inntrykk av at dei raudgrøne tenkjer at ein liksom ikkje kan la folk flest få behalde pengane, for då rotar dei dei bort.

Derfor meiner vi at vi står for ein fornuftig politikk. Det som eg var sitert på i Dagens Næringsliv, er også i tråd med det som Framstegspartiet har foreslått, nemleg at vi er litt meir opptekne av den generasjonen som lever i dag, framfor framtidige generasjonar. Det er dei som er gamle i dag, som har bygd opp det velferdssamfunnet som vi lever i, og dei må også få lønn for strevet.

Eirin Kristin Sund (A) [13:06:34]: Det er ikke mye jeg er enig med representanten Leirstein om, men jeg har lyst til å føye meg inn i rekken med hensyn til å gi både departementet og statsråden skryt for kredittmeldingen.

Det som jeg ønsker å fokusere litt på i mitt innlegg nå, er den gode oversikten og den store graden av oppmerksomhet som meldingen viser Det internasjonale valutafondet, IMF. Jeg opplever det slik at den utdyper godt aktuelle spørsmål, som overvåkingspolitikk, reform av kvoter og stemmerett, den økonomiske situasjonen og arbeidet i lavinntektslandene.

I tråd med Soria Moria-erkæringen har Norge arbeidet

for å gjennomføre de internasjonale initiativene for gjeldsletting og for å øke små og fattige lands innvirkning på styringen av IMF. Vi som utgjør flertallet – alle unntatt Fremskrittspartiet og Høyre – støtter stemmerettsreformen i IMF, fordi det er viktig å øke påvirkningsmuligheten til lavinntektslandene. Kredittmeldingen omtaler også tiltak som skal settes i verk for å redusere det økende underskuddet i IMF. Derfor er jeg i likhet med både statsråden og andre glad for at flertallet i finanskomiteen støtter Regjeringens arbeid for å forenkle vilkårene IMF stiller i forbindelse med utlån.

IMF har 185 medlemsland og er en sentral aktør i det internasjonale økonomiske samarbeidet. IMF er selvstyrende, men ligger under FN-paraplyen. De har nylig vedtatt en omfattende endring i sitt eget styresett, noe som Norge har støttet kraftig opp under. Reformen vil demokratisere IMF ved å være med og styrke utviklingslandenes innflytelse.

IMF har et hovedansvar for å fremme stabilitet i det internasjonale monetære systemet. Samtidig er det et forum for internasjonalt samarbeid om penge- og valutapolitiske spørsmål. Sammen med Verdensbanken spiller IMF derfor en viktig rolle i arbeidet for å lette gjeldsbetalingene for fattige land og sette dem i stand til bedre å kunne nedkjempe fattigdom og realisere FN's tusenårsmål.

Nå åpnes det for en gjennomgang av IMF's oppgaver på flere områder. Reformen vil være viktig med tanke på hvilken legitimitet og innvirkning organisasjonen skal ha. Derfor sier flertallet i komiteen seg veldig tilfreds med at IMF's aktiviteter og låneprodukter nå blir kritisk gjennomgått.

Flertallet mener at målet må være at institusjonen reduserer sine aktiviteter til det som ligger i det opprinnelige mandatet til IMF. En bør vurdere om det er oppgaver som ligger i IMF i dag, som egentlig ikke burde ligge der, men som kanskje kan legges under andre internasjonale institusjoner.

Det er viktig at ikke unødvendig strenge strukturelle krav fra IMF svekker investeringene i helse, utdanning og infrastruktur i fattige land.

Flertallet viser også til at UNDP har stor legitimitet og kunnskap om utviklingsbehov og risiko i lavinntektsland og bør få en større rolle på vegne av det internasjonale samfunnet i framtiden. Flertallet ber om at Regjeringen gir en oppdatering om det i neste kredittmelding, og det har statsråden bekreftet.

Så vil jeg si til slutt angående IMF: Når det gjelder Fremskrittspartiets manglende frykt for krav om liberalisering og privatisering, og det at de viser til at kapitalisme og det frie markedet er et godt redskap, er det viktig å si fra vår side at Regjeringen og flertallet ikke er prinsipielt imot enhver privatisering og liberalisering. Men vi er opptatt av at gjennomføringen av slike tiltak må ha rot i et ønske fra landene selv og ikke komme som en følge av krav fra internasjonale finansinstitusjoner.

Det er helt sentralt at land som har IMF-program, får rom til å utforme en egen økonomisk politikk som passer deres egen situasjon best. Derfor skal IMF konsentrere seg om makroøkonomiske forhold og bidra med analyser som setter landene bedre i stand til å gjøre egne vurderinger.

Så: Dette har ikke noe med IMF å gjøre i det hele tatt – jeg vil ikke gi «motstandere» billige poeng, men jeg har likevel lyst til å gi kredit til Sponheim. Jeg var ikke enig i Sponheims – svake – kritikk av Regjeringen, men jeg synes at han i innlegget sitt hadde en veldig god historisk ikke bare analyse, men fortelling, om hvorfor vi i dag har så god stabilitet og klarer å holde styring på norsk økonomi. Så jeg gir representanten Sponheim den krediten.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 2 (Votering, sjå side 3698)

Sak nr. 3 [13:11:50]

Innstilling fra finanskomiteen om samtykke til endring av IMF's statutter for å utvide organisasjonens investeringsmandat og for å gjennomføre en reform av kvoter og stemmerett, og om samtykke til en økning av Norges kvote i IMF (Innst. S. nr. 284 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 58 (2007-2008))

Ulf Leirstein (FrP) [13:12:24] (ordfører for saken): I foregående sak behandlet vi Kredittmeldingen, der det er en bred omtale av IMF, og flere var inne på det. Representanten Eirin Sund holdt en meget god tale i stad i den saken, hvor hun redegjorde for hva IMF faktisk er. Så jeg ser ingen grunn til å gå inn på det, som saksordfører i denne saken. Jeg synes det var en god beskrivelse og et godt innlegg fra representanten Eirin Sund som absolutt gjelder også for denne saken. Men denne saken går helt konkret på å utvide organisasjonens investeringsmandat, å gjennomføre en reform av kvoter og stemmerett og gi samtykke til en økning av Norges kvote i IMF.

Sånn som vi har ansett saken – og det sier jeg på vegne av en enstemmig komite, som legger fram en innstilling i tråd med det Regjeringen har bedt om – er dette på mange måter en pakke man har forhandlet fram. Dette er jo ikke en liten organisasjon som det er lett for oss å snu opp ned på over natten. Men jeg konstaterer, og det gjør for så vidt hele komiteen, at det er behov for endringer av IMF. Det er en av de virkelig store organisasjonene siden annen verdenskrig som nå begynner å ta en skikkelig gjennomgang av hele prosessen i organisasjonen, og det tror jeg er positivt.

Det kan være elementer av det som det nå legges opp til, som enkelte av oss kanskje kan være skeptisk til. Men som en pakke, slik den er presentert, har komiteen konkludert med at man vil anbefale at Stortinget slutter seg til det som er foreslått av artikkelendringer i statuttene til IMF, og en økning av Norges kvote i IMF. Det er en enstemmig innstilling, med enstemmige merknader, som er lagt fram, i tråd med det Regjeringen har bedt om.

Morten Drægni (SV) [13:14:22]: Det ble litt debatt om IMF i forrige sak også, men jeg tenkte jeg skulle bruke denne saken til å legge fram SV's syn på de endringene som nå kommer i IMF.

IMF vil være den første organisasjonen under FN-

paraplyen som vedtar omfattende endringer i sin styringsstruktur. Mange av disse organisasjonene ble stiftet etter annen verdenskrig og har stort behov for å gjøre endringer. Norge har jo vært særlig opptatt av å styrke lavinntektslandenes innflytelse i IMF. Til dels vil dette nå skje gjennom en økning i stemmevekt, hovedsakelig som en følge av tredobling av basisstemmene som gis til hvert land. Dels skjer dette ved en styrket bemanning av kontorene til de afrikanske styremedlemmene, noe som vil sette dem bedre i stand til å forberede saker i styret.

SV er tilfreds med de endringene som nå er vedtatt, og som vi forhåpentligvis stiller oss bak her i dag. Dette er et viktig første skritt mot økt innflytelse for utviklingslandene i IMF. La det være helt klart: Vi i SV er ikke fornøyd med bare disse første skrittene. Vi vil fortsette arbeidet for å gjøre IMF stadig mer demokratisk, og vi vil stadig gi lavinntektslandene økt innflytelse.

Også på andre områder er det behov for å endre IMF's politikk. Jeg er glad for at Regjeringen har gitt signaler om at den vil fortsette arbeidet med det. Det er i meldingen også redegjort for Regjeringens arbeid for å forenkle vilkårene IMF stiller i forbindelse med utlån. IMF har hatt, og har til dels fortsatt, unødvendig strenge krav til fattige land som må låne penger. Vi har sett det når det f.eks. gjelder Argentina og Brasil. Da Lula vant valget i Brasil, var noe av det første han gjorde, å innfri lånet fra IMF, fordi IMF hadde satt såpass stramme tvangstrøyer på den politikken som måtte føres i Brasil, at han ikke kunne gjennomføre sitt valgprogram med høye lån til IMF.

Vi har også sett i forhold til Asia-krisen på 1990-tallet hvordan IMF, sammen med Verdensbankens politikk, var med på å forverre og forlenge krisen i den forstand at da krisen kom, startet man med å devaluere valutaen og åpne grensene, som førte til at kapital i større grad flyktet fra landet, noe som forverret krisen betraktelig.

I tråd med dette har Regjeringen støttet anbefalingene i en uavhengig evalueringsrapport og arrangerte i januar en konferanse for å rette søkelyset mot temaet. SV vil selvfølgelig bidra til at Regjeringen fortsetter arbeidet for at disse anbefalingene skal følges opp.

IMF har ikke en spesiell kompetanse på utviklingsspørsmål, og da er det egentlig ikke naturlig at denne institusjonen skal jobbe med langsiktig utviklingsfinansiering. På kort sikt derimot er det ingen andre som er klar til å kunne overta IMF's rolle på dette området. Men på lengre sikt burde det være et mål at andre institusjoner overtar noe av dette ansvaret, fortrinnsvis under FN-systemet. IMF har varslet at det kommer en overordnet rapport om fondets engasjement i lavinntektsland i løpet av sommeren, og da vil vi i Stortinget kunne få et enda bedre grunnlag til å vurdere disse spørsmålene og til å spille inn videre synspunkter på IMF's mandat og områder.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 3.

(Votering, sjå side 3698)

Sak nr. 4 [13:18:24]

Innstilling fra finanskomiteen om forvaltningen av Statens pensjonsfond i 2007 (Innst. S. nr. 283 (2007-2008), jf. St.meld. nr. 16 (2007-2008))

Presidenten: Etter ønske frå finanskomiteen vil presidenten gjere framlegg om at debatten blir avgrensa til 1 time og 30 minutt, og at taletida blir fordelt slik på partigruppene: Arbeidarpartiet 30 minutt, Framstegspartiet 20 minutt, Høgre 10 minutt, Sosialistisk Venstreparti 10 minutt, Kristeleg Folkeparti 5 minutt, Senterpartiet 5 minutt og Venstre 5 minutt.

Vidare gjer presidenten framlegg om at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:19:39] (ordfører for saken): Stortinget behandlar i dag stortingsmeldingen om forvaltningen av Statens pensjonsfond i 2007, samt Regjeringens forslag til endrede betingelser for forvaltningen av Statens pensjonsfond for de kommende årene.

Samlet markedsverdi av Statens pensjonsfond pr. 31. desember 2007 var 2 136 milliarder kr. Dette fordeles med 2 018 milliarder kr i Statens pensjonsfond – Utland og 118 milliarder kr i Statens pensjonsfond – Norge.

Statens pensjonsfond – Utland oppnådde sitt dårligste resultat på fem år, med en negativ avkastning på 3,9 pst. Statens pensjonsfond – Norge oppnådde et resultat omtrent på gjennomsnitt for de siste fem årene, med en positiv avkastning på 9,8 pst.

Basert på nye fremskrivninger vil Statens pensjonsfond – Utland utgjøre ca. 3 500 milliarder kr innen utgangen av 2011, noe som er nær en dobling på tre og et halvt år.

Regjeringen foreslår fire konkrete endringer i investeringsstrategien for den videre forvaltningen av Statens pensjonsfond – Utland. Regjeringen foreslår

- å øke den mulige prosentvise eierandelen i ett enkelt selskap fra 5 pst. til 10 pst.
- å tillate kjøp av aksjer i bedrifter som planlegger børsnotering
- å investere inntil 5 pst. av kapitalen i eiendom, på bekostning av investeringer i statsobligasjoner

Vidare foreslår Regjeringen at Statens pensjonsfond – Utland for fremtiden skal forholde seg til FTSEs indeks over hvilke land fondet kan investere i. Investeringer vil da kunne bli foretatt i 25 utviklede land, i 7 avanserte fremvoksende markeder samt i 16 sekundære fremvoksende markeder.

Samtlige fire endringer støttes av en samlet komite. Unntaket gjelder investering i eiendom, hvor Fremskrittspartiet, i tråd med tidligere forslag, ønsker å øke eksponeringen til 10 pst. av kapitalen.

Når det gjelder mulige endringer i fondets etiske retningslinjer, planlegger Regjeringen å fremme en egen sak for Stortinget våren 2009.

I stortingsmeldingen fremmer opposisjonen seks for-

slag. Ett forslag fremmes av Kristelig Folkeparti og gjelder forbud mot investeringer i tobakksprodusenter. Jeg regner med at representanten fra Kristelig Folkeparti vil utdype det mer fra denne talerstol. De øvrige fem forslagene fremsettes av Fremskrittspartiet.

Fremskrittspartiet deler Regjeringens observasjoner, at de store inntektene fra vår petroleumsvirksomhet gir Norge særlig frihet i den økonomiske politikken. Fremskrittspartiet er derfor overrasket over at Regjeringen kun i beskjeden grad har benyttet seg av denne friheten i de statsbudsjettene som har vært lagt frem for Stortinget. Ikke minst gjelder dette forhold knyttet til utbedring av landets infrastruktur, noe som vil ha bedret vilkårene og rammebetingelsene for konkurranseutsatt næringsliv i alle deler av landet, og derigjennom gjort Norge mindre avhengig av olje- og gassinntekter på sikt. Saksordføreren har imidlertid registrert at stadig flere partier og samfunnsaktører innser at Regjeringen gjennom det årlige statsbudsjettet ikke evner å bevilge tilstrekkelige midler til infrastruktur. Konsekvensen av dette er forslag om stadig nye infrastrukturfond. Fremskrittspartiet er svært glad for denne utviklingen, og ønsker velkommen etter! Fremskrittspartiet har også registrert at Regjeringens største bidragsyter, LO-leder Roar Flåthen, nå har snudd i spørsmålet knyttet til infrastrukturfond. Erfaringen har vist at når hovedsponsoren tenker høyt, så lyttes det på Arbeiderpartiets partikontor. Det vil derfor ikke overraske mye om Regjeringen velger å presentere Fremskrittspartis infrastrukturfond som sin egen idé i budsjettet for 2009. Fremskrittspartiet er imidlertid gjerne premisseleverandør både for Regjeringen og de øvrige opposisjonspartiene, men det blir uansett noe tafatt når forslag først kritiseres for så å bli kopiert.

Fremskrittspartiet registrerer at Regjeringen utarbeider stadig nye formuleringer for hvorfor Statens pensjonsfond, i motsetning til pensjonsfond i alle andre land, ikke bør knyttes opp mot landets fremtidige pensjonsforpliktelser. Ingen i denne sal ville eksempelvis foreslått å opprette et infrastrukturfond som skulle finansiere Forsvaret, eller et utdanningsfond som skulle finansiere forskning på alternativ energi, men akkurat når det gjelder pensjonsfond, mener flertallet at dette fondet bør finansiere alle mulige oppgaver over statsbudsjettet. Fremskrittspartiet mener dette er uryddig, og vi gjentar derfor vårt tidligere forslag hvor vi ber Regjeringen fremsette et grunnlovsforslag om et Statens pensjonsfond som på sikt skal sikre folketrygdens medlemmers opptjente pensjonsrettigheter, basert på pensjonspremier fra medlemmer og arbeidsgivere samt fondsavkastning.

Fremskrittspartiet er enig med Regjeringen i at pensjonsfondet bør forvaltes med sikte på å oppnå høyest mulig avkastning innenfor moderat risiko, men mener Regjeringen ikke tilfredsstillende sin egen målsetting når den har valgt å øke eksponeringen i aksjer til 60 pst. av fondets kapital. Fremskrittspartiet mener imidlertid det er positivt at Regjeringen gjennom denne meldingen ønsker å spre risikoen på flere aktivaklasser, og at den slutter seg til et tidligere forslag fra Fremskrittspartiet om at Statens pensjonsfond også bør investere i eiendom.

Fremskrittspartiet mener imidlertid, som nevnt tidlige-

re, at investeringer i eiendom på sikt bør utgjøre 10 pst. av fondets kapital, ikke kun 5 pst., og vi fremmer derfor forslag i tråd med dette.

I stortingsmeldingen kommer det frem at Regjeringen i sitt mandat for eiendomsinvesteringer vil stille krav om at forvalter skal delta aktivt i arbeidet som foregår internasjonalt med å utvikle særlige miljøhensyn. Fremskrittspartiet mener dette går langt utover hva som er rimelig å forlange av en forvalter, samtidig som det bryter med Regjeringens eget mål om at fondet skal oppnå høyest mulig avkastning innenfor moderat risiko.

Regjeringen innrømmer at de foreslåtte særreglene vil begrense tilgangen på dyktige eksterne forvaltere, og hevder sågar at dette kan bety at Regjeringen må revurdere beslutningen om å investere i eiendom. Dette viser at Regjeringens målsetting om høyest mulig avkastning innenfor moderat risiko kun er gyldig dersom denne målsettingen ikke kommer i konflikt med Regjeringens politiske målsettinger med fondet.

At Regjeringen ønsker å bruke folkets pensjonspenger politisk på denne måten, overrasker ikke, men at et konservativt og markedsvennlig parti som Høyre er med på ferden, er derimot mer oppsiktsvekkende.

Fremskrittspartiet registrerer at avkastningen på Statens pensjonsfond – Utland i 2007 var klart svakere enn resultatene de siste fem årene. Dette er ikke uventet sett i lys av uroen som toneangivende børser opplevde i løpet av fjoråret.

Fremskrittspartiet har også merket seg at dette i stor grad skyldes den relative styrkingen av den norske kronen. I motsetning til Regjeringen mener imidlertid vi at dette forholdet er avgjørende for verdiutviklingen av fondet. Selvfølgelig vil fondets kjøpekraft være uberørt for handel som foregår i utenlandsk valuta. Men kjøp av aksjer og obligasjoner er ikke et mål i seg selv for Statens pensjonsfond, det er kun et middel.

Avkastningen av Statens pensjonsfond – Utland skal finansiere velferd i Norge ved bruk av norske kroner. Svingninger knyttet til den norske kronen er kun irrelevant dersom Regjeringen ser for seg å bruke avkastningen av Statens pensjonsfond – Utland til anskaffelser i utlandet.

Fremskrittspartiet har imidlertid merket seg at Regjeringen ved tidligere anledninger har uttalt seg negativt til Fremskrittspartiets forslag om å etablere et eget utenlandsbudsjett til anskaffelser i utlandet til tross for at slike investeringer har minimal virkning på norsk innenlandsøkonomi.

Forvaltningskostnadene for Statens pensjonsfond var i 2007 totalt 1 783 mill. kr. Dette ligger nær opp til den øvrige grense på 0,1 pst. av fondets gjennomsnittlige markedsverdi. Dette er en økning på 33 pst. fra 2006. Som en kuriositet kan det jo nevnes at forvaltningen av Statens pensjonsfond kostet 480 mill. kr mer enn Regjeringen brukte over statsbudsjettet i 2007.

Fremskrittspartiet mener dette er en uklok disponering av det norske folks pensjonspenger, og vi mener at disse pengene i sterkere grad bør komme det norske kapitalforvaltningsmiljøet til gode. Fremskrittspartiet mener Norges unike tilgang på kapital bør oppfattes som et kompara-

tivt fortrinn, og at vi som nasjon bør utnytte dette bedre. For Fremskrittspartiet er dette en naturlig utnyttelse av våre naturressurser. Norge har bygget opp en betydelig olje- og gassindustri, og vi har videreutviklet en leverandør- og transportindustri knyttet til den samme råvaren. Vi omgjør i dag denne råvaren til kapital – og som statsråden var inne på tidligere, en ikke-fornybar ressurs til penger – men vi overlater altså til andre land å videreforedle kapitalen.

Fremskrittspartiet mener dette er en gammeldags, ja kanskje litt urnorsk tilnærming. Norge har de aller beste forutsetninger for å kunne bli ledende i Norden innenfor kapitalforvaltning, og det finnes ingen grunn til å overlate en slik rolle til Sverige. Erfaringer fra andre land viser at et faglig sterkt kapitalforvaltermiljø fører med seg andre relaterte næringer, ikke minst aktører innenfor bank og forsikring. Fremskrittspartiet ber derfor Regjeringen igjen om å utrede muligheten for å etablere et kapitalforvaltermiljø i Norge basert på investeringene som gjøres gjennom Statens pensjonsfond – Utland.

Fremskrittspartiet ser positivt på Regjeringens ønske om å utvide aksjeporteføljen til å inkludere flere land og regioner. Gjennom dyktig forvaltning og få særregler vil dette kunne spre risikoen ytterligere, og gi grunnlag for mer stabil avkastning. Fremskrittspartiet vil imidlertid understreke at et eierskap opp mot 10 pst. i et enkeltstående kun bør kunne finne sted helt unntaksvis, og vi vil advare mot at en slik relativ høy eierandel blir brukt for å fremme politisk motiverte målsettinger. Statens pensjonsfond skal utelukkende være en finansiell investor, og høyere eierandel i enkeltbedrifter må ikke føre til krav om representasjon i bedriftenes driftsstyrer.

Fremskrittspartiet mener det også er fornuftig at fondets aksjeinvesteringsunivers knyttes opp mot FTSEs landindeks. Dette fjerner muligheten for ideologisk motivert boikott av land. Fremskrittspartiet er i den forbindelse glad for at Israel, som en konsekvens av ovennevnte, vil være et av de nye landene nordmenns pensjonspenger vil kunne bli investert i.

Fremskrittspartiet deler den bekymring som mange land har uttrykt knyttet til verdens mange voksende statlige investeringsfond. Dette skyldes særlig to forhold.

Verdens børser er en markeds plass for kjøp og salg av andeler av verdens ledende bedrifter. Ideelt sett prises hver enkelt bedrift på grunnlag av forventet fremtidig inntjening. Dette gjør at verdifastsettelsen av bedriftene på børsen fluktuerer. Statlige fond, som det norske, med utgangspunkt i investeringer i et 100-års perspektiv, bidrar ofte til å utjevne naturlige og korrekte svingninger i bedriftenes børsverdi. Så lenge informasjonen i markedet er lik bør bedrifter som drives dårlig, og som har få utsikter til langsiktig inntjening, falle i verdi. Dette er et viktig signal til bedriften og til markedet. Dersom statlige fond på bakgrunn av 100 års langsiktighet kjøper aksjer i bedrifter når alle andre selger, utgjør ikke børsplassen lenger den korreksjonen den er tiltenkt å utgjøre. Kjøp av aksjer på fallende kurser bidrar også til å øke risikoen betydelig. Dette er fordi store statlige fond i mindre grad evner å selge seg raskt ut dersom gjeldende bedrift ikke klarer å snu driften.

Det andre forholdet knytter seg til politiske særregler som statlige fond kan bli pålagt. Fremskrittspartiet registrerer Regjeringens påstand om at den ikke bruker Statens pensjonsfond som et politisk verktøy. Ut fra noen perspektiver er nok dette korrekt, men det er liten tvil om at bruken av rigide etiske retningslinjer lett kan oppfattes som politiske eller ikke-kommersielle målsettinger.

Ikke minst gjelder dette Regjeringens subjektive og inkonsekvente bruk av etiske retningslinjer knyttet til internasjonal forsvarsindustri, hvor uttrekk av selskaper skyldes bedriftenes pålagte produksjonsoppdrag på vegne av sine respektive regjeringer. Uttrekk fra slike bedrifter er i høyeste grad politiske ytringer, hvor åpenhet rundt uttrekkene forsterker det politiske budskapet.

Fremskrittspartiet er glad for at Regjeringen etter hvert er blitt mer skeptisk til å trekke enkeltbedrifter ut av Statens pensjonsfonds investeringsportefølje. Dette er positivt og viser at Regjeringen i større grad har tatt inn over seg de konsekvenser og ringvirkninger slike uttrekk faktisk har.

Fremskrittspartiet er imidlertid bekymret for de bedriftene som i en tidlig fase av etikkeufoori ble trukket ut av investeringsporteføljen, og vi er særlig bekymret for uttrekket av verdens fremste forsvarsindustribedrifter. Her har altså Regjeringen valgt å stemple produksjonen som foregår i verdens ledende teknologibedrifter, som uetisk – dette til tross for at de samme bedriftene har gjort det mulig for oss alle å benytte fly når vi er ute og reiser. De har utviklet komposittmaterialer som har revolusjonert bilindustrien, og de har muliggjort menneskets landing på månen. Dette er bedrifter som har produsert materiell som Norges forsvar er helt avhengig av, og det er bedrifter som har produsert komponenter til atomvåpen, som har gjort det mulig for Norge å være beskyttet av NATOs atomvåpenparaply.

Til tross for Regjeringens insistering på det motsatte er det dessverre slik at Regjeringens beslutning om uttrekk av tidligere nevnte bedrifter oppfattes som et politisk signal. Dette er fordi produksjonen som foregår ved bedrifter som Lockheed Martin, Northrop Grumman, EADS og også andre, skjer etter direkte ordre fra landenes politiske myndigheter.

Fremskrittspartiet understreker at målet om høyest mulig avkastning innenfor moderat risiko ikke vil la seg realisere dersom fondets etiske retningslinjer skal legge stadig nye begrensninger for hvor og i hvilke verdipapirer fondet kan investere.

Fremskrittspartiet mener forvaltningen av Statens pensjonsfond i all hovedsak bør følge retningslinjene og vedtakene til de organisasjonene som er nedsatt for å overvåke verdenshandelen, og at egne etiske særregler for Statens pensjonsfond vil kunne oppfattes som subjektive, inkonsekvente og dobbeltmoralske. Slik de etiske retningslinjene i dag praktiseres, er de i flere tilfeller også politiske ytringer.

Fremskrittspartiet ønsker i den anledning å minne om sentralbanksjef Gjedrems kloke betraktninger frem satt under Norges Banks årstale i februar i år, hvor han fremhevet:

«Når vi plasserer pensjonsfondets midler, er vi gjester i våre naboers hus. (...) Når vi hever pekefingeren

mot et selskap, hever vi den også mot lover, reguleringer og praksis i landene der selskapene hører til og driver sin virksomhet – og vi gjør det som representanter for den norske stat.»

Fremskrittspartiet håper Regjeringen har merket seg sentralbanksjefens observasjoner, og at den vil legge disse til grunn i sine eventuelle forslag til justeringer av de etiske retningslinjene som er varslet fremlagt for Stortinget våren 2009.

Fremskrittspartiet er imidlertid overrasket over at Regjeringen allerede nå varsler at miljøaspekter vil kunne bli en del av de reviderte etiske retningslinjene. Fremskrittspartiet vil i den anledning minne om at kapitalen i Statens pensjonsfond stammer fra en industri som historisk står ansvarlig for enorme utslipp av klimagasser, og at det vil være svært dobbeltmoralsk å påtvinge bedrifter i andre land utslippsreduksjoner som våre bedrifter aldri har vært pålagt i oppbyggingen av vår egen petroleumsformue.

Fremskrittspartiet har merket seg de konklusjonene selskapet Ernst & Young har trukket på bakgrunn av selskapets gjennomgang av Norges Banks risikostyring i forbindelse med forvaltningen av Statens pensjonsfond – Utland. Fremskrittspartiet registrerer at Ernst & Young finner det vanskelig å foreta en relevant sammenlikning med risikostyringen i andre store fond andre steder i verden. Fremskrittspartiet er imidlertid glad for at departementet og Norges Bank allerede er i gang med å utbedre en rekke forhold knyttet til risikostyringen, og at klarere ansvarsforhold og mer aktiv bruk av ekstern revisjon forhåpentligvis vil gjøre forvaltningen mer transparent og sporbar.

Forvaltningen av Statens pensjonsfond er etter hvert blitt svært omfattende, og vi frykter at tiden og ressursene som Norges Bank bruker på forvaltningen av fondet, går ut over bankens tradisjonelle oppgaver. Dette kommer bl.a. frem gjennom vektleggingen denne forvaltningen får i de kontakter finanskomiteen har med sentralbanksjefen. Fremskrittspartiet har derfor følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen foreta en vurdering av om hvorvidt dagens organisering av statens pensjonsfond er best egnet og mest hensiktsmessig. I en slik gjennomgang bør man også vurdere Finansdepartementets rolle. I arbeidet med en slik gjennomgang er det naturlig at man også vurderer hvorvidt det er hensiktsmessig at Statens pensjonsfond oppretter et eget styre, og om hvorvidt det bør etableres en egen administrasjon.»

Avslutningsvis ønsker jeg å ta opp de fem forslagene Fremskrittspartiet fremmer i denne saken.

Presidenten: Representanten Christian Tybring-Gjedde har teke opp dei forslaga han refererte til, og det forslaget han refererte.

Det blir replikkordskifte.

Alf E. Jakobsen (A) [13:35:21]: På denne tiden i fjor hadde vi en frisk debatt om forvaltningen av Statens pensjonsfond for 2006. Jeg har lyst til å minne representanten Christian Tybring-Gjedde på en uttalelse han hadde i debatten i den forbindelse:

«Er det virkelig noen i denne salen som mener at det å øke vår aksjeeksponering i eksempelvis India, Pakistan, Indonesia eller Sør-Amerika er en klok måte å forvalte våre fremtidige pensjoner på?»

I år går alle partiene, også Fremskrittspartiet, inn for at 19 nye land, bl.a. de nevnte landene, tas inn i fondets referanseportefølje. Kan vi ta denne helomvendingen som et tegn på at representanten Tybring-Gjedde i mellomtiden har fått økt innsikt i og forståelse for hva som er en god forvaltning av Statens pensjonsfond – Utland?

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:36:28]: Fremskrittspartiet føler seg trygg på at Futsi og London-børsen – og ikke Finansdepartementet – er de riktige til å vurdere markedene. Vi støtter oss på de vurderingene som gjøres der, basert på den erfaringen de har.

Jeg holder fast ved at de markedene jeg nevnte, er svært utrygge, men igjen: Jeg synes det er klokere å forholde seg til Futsis vurdering av dette enn til hva en enkeltrepresentant på Stortinget eller Finansdepartementet skulle finne å mene, og da slipper vi den politiske belastningen og vurderingen som ligger i et SV-styrt departement.

Hans Olav Syversen (KrF) [13:37:16]: Det var mye politisk edder og galle når det gjaldt ganske mye, men jeg skal begrense meg til det som gjelder det etiske grunnlaget for forvaltningen av Statens pensjonsfond.

I en merknad, som det vel også ble referert til av Tybring-Gjedde, sier Fremskrittspartiet at «egne etiske særregler for Statens pensjonsfond per definisjon vil oppfattes som subjektive, inkonsekvente og dobbeltmoralske. Slik de etiske retningslinjer i dag praktiseres, er de i flere tilfeller også politiske ytringer».

Så vidt jeg husker, var Fremskrittspartiet blant de partier som ønsket etiske retningslinjer for forvaltningen av Pensjonsfondet. Så mitt spørsmål er: Er det nå slik at Fremskrittspartiet ikke lenger ønsker noen regler for den etiske forvaltningen?

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:38:17]: Det er interessant at jeg i denne saken får denne replikken hvert eneste år i denne sal. I fjor var det en annen representant som stilte akkurat det samme spørsmålet.

Ja, vi er for de etiske retningslinjene, men vi er mot utviklingen de etiske retningslinjene tar. De etiske retningslinjene må dekke korrupsjon og den typen ting. Ellers ønsker vi et sterkt internasjonalt lovverk, slik at vi alle har de samme rammebetingelsene for investeringer og verdenshandel. Det er Fremskrittspartiets mål. Så vil vi gjerne styrke de organisasjonene som jobber mot et politisk mål, nemlig å forby en rekke ting. Ja vel, da kan man gjøre det politisk. Men å bruke dette subjektivt og på bakgrunn av den historien som Norge har – som har støttet barnearbeid, vi har kjøpt våpen fra forsvarsbedrifter som vi nå ekskluderer, og en rekke andre ting – er det altså inkonsekvent og dobbeltmoralsk å ha den typen etiske retningslinjene som vi har nå.

Hvor skal grensen gå? Skal vi slutte å investere i fly-

selskaper? Skal vi slutte å investere i bilindustrien? Skal vi slutte å investere i bøker som ikke er moralsk oppbyggende? Tobakkindustrien er et godt eksempel. Hva med pornografi, hva med gamblingindustrien i Macao? Hvor skal denne etiske grensen settes?

Torgeir Micaelsen (A) [13:39:31]: Det er ganske spesielt å høre en representant for landets nest største parti ordlegge seg på den måten når det gjelder de etiske retningslinjene. Det å sammenligne grov utnyttning av barn, grov miljøkriminalitet, klasevåpenproduksjon og andre ting med at vi skal utelukke selskaper som ikke driver med oppbyggelig litteratur, er i seg selv ganske spesielt. Jeg synes spesielt Fremskrittspartiets omfavning av forsvarsindustrien, som trekkes fram også her i dag, er rørende. Det kan nesten oppfattes som om representanten Tybring-Gjedde tar til orde for at vi skal ha ett sett med etiske retningslinjer for våre allierte, på grunn av omfavning av forsvarsindustrien, mens vi skal ha andre etiske retningslinjer for alle andre bedrifter i Norge.

Til slutt: Mener representanten Tybring-Gjedde at han på vegne av Fremskrittspartiet har det norske folk med seg i den store motstanden mot å sette klare etiske retningslinjer på forvaltningen av vår fantastiske oljeformue?

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:40:39]: Nå er ikke Fremskrittspartiet så populistisk som representanten Torgeir Michaelson. Så om det norske folk er med oss eller ikke, er vi i hvert fall rasjonelle, fornuftige og konsekvente i våre holdninger til de etiske retningslinjene.

Vi ønsker at Norge skal engasjere seg aktivt, f.eks. hvis man ønsker å forby ting, gjennom internasjonale organisasjoner. Når man forbyr et våpen, og det blir internasjonalt godkjent av alle at dette skal forbys – ja vel, så skal vi heller ikke investere i den typen våpen. Poenget er at når det er en bedrift som produserer en våpentype som finansministeren ikke liker, og man boikotter hele bedriften – som de 300 000 ansatte ved Lockheed Martin, som er verdensledende på teknologi, og som har gitt oss utrolig mange fordeler som vi nyter godt av hver eneste dag – så er det en inkonsekvent holdning.

Når det gjelder barnearbeid, er det slik at alternativet for barna må være bedre enn det å arbeide. En rapport viser at i Bangladesh er alternativet barneprostitusjon, det er ikke skolegang. Vi snakker ikke om Norge anno 2008, vi snakker om Bangladesh anno 2008. Alternativet må være bedre. For hvorfor skal vi gjøre hverdagen verre for disse barna, når vi kan gjøre den bedre?

Hans Olav Syversen (KrF) [13:41:45]: Jeg tror faktisk det er behov for å stille representanten Tybring-Gjedde spørsmål om dette ved hver behandling, for jeg får faktisk ikke klarhet i om Fremskrittspartiet nå angrer på at man i sin tid stemte for de gjeldende etiske retningslinjene for fondet, eller om man ikke gjør det.

Tybring-Gjedde sier at man ønsker å styrke de organisasjonene som arbeider med den typen spørsmål internasjonalt. Av det må man jo slutte at de ikke ser noe behov for å ha et eget etisk regelverk for forvaltningen

av det norske pensjonsfondet. Er det en korrekt observasjon?

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:42:23]: For andre gang: Vi er for de etiske retningslinjene, men vi er ikke for den utviklingen de etiske retningslinjene tar. For hvert eneste år statsråden legger frem en ny rapport for Stortinget, blir det strengere og strengere. Hvor skal grensen gå? Det er spørsmålet. Hvor skal grensen gå for de etiske retningslinjene?

Målet er å få best mulig avkastning innenfor moderat risiko, for det er våre pensjonspenger. Det er altså ikke statsrådets penger det er snakk om, det er folkets penger. Vi har en målsetting, et mål, og vi har faktisk en oppgave overfor folket å gi best mulig avkastning.

Vi er for at vi skal ha de etiske retningslinjene, men vi ønsker at vi skal ha like betingelser for internasjonal industri og investeringsindustri og kapitalindustri. Da kan ikke vi ha helt egne regler som skal vise at vi er verdens flinkeste i klassen. Det er ikke slik det fungerer. Vi må bruke de internasjonale organisasjonene, bruke vår innflytelse der for å finne felles etiske retningslinjer, felles mål for handel, og ikke sitte her i nord og tro at vi kan styre verdenshandelen ved bruk av et gigantisk stort oljefond.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til replikk.

Alf E. Jakobsen (A) [13:43:48]: Når vi nå igjen behandler spørsmål i tilknytning til Statens pensjonsfond, denne gangen for 2007, følger også årets debatt klare politiske skillelinjer fra de siste årene. Det er stor grad av enighet mellom de ulike partier, bortsett fra Fremskrittspartiet, der saksordføreren Christian Tybring-Gjedde har skrevet merknader som i all hovedsak har fått Fremskrittspartiets egen tilslutning. Det samme gjelder Fremskrittspartiets mindretallsforslag.

Det var helt andre toner i forrige periode, som noen har vært inne på tidligere, da Fremskrittspartiets tidligere finanspolitiske talskvinne, Siv Jensen, nå leder og statsministerkandidat, sammen med SV og øvrige politiske partier var en ivrig forkjemper for å få innført etiske retningslinjer, dvs. de samme retningslinjer som dagens rød-grønne regjering styrer etter. Nå opptrer Fremskrittspartiet på en merkverdig måte. En skulle ikke tro at dette for få år siden var en sak de var en varm forkjemper for.

Slik jeg husker historien – finansministeren kan sikkert fortelle den bedre – var det et SV-initiativ i 1999, som ble et viktig felleseie, som den daværende regjering la fram, og som ble behandlet i Stortinget i 2004.

Jeg greier ikke å forstå en tankegang der det ikke skal være tillatt for Norge å ha egne etiske retningslinjer som praktiseres i forbindelse med engasjement i utlandet innenfor Pensjonsfondet, retningslinjer som bygger på det vi mener er grunnleggende når det gjelder menneskerettigheter, ikke minst barns rettigheter og helse. Dette er verdier som det norske samfunn, på samme måte som mange andre og ikke minst FN, står for.

De investeringer vi gjør, er av finansiell karakter. Vi gjør det ikke som strategiske investeringer for å skaffe

oss makt og innflytelse, som mange andre fond gjør, og som mange utenlandske myndigheter frykter. Derfor har vi også begrensninger på hvor store eierandeler vi kan ha i de ulike selskapene for ikke å komme i en for sterk maktposisjon.

Så utbasunerer representanten Tybring-Gjedde at det enkelte lands regler er overordnet hvilket syn vi skal ha på etikk i selskaper vi er med i i utlandet. Det er trist med barnearbeid, men dette må vi akseptere i bedrifter i andre land, er melodien fra Fremskrittspartiet. Etter vår mening er det etiske regler og påvirkning på omgivelsene som bringer sentrale menneskerettigheter framover. Vi må legge vekt på miljømessige og sosiale hensyn. Skal vi følge Fremskrittspartiets tankegang, ja, da skal vi slutte å bry oss om det som skjer utenfor landets grenser når det gjelder investeringer vi gjør gjennom Statens pensjonsfond – Utland.

Jeg tror det er viktig at land som Norge og andre med samme syn går foran og viser at bedrifter vi investerer i med Statens pensjonsfonds midler, ikke skal gi noen bedrifter rett til å trampe på grunnleggende menneskerettigheter eller bidra til grovt uetisk produksjon eller aktivitet. Gjennom dette kan vi være med og sikre at markedet fungerer på sikt, og ikke minst kan vi medvirke til at selskapene opptrer ansvarlig på dette området.

Vi har, så vidt jeg husker, trukket oss ut av 30 selskaper totalt – og det er i en periode tilbake fra 2002 – herav har fondet utelukket 20 selskaper, som produserer henholdsvis antipersonellminer, klasevåpen og atomvåpen. I slike tilfeller er det etter min mening riktig å trekke seg ut.

Det er stor politisk enighet om at vi ikke vil medvirke til at Statens pensjonsfond – Utland skal investere i bedrifter med uetisk aktivitet. Det at vi trekker oss ut, kan medføre at også andre private fond trekker seg ut. Norge har høstet stor anerkjennelse for den måten vi praktiserer de etiske retningslinjene på.

Så skal jeg være så ærlig å si at jeg ser at det kan være grenseoppganger der vi også kan påvirke innenfra, og der vi må ha en avventende holdning til å trekke oss ut. Det må etter min mening vurderes nøye i hvert enkelt tilfelle hva det vil være mulig å endre på med hensyn til uønsket atferd. Kontrollspørsmålet vi må stille oss, må være: Har vi mulighet til å endre bedriftens atferd i positiv retning gjennom arbeid innenfra, eller synes dette nytteløst?

Regjeringen har varslet og lagt til rette for at det igangsettes en omfattende evaluering av de etiske retningslinjene for Statens pensjonsfond – Utland. Gjeldende retningslinjer ble som nevnt vedtatt i Stortinget høsten 2004. Det er lagt opp til en omfattende og åpen prosess, der det ikke minst i høringsrunden og høringsnotatet er lagt opp til en veldig bred inkludering.

Det er viktig å sikre at de etiske retningslinjene virker etter intensjonen, videre å bevare en bred politisk oppslutning om retningslinjene, og ikke minst er det viktig å fange opp innspill som kan være med på å styrke fondets etiske profil.

På samme tid til neste år får denne forsamlingen – inklusiv Fremskrittspartiet – bred anledning til å mene noe om veien videre med hensyn til de etiske retnings-

linjene. Den åpne måten Regjeringen og finansministeren legger opp denne evalueringsrunden på, fortjener etter min mening ros. Det er etter min mening ingen fastlåste posisjoner.

Fremskrittspartiet vil, slik det framgår både i merknader og i forslag, ha Statens petroleumsfond ut av Norges Bank. Dette utdyper representanten Tybring-Gjedde i en artikkel i Dagens Næringsliv den 3. juni i år. Her er han først og fremst bekymret for bankens og sentralbanksjefens tidsbruk i forhold til fondet. Til det er det å si at det er en egen avdeling innenfor Norges Bank som siden 1997 har hatt dette arbeidsområdet. Selv om det er sentralbanksjefen som er den formelle leder, er dette en syltynn begrunnelse for et slikt skille. Det er etter min mening ingen holdepunkter for å påstå at denne organiseringen går på bekostning av Norges Banks tradisjonelle oppgaver. Jeg ser heller ikke at fokuseringen på makro- og mikroøkonomiske analyser blir nedprioritert i dagens system. Det kunne ha vært veldig greit å få dokumentasjon på at det er realiteten, hvis det er slik Fremskrittspartiet tenker. Jeg synes dagens ordning fungerer utmerket, og dette synet ser jeg at det er et solid flertall bak i Stortinget.

Jeg ser i den samme artikkelen i Dagens Næringsliv at det ikke bare utdypes at Fremskrittspartiet vil ha et eget selskap. De har også funnet den rette personen til å være styreleder i et slikt selskap, og tidligere partiformann Carl I. Hagen pekes ut. Dette er vel å være litt overivrig i forhold til framdriften av en slik sak?

Fremskrittspartiet tar også til orde for at det i større grad må bygges opp egne forvalterselskap her hjemme. Etter min mening er det viktigste for framtidig forvaltning av fondet å få tak i de beste forvalterne, enten de er ute eller de er hjemme. Dette vil etter min mening medføre at vi over tid får den største avkastningen, og det er jo et hovedmål med etableringen av det fondet. Norske forvaltningsselskap må konkurrere på linje med utenlandske forvaltere, og de som er best, må få oppdragene. Jeg trodde Fremskrittspartiet var for markedets frie utfoldelse uten begrensninger ved bruk av anbud og konkurranse eller grenser som sperrer i internasjonal økonomi. I dette tilfellet synes det som Fremskrittspartiet går motsatt vei, ved at de ønsker å skjerme norske finansforvaltere fra konkurranse med de beste forvalterne i utlandet. Etter min mening må det være konkurranse på dette området hvis en skal få høyest mulig avkastning og dermed også få tak i de beste forvalterne.

Når det gjelder avkastningen i Statens pensjonsfond – Utland for 2007, har den vært lav i historisk sammenheng. Etter mitt og flertallets syn – inkludert opposisjonspartiene Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre – er dette godt innenfor intervallet av det en må forvente innenfor gjeldende investeringsstrategi. Det er sikkert fullt mulig å få redusert de årlige variasjonene i avkastningen, men da vil motstykket være en redusert langsiktig avkastning.

Et solid flertall på Stortinget, minus Fremskrittspartiet, har en målsetting om at vi skal ha en langsiktig forvaltning som mål for Statens pensjonsfond – Utland. Vi vet det er kortsiktige svingninger i avkastningen, men samtidig er det slik at en noe høyere risikotoleran-

se gir høyere forventet avkastning i en lengre tidshorisont.

Statens pensjonsfond – Utland har etter min mening en god og langsiktig investeringsstrategi som det er viktig å holde fast ved. Vi har nok av eksempler på investorer som lar strategien skifte med markedsf forholdene, dvs. der en kjøper når tidene er gode og selger når markedene går en imot. Vi er ikke i en posisjon som nødvendiggjør dette, og det er heller ikke fondets mål eller intensjon at vi skal bedrive kortsiktig spekulasjon eller få kalde føtter som medfører at vi må kjøpe på topp og selge på bunn.

Vi må til enhver tid ha en åpen debatt, der vi hele tiden har fokus på hovedspørsmålet, som er følgende: Hvordan sikre størst mulig avkastning til lavest mulig risiko? Jeg mener vi i dag har et godt regime som ivaretar kommende generasjoner, og mulighet gjennom handlingsregelen til å hente ut midler til dagens velferdssamfunn.

Fremskrittspartiet fokuserer også på at forvaltningskostnadene er høye for Statens pensjonsfond – Utland. Her vil jeg henlede oppmerksomheten på at et uavhengig analyseselskap på oppdrag fra Finansdepartementet foretar årlige sammenligninger av forvaltningskostnadene i Statens pensjonsfond – Utland med kostnadene i andre store internasjonale fond. Her ligger resultater av denne sammenligningen som tilsier at Statens pensjonsfond – Utland har lavere kostnader sett i forhold til forvaltet kapital i andre store fond.

Fremskrittspartiet har en egen, alternativ referanseportefølje, der de ønsker at aksjeandelen skal være 40 pst., en obligasjonsandel på 50 pst. og en andel på 10 pst. i eiendom. Når det gjelder eiendom, vil det jo være slik at dersom en raskt skal kjøpe seg opp til 10 pst., vil investeringene skje ved høye eierandeler i børsnoterte eiendomsinvesteringer. Det er grunn til å peke på at verdensindeksen for eiendomsinvesteringer har falt med mer enn 20 pst. det siste året. Tilsvarende har aksjemarkedet falt med om lag 10 pst. Anslag på avkastning de siste tolv månedene viser at Fremskrittspartiets alternative portefølje ikke ville gjort det bedre enn en portefølje med fordeling på 60 pst. aksjer og 40 pst. obligasjoner.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:57:10]: Representanten Jakobsen og undertegnede har i alle fall én ting felles: Vi bruker hele vår taletid på Fremskrittspartiets politikk – han for å karikere den, og jeg for å presentere den. Men det er greit nok.

I dag er det slik at Norge beskyttes av NATOs atomvåpenparaply. Disse atomvåpnene produseres av bedrifter som Statens pensjonsfond har trukket ut fra sin investeringsportefølje. Mener representanten Jakobsen at det er etisk korrekt å betrakte disse bedriftene som uetiske eller i kollisjon med FN, når vi samtidig blir beskyttet av de våpnene som disse bedriftene produserer? Det er spørsmål nummer én.

Mener representanten Jakobsen at det er etisk korrekt å boikotte barnearbeid i Bangladesh, når rapporter entydig viser at flesteparten av barna mellom 11 og 14 år endte

opp i barneprostitusjon? Er det bedre at de gjør det, når alternativet ikke er norsk skolegang og det som presenteres her? Er det en etisk korrekt vurdering å gjøre?

Alf E. Jakobsen (A) [13:58:19]: Først har jeg lyst til å si at når det gjelder barnearbeid, skal vi bekjempe det – enten det er ute eller hjemme. Jeg er så ærlig at jeg må si at selv om det er barneprostitusjon i andre land, må vi bruke vår makt og våre krefter til å få endret den situasjonen. Det tror jeg vi kan gjøre ved å bruke den makt og innflytelse vi har. Vi kan påvirke andre land, sammen med FN eller sammen med andre barneorganisasjoner.

Jeg synes ikke at om det skal være barnearbeid eller ikke, skal være avhengig av en grense, av om det skjer her eller der. Jeg tror vi skal fokusere mye på det og bruke etiske retningslinjer i forhold til det.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:59:18]: Jeg fikk kun svar på ett spørsmål, så denne gangen kommer jeg til å stille bare ett spørsmål. Det gjelder det første spørsmålet jeg stilte, nemlig om NATOs atomvåpenparaply. Norge har vært beskyttet av NATOs atomvåpenparaply siden doktrinen ble innført. NATO ble etablert i 1949. Vi er beskyttet av våpen som bl.a. produseres av Lockheed Martin og Northrop Grumman og andre. Alle disse bedriftene er, på grunn av deres produksjon av komponenter til atomvåpen, blitt boikottet og utelukket av Statens pensjonsfond – Utland.

Mener representanten Jakobsen at det er en etisk korrekt vurdering å ta disse ut fordi de produserer uetiske komponenter eller våpen man ikke liker, og samtidig bli beskyttet gjennom NATOs atomvåpenparaply? Er det en etisk korrekt beslutning?

Alf E. Jakobsen (A) [14:00:02]: Når det gjelder de etiske reglene vi har, gjelder det bedrifter som vi skal investere Statens pensjonsfonds midler i. Der har vi klare retningslinjer. Jeg mener helt klart at det er forsvarlig å ta disse ut. Jeg respekterer at representanten Tybring-Gjedde har et annet syn på det spørsmålet enn det jeg har. Men jeg vil forsvare det som er gjort.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til replikk. Replikordskiftet er over.

Svein Flåtten (H) [14:00:54]: Jeg har tenkt å bruke min taletid på Høyres politikk og Høyres synspunkter. At de i denne saken faller sammen med hva et bredt flertall i komiteen mener, synes jeg for så vidt ikke gjør dem dårligere akkurat i denne omgang.

Det er to sentrale begreper når det gjelder Statens pensjonsfond, eller det vi tidligere har kalt oljefondet. Det ene er generasjonsperspektivet, og det andre er forvalteransvaret, i alle ordets fasetter, med tanke på ansvaret for de kommende generasjonene.

Oljefondet – for å kalle det det – er så stort at det egentlig er vanskelig å tenke seg størrelsen av det. Det betyr at de systemene som skal behandle dette, må være ansvarlige i alle betydninger av ordet. Altså: Det må være ansvar-

lige systemer for investeringene, det må være ansvarlige systemer for strategiene, for etikken, for kontrollen og for virksomhetsledelsen. Det er et ganske stort ansvar for Norges Bank, som utøver dette, for Finansdepartementet og til sjuende og sist ikke minst for Det norske storting. Derfor er det beroligende å kunne fastslå, også ved behandlingen av den årlige meldingen om Statens pensjonsfond, at det er en svært stor grad av enighet om forvaltningen.

Jeg har lyst til å understreke at noe av det viktigste ved dette er den enigheten som både flertallet og sakens ordfører presiserer, at det skal være en høyest mulig avkastning. Dette er viktig. Det er selvfølgelig også viktig at det skal være innenfor den såkalt moderate risikoen. Der deler man seg noe i komiteen med hensyn til hva som er moderat risiko. Saksordfører peker på den økte aksjeeksponeringen og mener at det kan være usikkert, og ønsker heller en høyere eiendomseksponering i fondets investeringer. Jeg må si at slik verden ser ut i øyeblikket, slik markedene og verdenskonjunkturerne ser ut, skal man kanskje fra begge sider være noe forsiktig med å predikere hva som er riktigst. Men trass i den internasjonale uroen som vi nå har hatt i 2007, har det i et langsiktig perspektiv – og det er jo slik man driver dette fondet – vist seg at det er grunn til å være tilfreds med avkastningen.

Det er også grunn til å konstatere at forvaltningskostnadene for Statens pensjonsfond – Utland er lave sammenlignet med for de fleste andre store internasjonale fond. Da har jeg også lyst til å peke på at i hvert fall de kontaktene jeg og vårt parti har hatt med den norske finansbransjen, sier at det ikke lenger er noen aktuell politikk at man ønsker å tildeles noen kapitalforvaltning fra Norges Bank. Det som er meldingen fra norsk finansforvaltning nå, er: Gi oss gode virkemidler slik at vi kan jobbe internasjonalt, og la oss få dem raskt, slik at vi kan følge med på det som skjer ute. Det kom særlig frem under den saken som vi behandlet for kort tid siden, om hedgefond, som nok bransjen syntes hadde tatt for lang tid, men som det var riktig å få.

Tilbake til dette med den finansielle målsettingen: Det understrekes faktisk flere steder – og jeg tror ikke vi må miste det av syne – at avkastningen er viktig her, for vi har ansvaret i fremtiden, og det er også viktig å ha avkastning av fondet. Derfor er det bra at det er en så vidt bred oppslutning om akkurat disse strategiene. Det er også full oppslutning om å utvide porteføljen til å gjelde flere land, og også dette at man vil øke eierandelsbegrensningen i enkelte selskaper fra 5 pst. til 10 pst. Jeg vil tro at når man kommer litt lenger med å utvikle eiendomsinvesteringene, vil man kanskje se at nettopp dette med å kunne eie mer enn 5 pst., altså opp til 10 pst., vil være mer praktikabelt.

Noen ord om de etiske retningslinjene når det gjelder forvaltningen av Statens pensjonsfond – Utland. Det mest etiske ved dette er det som jeg nå har gjentatt et par, tre ganger, at man får en høyest mulig avkastning for de kommende generasjonene. Så vil jeg ikke la være å peke på at de etiske retningslinjene ble fastsatt under Bondevik II-regjeringen i 2004, og det har vært relativt bred enighet om også denne delen av Statens pensjonsfond.

Det er klart at med en økning i antall nye land, nye om-

råder som kommer inn, vil nok dette arbeidet ikke ytterligere kompliseres, men kanskje bli mer utfordrende. Det pågår nå et arbeid om nye retningslinjer, som vi fra Høyres side følger nøye med på, og som kommer til behandling i Stortinget i 2009.

Jeg vil også gjerne si at det er positivt at departementet og Norges Bank nå ser nærmere på ansvarsforholdene i forbindelse med risikostyringen. Dette er enorme verdier, og det at man nå vil bruke ekstern revisjon, ser vi positivt på.

La meg bare si helt avslutningsvis at Høyre er med i det brede flertallet her. Det finner vi veldig ansvarlig ut fra det forvalteransvar og det generasjonsperspektiv som dagens politikere må anlegge. Vi er i en situasjon hvor høy utvinning av olje og høy oljepris gjør at kanskje nettopp vår generasjons politikere må ta dette ansvaret spesielt inn over seg.

Magnar Lund Bergo (SV) [14:08:30]: Dette er vel debatten som mang en nasjonalforsamling rundt i verden misunner oss.

Som jeg viste til i forrige debatt, er det ingen selvfølge at lille Norge disponerer et fond på ca. 2 000 milliarder kr på den norske befolknings felles konto, forvaltet med tanke på fortsatt vekst, der årlig avkastning brukes etter behov i gode og dårlige tider, og med tanke på framtidige generasjoner, der en gjør om store oljeressurser til langsiktige investeringer, helt i tråd med det framsynte norske politikere gjorde med vannkraftressursene for bortimot 100 år siden – ikke til glede for noen få, men med tanke på alle innbyggere, ikke bare i vår generasjon, men i all overskuelig framtid.

Kanskje er det denne arven som gjør at det er så massiv enighet som forvaltningen av disse pengene. Det er spesielt at alle partier, fra SV til Høyre, gjennom hele innstillingen – fra vurdering av oppnådde resultater, av utfordringer, av strategi for investeringer, av synet på etikk og eierskapsutøvelse – bare med små, nyanserte avvik har de samme vurderinger.

Her, som i en del andre saker, er det Fremskrittspartiet som utgjør avviket. Jeg kan ikke dy meg, jeg må få lov til å bruke det samme sitatet som har vært brukt før i dag. Siden opphavsmannen sier at det er et godt sitat, tåler vi vel å høre det en gang til.

Gjermund Hagesæter sa til Dagens Næringsliv i går:

«Jeg synes vi skal være litt mer opptatt av generasjonen som lever nå, fremfor fremtidige generasjoner. De får mer enn nok.»

Han begrunner dette med:

«Det er ingen andre generasjoner som har spart til oss, til tross for at staten har hatt store inntekter fra for eksempel sølvgruvene på Kongsberg.»

Vel, da bør en se på arven. Danskekonger på 1600–1700-tallet var vel ikke det beste eksemplet en kunne bruke, de rasket nok med seg det meste av verdiene. Men distriktet fikk veier, på Kongsberg fikk vi en fantastisk kirke, vi fikk Norges første universitet, vi fikk stor import av godt utdannet arbeidskraft, innvandrere – riktignok hvite tyskere som vel de fleste også i dag ville ha aksep-

tert – vi fikk mange ingeniører, masse nye arbeidsplasser, velstand og gode inntekter både til by og bygd. Og vi fikk arven som innvandrerne hadde med seg, både når det gjelder kunnskap og kultur.

I dag er Kongsberg en blomstrende by med høyteknologi – på sine felt ledende i verdenssammenheng – med en lønnsomhet som svært få andre byer kan vise til. Gode Christian Quart hadde nok ingen idé eller plan om at Kongsberg skulle utvikle seg slik, men en må kjenne Kongsbergs historie dårlig om en ikke ser den direkte sammenhengen mellom det tekniske miljøet som ble bygd på Kongsberg den gang, og det høyteknologiske miljøet som fremdeles er Kongsbergs kjennemerke.

«Det er ingen andre generasjoner som har spart til oss», sier Hagesæter. Det spørs hvordan en regner og teller.

Når jeg brukte Kongsberg som eksempel, er nok det et sært og ikke spesielt godt eksempel. Når jeg brukte det, var det fordi Hagesæter brukte det. Kongsberg var ikke et resultat av en bevisst politikk – det var ikke mye slik tankegang for 300–400 år siden – men vi trenger ikke gå langt tilbake i historien for å finne paralleller til måten vi har håndtert oljeeventyret og Oljefondet – Statens pensjonsfond – på i Norge.

For ca. 100 år siden var det store, framsynte prosjektet å utnytte vannkraften i Norge, omgjøre fosser og vannfall til energi til industri- og samfunnsbygging. Vi hadde noen pionerer, men manglet kapital og ekspertise. Dette hentet vi utenfra, og det manglet heller ikke den gangen på tilbud om å kjøpe fossene og rettighetene til utnyttelse for evig tid.

I dag vet vi at dette vel er det nærmeste vi kan komme evigvarende pengemaskiner. Framsynte politikere skjønnte dette, og vi fikk ordningen med hjemfall. Går en til Fremskrittspartiets program, vil en se at de er imot hjemfall, men så vidt jeg har erfart nå, er de blitt for hjemfall. Så kanskje vi ikke skal se bort fra at vi om en periode eller to kanskje også har aksept for handlingsregelen.

Vi skylder disse herrene en stor takk, og lærdommen og framsyntheten bør vi ta med oss. Det er vel ikke vanskelig å se at det var denne framsynte håndteringen av vannkraften som var inspirasjonskilde for de politikere som håndterte utviklingen av norske oljefunn og norsk oljebransje på 1970-tallet. Resultatet? Det merker vi når vi som komite besøker andre land med rike naturressurser – sist da vi var i Brasil. Der er de imponert og oppglødd over hvordan dette er håndtert i Norge, og de ønsker å lære av oss.

Gjermund Hagesæter viser i intervjuet med Dagens Næringsliv hva som først og fremst skiller Fremskrittspartiet fra de andre partiene, nemlig egoisme: Vi skal ikke dele med andre, vi skal ikke dele med andre land, vi skal ikke gi til våre egne barn, og vi skal ikke gi til framtidige generasjoner!

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [14:14:20]: Representanten Lund Bergo kom med litt av en tirade mot Fremskrittspartiet. Det får han stå inne for selv, hvis han kan leve med seg selv etter den type karakteristisk-

ker av andre mennesker – en tredjedel av velgermassen.

Jeg lever godt som avviker. Representanten Lund Bergo var veldig opptatt av at Fremskrittspartiet var alene om ditt og alene om datt. Da vil jeg minne representanten Lund Bergo om at Fremskrittspartiet nå har rundt 30 pst. oppslutning på meningsmålingene. Partiet han selv representerer, er vel ikke helt der ennå. Hvis vi legger sammen opposisjonspartiene, er vel de også i nærheten av 30 pst. Vi står alene, med en stor, stor velgermasse i ryggen, bare så det er helt klart.

Og bare en kommentar til det å spare til neste generasjon. Nei, de sparte ikke til neste generasjon, de investerte i infrastruktur. Det er jo hele poenget til Gjermund Hagesæter, at de investerte i infrastruktur. Tidligere generasjoner laget disse tingene, og de hentet til og med bistand utenfra, som Lund Bergo var inne på.

Jeg har lyst til å spørre Lund Bergo veldig kort: Hva er hans syn på sentralbanksjefens kommentarer rundt de etiske retningslinjene, at vi er gjester i andres hus når vi gjør investeringer i utlandet?

Magnar Lund Bergo (SV) [14:15:38]: Jeg merket meg det sentralbanksjefen sa, og er overrasket over at vi har en sentralbanksjef som i mine ører høres ut som en Høyre-mann.

Gjermund Hagesæter (FrP) [14:16:11]: Eg synest jo at innlegget til representanten Magnar Lund Bergo gav eit veldig godt bilete av kva som er fornuftig politikk. Tidlegare generasjonar har altså bygd opp verdiar, dei har investert, dei har til og med fått tyskarar hit til å byggje vegar, bygningar, osv. Det er jo for så vidt også noko Framstegspartiet har teke til orde for: Dersom vi ikkje har arbeidskraft i Noreg til å byggje infrastruktur og vegar, bør vi også vurdere å hente frå utlandet.

Eg synest at heile innlegget til representanten Magnar Lund Bergo viser at det er meir fornuftig å investere for framtida enn berre å spare og spare og byggje opp fond til framtidige generasjonar. Det er altså meir fornuftig å investere for framtidige generasjonar.

Magnar Lund Bergo (SV) [14:17:11]: Jeg regner med at heller ikke representanten Hagesæter ville brukt 2 000 milliarder kr til å investere i infrastruktur de nærmeste år. Det er jo ikke slik at denne regjeringen ikke investerer i infrastruktur. Vi bruker masse penger på infrastruktur. Det er ikke slik at vi ikke henter arbeidskraft utenfra. Vi har vel de siste par årene hatt 200 000 utlendinger som har vært med på å bygge riktignok mye privat infrastruktur, men også offentlige bygg, sykehus og institusjoner. Det er jo nettopp den gode kommuneøkonomien og forvaltningen som vi har, som gjør slike investeringer mulig. Det er ingen motsetning mellom å bygge infrastruktur og det å spare for framtiden. Men å finne balansen her er viktig, slik at måten vi bruker investeringene på, og tempoet, ikke gjør at økonomien ellers får for høy temperatur.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til replikk.

Hans Olav Syversen (KrF) [14:18:19]: Først har jeg lyst til å si at det er et stort pluss at vi nå får denne type årlige meldinger som gir en god oversikt over det forgangne år og forvaltningen av Pensjonsfondet. 2007 var et turbulent år, det manifesterer seg også i det som Regjeringen skriver i stortingsmeldingen. Avkastningen var lav, og den reflekterer selvfølgelig den uro som var, og fortsatt er, i det internasjonale finansmarkedet. Nå vil jeg også si at ut fra det langsiktige formålet som fondet har, er en utvikling i tråd med det ikke særlig overraskende. Vi merker oss at det også er et tap i renteporteføljen i 2007 og i den aktive forvaltningen som har skjedd. Like fullt ser vi også at den forvaltningen som man har hatt over tid, har gitt fondet ekstraintekter. Det er vel det som er det viktige: å se situasjonen over tid.

Fra Kristelig Folkepartis side støtter vi også både den endring i investeringsstrategien som meldingen viser til når det gjelder eiendom, og hevingen av eierandelsbegrensningen ved investeringer i utenlandske børsnoterte selskaper.

Så merker vi oss ellers at det som tidligere for enkelte i Regjeringen var et spørsmål om boikott av et land, Israel, med det systemet vi har for referanseindeks mv., nå er en situasjon hvor vi må kunne påregne at investeringene i Israel vil øke i betydelig grad framover. Hvis vi skal gjette, kan det kanskje dreie seg om investeringer i et par milliarder kroner-klassen som følge av den referanseindekspolitikken som et flertall slutter seg til. Det synes vi fra Kristelig Folkeparti er gledelig. Vi registrerer jo at dette er relativt bortgjemt i selve meldingen, og det kan man jo ut fra historien ha en viss forståelse for når finansministeren kommer fra det partiet hun faktisk gjør. Like fullt er det gledelig.

Så har det vært en lang debatt i dag om de etiske retningslinjene. Jeg har ikke blitt noe mer klar over hva som er Fremskrittspartiet egentlige holdning. Når jeg hører Tybring-Gjedde, hører jeg vel egentlig at de etiske retningslinjene som fondene i dag drives etter, burde man ikke hatt, man burde bare følge og rette seg etter internasjonale organisasjoner – hva nå enn det er – og de retningslinjer som der eventuelt skulle framkomme.

Vel, jeg synes faktisk vi har et ansvar som forvaltere av dette på vegne av det norske folk, for å forvise det norske folk om at vi ikke investerer på en måte som – tror jeg – vil være i strid med det et stort flertall av befolkningen mener. Jeg er også enig i det Flåtten sa, at det hensynet skal vi ta med oss når vi har et ansvar for å sørge for – og det er også et etisk ansvar – at avkastningen blir så høy som mulig, men innefor et slikt rammeverk av hensyn til dem som skal nyte godt av investeringene i ettertid.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre anmoder også departementet om å vurdere om medvirkning til grov korrupsjon har tilstrekkelig fokus i det etiske arbeidet. Vi registrerer at fondet ikke har trukket seg ut av noe selskap med en slik begrunnelse, mens andre investorer med etiske retningslinjer faktisk har gjort det.

På Kristelig Folkepartis vegne fremmer jeg forslaget som går på å utelukke investeringer i tobakksprodusenter fra referanseportefølje og investeringsunivers i Sta-

tens pensjonsfond – Utland. Det fremmer vi fordi dette er et produkt som har helsemessige konsekvenser, uansett bruk, og ikke minst fordi vi ser med hvilken aggressivitet de internasjonale tobakksselskapene nå kaster seg over utviklingsland for å markedsføre sine produkter.

Presidenten: Representanten Hans Olav Syversen har teke opp det forslaget har refererte til.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:23:40]: Vi står, som flere har vært inne på, overfor et enormt forvaltningsansvar som følge av at vi har et så høyt utvinningstempo innen olje og gass at vi dermed frigjør verdier i en størrelsesorden som aldri tidligere i vårt lands historie.

Statens pensjonsfond tapte penger på sin aktive forvaltning for første gang i 2007, som det står i meldinga. Vi vet at første kvartal 2008 også var en periode hvor en som følge av den internasjonale ustabiliteten fikk et betydelig tap. Det er i langt større grad enn tidligere en ustabilitet internasjonalt. Det er en råvareknapphet som rammer bedrifter og privatpersoner åpent og direkte, og mange snakker om det. Det er dramatiske klimaendringer som innebærer enorme konsekvenser og behov for tiltak fra nasjoner for gjenoppbygging. Jeg kommer rett fra FAOs møte i Roma, hvor det framgikk at den internasjonale matvaresituasjonen nå er slik at alle FNs tusenårsmål er truet som følge av at sulten brer seg, og det er anslag nå på at en milliard mennesker er utsatt for en svært vanskelig daglig matvaresituasjon.

I denne stadig mer usikre verdenssituasjonen er det vanskelig å unngå at de internasjonale finansielle jordskjelvene medvirker til at forvaltningen av vårt enorme fond blir enda mer krevende. Vi har jo en politikk som er bygd på at vi skal kombinere en moderat risiko med en høyest mulig avkastning. Fra Senterpartiets side er nok vår grunnholdning at en i den situasjonen vi nå står oppe i, skal legge større vekt på moderat risiko enn på høyest mulig avkastning.

Vi er derfor sjølsagt også enig i det som er Regjeringspolitikk knyttet til eiendomsinvesteringer, gjennom at det gir en større grad av risikospredning.

Når det gjelder gjennomgangen av de etiske retningslinjene, støtter vi det, og vi er glad for den jobben som Regjeringa, med finansministeren i spissen, gjør på det området. Det er i praksis slik at vi med vår beskjedne innflytelse internasjonalt kan yte en viss skjerv til å korrigere markedskreftene – en viss skjerv til å få en mer sosial markedsøkonomi. Det har jo den nordiske velferdsmodellen, hele vår nordiske økonomiske politikk, en tradisjon for å gjøre, og jeg tror det er mange som ser hen til at vi også viser det i praksis. Som flere har vært inne på, er det veldig krevende å gjennomføre det i praksis, så en skal ha det med seg hele tida. Men det er gledelig at det er så bred enighet omkring det.

Som sagt igjen: I forbindelse med de etiske retningslinjene, er dilemmaet avkastning kontra det å ta langsiktige etiske hensyn. Etikk kan være så mangt. Det kan være Moder Jord, som Paraguays president sa på møtet i Roma. Det kan være de økologiske sammenhengene. Det er gan-

ske krevende. Men det vil innebære at dess mer vekt en legger på de etiske retningslinjene – noe som blir stadig viktigere – må en være villig til å tone ned avkastningskrav og tilsvarende inntjening, slik at en har balanse i det en sier.

Statsråd Kristin Halvorsen [14:28:03]: Vi har et av verdens største statlig eide fond. Det er mye internasjonal oppmerksomhet knyttet til dette fondet, og Norge framholdes som det landet som klarer å forvalte fondet på en mest betryggende måte og med en åpenhet som andre land anbefales å se til for beste praksis. Vi får mye anerkjennelse internasjonalt både for forvaltningen av fondet og for de etiske retningslinjene. Det gjør at vi er i en bedre situasjon enn mange andre, når vi skal forvalte og markedsføre fondet.

Nå er dette som vi foretar oss i dag, nemlig å ha en diskusjon i Stortinget om investeringsstrategien og en egen melding om forvaltningen av Pensjonsfondet, en viktig del av hvordan vi forankrer Statens pensjonsfond i det norske folk. Det er vi som forvalter folkets sparepenger på deres vegne. Det er derfor vi har den store graden av åpenhet. Mange tror det er for at land vi investerer i, eller andre investorer, skal få tillit til hvordan vi går fram. Det er det ikke i utgangspunktet. Det er for å sørge for at vi har en god demokratisk forankring av hvordan vi gjør dette.

Men i veldig mange andre land som har tilsvarende fond, er det utenkelig å diskutere dette offentlig. Det er utenkelig at man legger fram årlige rapporter som viser i hvilke selskaper man har investert. Det er utenkelig at man f.eks. offentliggjør tilsvarende det etiske rådets brev til Finansdepartementet. Nå har de ikke noen etiske retningslinjer, så det er stort sett ikke så mye å offentliggjøre. Men likevel, vi har en ekstrem grad av åpenhet. Det gjør at folk flest vet hva vi holder på med. Det gir tillit, også internasjonalt.

Jeg har i en tidligere debatt her i dag vært inne på at mange snakker om Pensjonsfondet – og det er riktig, det er et av verdens største fond – som om det er en hinsides rikdom samlet i dette fondet. Det er altså verdiskapingen samlet sett i offentlig og privat sektor over ett år, tilsvarende at hver og en av oss hadde hatt en årslønn i banken – for en minstepensjonist ca. 135 000 kr i banken, for en med en gjennomsnitts heltidsinntekt ca. 420 000 kr i banken. Det er mye penger, det kommer godt med, men det er ingen rikdom som gjør at vi kan sette oss med beina på bordet og plystre de neste ti årene, og ellers leve i sus og dus. Det er den menneskelige arbeidskraft og det vi bidrar med til verdiskaping som uansett kommer til å være det viktigste framover. Og hvis vi setter formuen vår over styr i løpet av kort tid, undergraver det muligheten til å forvalte verdiene for framtiden.

Vi har nå gjennom flere år kunnet glede oss over en veldig god avkastning på investeringene i fondet. Betydelig uro i de internasjonale markedene bidrog til at fjorårets avkastning ble lavere enn det vi har opplevd i det siste, og det vi forventer. Men samlet sett var det altså en positiv avkastning i fondet i fjor, selv i svært turbulente markeder. Og det må vi være tilfreds med.

Det er viktig at en har en bredt sammensatt portefølje og en god risikospredning på fondet. Det er egentlig det som ved alle korsveier har vært temaet når man i Stortinget har behandlet investeringsstrategien, hvordan en skulle avveie dette. Men når det kommer store markedsbevegelser og fall i de internasjonale markedene, når man knytter betydelige deler av formuen til de internasjonale markedene, og de faller, vil det bety at også fondene faller. Men fordi vi har en langsiktig investeringsstrategi, har vi vurdert blandingen mellom avkastning og risiko slik at vi i fjor økte aksjeandelen fra 40 til 60 pst.

I år behandler Stortinget noen endringer som dreier seg om å åpne for å investere i fast eiendom – 5 pst. over tid. Det er en investeringsandel som det kommer til å ta betydelig tid å komme seg opp i. Det krever kompetanse på et annet område enn det vi har hatt til nå, og vi må bruke tiden og gå forsiktig fram. Det betyr også at vi legger opp til å inkludere flere framvoksende aksjemarkeder i den referanseporteføljen som Finansdepartementet fastsetter, som flere talere har vært inne på, og det betyr at vi for fremtiden skal heve eierandelsgrensen for aksjeinvesteringer fra 5 til 10 pst.

Til dette siste – for det er ofte framholdt som et bevis på at vi ikke er en strategisk investor, men en finansiell investor – vil jeg si at en 10 pst.-grense for hvert enkelt selskap er en lav grense. Den gjennomsnittlige eierandelen er på rundt 1 pst. Det er ikke noe bevis for at vi har endret formål eller måte å opptre på. Det gjør bare at et sterkt voksende fond har en mer fleksibel måte å gjøre investeringer på.

Vi har en høy ambisjon når det gjelder de etiske retningslinjene koblet til Pensjonsfondet. Også dette får mye internasjonal oppmerksomhet. Det er ikke slik som noen gir inntrykk av i debatten, at vi er i en særstilling ved å mene dette er viktig. Vi har vært et foregangsland på området, men stadig flere private fond ser sammenhengen mellom business og etikk. Det utvikler seg. Det er den veien tankegangen rundt etikken går i fondene. Det er bare Fremskrittspartiet som går motsatt vei. Fremskrittspartiet var av de første partiene som var enig med SV i at vi måtte ha etiske retningslinjer for Statens pensjonsfond. Og de ble vedtatt, ikke bare av et flertall, men av et enstemmig storting, i 2004, inkludert Fremskrittspartiet. Da må man ikke skape inntrykk av at dette liksom er noen fikse politiske ideer som plutselig slår ned i finansministeren, og så er det det som styrer de etiske retningslinjene. Tvert imot, vi har gjort et veldig grundig arbeid med hvordan vi håndterer de etiske retningslinjene.

Eierskapsutøvelsen ligger i Norges Bank. Der er det tre overskrifter: Det første er å sikre aksjonærrettigheter, slik at vi har en mulighet til å påvirke. Det andre er å jobbe for å sikre barns rettigheter og hindre de groveste formene for barnarbeid. Det betyr nettopp at man påvirker selskaper, ikke til å sparke ungene, og så er alt i orden, men f.eks. til å samarbeide med et lokalsamfunn om skoletilbud og til å ansette foreldrene i stedet for ungene, og dermed gi familiene større mulighet til å klare seg. Det siste er å få de selskapene vi er med i, til ikke å motarbeide, men medvirke til en ny internasjonal klimaavtale.

Videre er det et fritt uavhengig etikkråd som gir Finansdepartementet råd når det gjelder uttrekk. Der er det helt bestemte kriterier som hele Stortinget har vært innforstått med. Det essensielle i den diskusjonen er begrepet medvirkning, for det handler altså ikke om å straffe selskapet for hva de har gjort i fortid. Det handler om at våre sparepenger ikke skal bidra til, eller medvirke til, grove brudd på menneskerettighetene. Ett av kriteriene for uttrekk er altså våpen som ved sin alminnelige bruk er inhumane, nærmere bestemt atomvåpen, klasevåpen og landminer. Det er bakgrunnen for at vi har trukket oss ut av 20 selskaper som produserer våpen.

Det var ikke min beslutning at vi skulle trekke Pensjonsfondet ut av Lockheed Martin. Det var det tidligere finansminister Per-Kristian Foss som besluttet, den 31. august 2005. Siden jeg skjønner at saksordfører Tybring-Gjeddes hjerte ligger nær Lockheed Martin, med den bakgrunn han har i Forsvarsdepartementet, er det fint å gjøre oppmerksom på det.

Vi kommer i nær framtid med et høringsnotat om de etiske retningslinjene, der vi kommer til å invitere brede norske og internasjonale miljøer til å være med på å diskutere hvordan vi kan gjøre dem bedre. Det er ikke fordi vi er misfornøyd med dem, men fordi vi har som mål å ligge i front i verdenssammenheng. Det betyr at de tåler en diskusjon.

Det er sånn at vi er eiere i mer enn 7 000 selskaper over hele verden, og det er ikke mulig å ha kapasitet til å ha enkeltpersoner sittende og følge med på hvert enkelt av de selskapene. Det er ikke sånn de etiske retningslinjene fungerer heller. Vi er rett og slett avhengige av en oppegående presse, og vi er avhengige av frivillige organisasjoner til å tipse oss om å se nærmere på enkeltelskaper hvis man har mistanke om eller frykter at de begår grove brudd på våre etiske retningslinjer. Derfor er den store graden av åpenhet en investering i at de etiske retningslinjene også overvåkes godt. Vi skal ikke være redde for at det innimellom er diskusjon rundt enkeltelskaper og hva de bedriver. Tvert imot, dette er en effektiv måte å være med på å få oppmerksomhet rundt selskapene på.

Eirin Faldet hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [14:38:29]: Først til statsråden: Ja, jeg har mitt hjerte i Forsvaret. Jeg har hjerte for at Forsvaret skal fungere, og at forsvarret i landene rundt omkring skal fungere. For at et forsvar skal fungere, må de faktisk kjøpe noe som smeller, og noe som dreper, og det gjør de av de bedriftene som produserer disse våpnene. De produserer våpnene på vegne av sine respektive regjeringer, som har pålagt dem denne produksjonen. Det hjelper altså ikke å trekke seg ut av disse selskapene, for de er pålagt denne produksjonen. Man sitter ikke i mørke styrerom og vedtar å produsere komponenter til atomvåpen.

Men mitt spørsmål gjelder investering i eiendom. I meldingen står det at man kan risikere at man ikke kommer

til å foreta investering i eiendom fordi man vil stille krav om særregler. Forvalterne må ta spesielle miljøhensyn, og man må delta i visse grupper for å kjempe mot eller annet som går på miljø. Det var ikke beskrevet så veldig godt i meldingen. Jeg lurer på hva konkret disse kravene som skal stilles til forvalterne, er, og når det eventuelt er at Regjeringen beslutter at man ikke kan investere i eiendom. På hvilket grunnlag vil det være?

Statsråd Kristin Halvorsen [14:39:36]: Det vi ber om i dag, er Stortingets tilslutning til at vi skal begynne å investere i eiendom, men vi forbereder samtidig Stortinget på at det gir oss noen utfordringer. Det ene er kompetansen til å gå inn på en investeringsportefølje, som vi tidligere ikke har vært inne på. Det krever andre typer kunnskaper. Det andre er at det gir noen utfordringer når det gjelder hvordan man håndterer de etiske retningslinjene koblet til dette. Det er disse to tingene vi selvfølgelig skal klare å kombinere, fordi vi mener at vi av hensyn til risikospredning av fondets midler er tjent med å åpne for dette og begynne å skaffe oss erfaring i eiendomsmarkedet.

Hans Olav Syversen (KrF) [14:40:31]: Jeg regner med at statsråden har fått med seg at både i merknads form og i debatten i dag har Fremskrittspartiet trykket sentralbanksjefen til sitt bryst og referert fra hans årsmøtetale i februar i år. Det gjelder særlig denne setningen: «så er vi gjester i våre naboers hus». Da må man, ifølge Fremskrittspartiet, bare rette seg etter de lover og regler som finnes i angjeldende land, slik også sentralbanksjefen var inne på.

Jeg ser det litt annerledes. Når vi investerer, blir vi medeiere. Da er vi ikke gjester lenger. Da er vi ansvarlige, også for det selskapet vi investerer i. Det er derfor vi har de etiske retningslinjene, for å hindre at vi gjør noe vi absolutt ikke burde.

Jeg har lyst til å høre med statsråden om hun er enig i denne uttalelsen om «gjester i våre naboers hus», eller mener hun faktisk at vi er deleiere og må ta ansvar som sådanne?

Statsråd Kristin Halvorsen [14:41:36]: Jeg synes ikke dette er noe godt bilde fra sentralbanksjefen. Jeg synes representanten Syversens bilde er mye bedre.

Vi er ikke gjester i naboens hus, vi er medeier i naboens hus, dvs. naboen leier hos oss, og så har vi noen retningslinjer for hvordan vi bedriver vår utleie. Hvis vi overfører det til privatsfæren, kunne vi f.eks. si at det er ikke lov å slå kona si under vårt tak. Så banker Norges Bank, som utøver eierskapet, på døra og sier: Hallo, du må slutte å slå din kone. Hvis leietakeren sier ja, nå skal vi forbedre oss, det skal bli helt andre boller for fremtiden, har vi oppnådd noe. Da blir det mindre vold. Hvis leietakeren sier nei, det har ikke dere noe med, det kommer jeg til å fortsette med, sier vi: Det er brudd på våre regler, ut med deg! Da medvirker i hvert fall ikke vi til å gi vedkommende tak over hodet mens han utøver noe som vi mener er uetisk.

Vi bruker det eierskapet vi har, til å påvirke verden til å bli et litt bedre sted. Det er ikke å være uhøflig i na-

boens hus. Det er å bruke folks sparepenger på en måte som bidrar til at verden blir et litt bedre sted.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [14:42:58]: I stortingsmeldingen, på side 23, står det følgende:

«Departementet legger opp til at det i mandatet for eiendomsinvesteringer stilles krav om at forvalter skal delta aktivt i det arbeidet som foregår internasjonalt med å utvikle særlige miljøhensyn.»

Så står det videre: På grunn av dette kan man risikere at man ikke finner flinke nok forvaltere, og det kan hende at investering i eiendom ikke vil bli besluttet i det hele tatt.

Da er mitt spørsmål til statsråden: Hva legges det i at en forvalter skal delta aktivt i arbeidet som foregår internasjonalt med å utvikle særlige miljøhensyn? Og hvilke forvaltere driver på med det i dag?

Statsråd Kristin Halvorsen [14:43:45]: Dette kommer mange forvaltere til å holde på med framover, for dette foregår jo over hele verden, nemlig at man stiller krav til hvordan eiendom skal utformes, la oss si til hvordan oppvarming skjer, hva slags type materialer man har, hvor lang levetiden/varigheten er, osv. Vi er selvfølgelig på jakt etter gjennom måten vi investerer på, gjennom dem som vi ber om å investere på våre vegne, å bidra til at de er med på å utvikle beste praksis på dette.

Gjermund Hagesæter (FrP) [14:44:27]: Eg har lyst til å finne litt meir ut av dette, om ein er gjest i naboens hus, eller om ein er medeigar. Då er mitt spørsmål: Gjeld dette også dersom det er utlendingar som investerer i Noreg? Dersom ein amerikansk hotellkjede som etablerer seg i Noreg, set ein del vilkår som er naturlege ut frå amerikansk lov og amerikansk kultur – f.eks. er ein mykje meir kritisk til fagorganisering blant dei tilsette i Noreg på det amerikanske hotellet – korleis stiller det seg då? Skal ein då rette seg etter norske lover, eller er ein då medeigar i dette huset og kan stille krav ut frå det som er vanleg i amerikansk kultur og amerikansk rett?

Statsråd Kristin Halvorsen [14:45:32]: Det er ikke slik at vi gjennom vårt eierskap oppfordrer til brudd på det enkelte lands lover, men man kan sette høyere etiske standarder for hvordan man investerer sparepengene sine. Det er selvfølgelig ikke slik at utenlandske investorer i norske bedrifter kan jobbe for eller gjennomføre lovbrudd når det gjelder hvordan man investerer.

Det er det som er så veldig fint med sparepenger, det er ingen som pålegger deg å investere dem i enkeltbedrifter heller. Så her står vi helt fritt, i motsetning til på veldig mange områder der vi kommer i noen etiske dilemmaer noen steder, f.eks. ved at vi handler fra et selskap som vi selv har utelukket. Da må vi forholde oss til andre typer regler.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Marianne Aasen Agdestein (A) [14:46:41]: Å sitte på Stortinget er ansvarsfullt. Vi er alle vist tillit gjennom

valg til å foreta viktige beslutninger som griper inn i folks liv, og det av ulik karakter. Noen av våre vedtak er lette å fatte både konsekvensen og rekkevidden av, andre ikke.

Forvaltningen av Statens pensjonsfond stiller store krav til oss om å ta vårt ansvar alvorlig, samtidig som det kan være krevende for alle å foreta de politiske veivalgene, siden vi først ser konsekvensene av dem en gang inn i framtiden. Det bør vi være ydmyke overfor alle sammen.

Alle i finanskomiteen, men også mange utover oss som sitter der, møter stadig folkevalgte, økonomer eller andre fra alle verdens kanter som er nysgjerrige og vitebegjærlige når det gjelder hvordan vi forvalter oljerikdommen vår. Vi svarer etter beste evne, også om vår rolle som folkevalgte, slik som finansministeren nylig var innom. Selv blir jeg stadig oftere slått av det enorme ansvaret som påligger vår generasjon politikere i Norge for å forvalte disse verdiene fornuftig.

Siste anslag viser at fondet er på ufattelige 2 316 milliarder kr. Så mye penger er svært krevende å håndtere – både det å forvalte og det å beslutte hvor mye vi skal spare, og hvor mye vi skal bruke.

Min svigerfar var en klok mann, og han var konservativ når det gjaldt penger. Han startet med to tomme hender, men døde rimelig velstående. Han var generelt skeptisk til høyt forbruk, så i takt med høyere inntekt investerte han, særlig i eiendom, men også i aksjer og verdipapirer. Han led ingen nød av den grunn. Men han la aldri skjul på hvem han hadde i tankene. Det var hans egne barnebarn.

Det er åpenbart en helt annen filosofi enn hva Fremskrittspartiet står for. Her kommer jeg tilbake til det mye omtalte sitatet fra Dagens Næringsliv. Jeg velger å tolke representanten Gjermund Hagesæters utspill slik at han ønsker at vi skal leve gode liv også i dag. Og det er vi nok enige om. Selvfølgelig skal vi leve godt, noe vi gjør i Norge, og som også min svigerfar gjorde, selv om han sparte penger. Men denne diskusjonen handler om noe mer. Den handler om hvor mye vi skal bruke nå, og hvor mye vi skal spare til senere. Da har jeg festet meg særlig ved følgende del av sitatet:

«De får mer enn nok.»

Det er jeg ikke så sikker på. Jeg er ikke så sikker på at de som kommer etter oss, får mer enn nok – med framtidens pensjonsforpliktelser, stigende forventninger generelt, større krav til satsing på innovasjon og forskning og utdanning på grunn av stadig mer krevende konkurranse-situasjon i den globaliserte verden, fortsatt voldsom teknologisk og kostbar utvikling innenfor helsesektoren pluss alle tenkelige infrastrukturtiltak, inkludert høyhastighetstog, som det kommer til å komme forventninger om, kombinert med en neppe økt vilje til å betale mer i skatter eller avgifter. Vel, alle politikere som kommer etter oss, vil hvert eneste år trenge hver krone de får i avkastning av oljefondet. Å tære på det helt ubetenksomt, slik Fremskrittspartiet synes å ønske, står langt fra den nøysomme investeringstankegangen som tidligere generasjoner stod for, og som jeg har stor sans for.

Resten av innlegget mitt vil jeg bruke på den pus-sighet at et liberalistisk parti som stadig hyller den frie konkurransen, går for en planøkonomisk nærings-

politikk når det gjelder forvaltningen av pensjonsfon-det.

Å forvalte verdier er en profesjon som krever fagkompetanse. Det beste er å finne den billigste forvalteren som gir høyest avkastning. Da må vi ha fri konkurranse. Så lenge det gir bedre avkastning, er det bra, selv om det er en amerikaner bosatt i New York eller en spanjol som jobber fra London. Blir det mer penger til pensjonene våre i framtiden, har vi nådd vårt viktigste mål. At vi politisk skal beslutte at forvaltningen av oljefondet skal gjøres av nordmenn, er på linje med å foreslå at vi som politikere skal bestemme at vi vil ha norskproduserte flatskjermer eller alle klærne våre sydd i Norge.

Kapital er ingen råvare, har representanten Tybring-Gjedde sagt i løpet av dagen. Kapital er penger. Det er et byttmiddel som brukes til å investere, kjøpe og selge råvarer, bearbejdede varer og tjenester.

Land som på ærlig vis har slått seg opp på kapitalforvaltning, har gjort det ved å være gode og effektive på rammebetingelser. Irland er et slikt eksempel. Landet har ikke spesielt mye kapital, snarere tvert imot, men de bestemte seg for å ville forvalte Europas kapital ved å gi gode rammebetingelser, som i denne sammenhengen er å være i forkant av regelutviklingen.

Grensene mellom land er i ferd med å viskes ut, også i denne bransjen. Det er norske kapitalforvaltere selv som må ta ansvaret for å tiltrekke seg kapital, i konkurranse med andre kapitalforvaltere. Mitt inntrykk er at bransjen gjør det. Norske fondsforvaltere gjør en god jobb, og kundene de har skaffet gjennom egen dyktighet i fri konkurranse med utenlandske forvaltere, er mange. Paradokset i denne debatten er at Fremskrittspartiet, som vanligvis hyller den frie konkurransen, i denne saken argumenterer for planøkonomiske løsninger.

Tom Rune Thorvaldsen (A) [14:52:04]: Det er viktig å ha litt perspektiv i denne debatten. Vår oljerikdom gjør oss til en ufattelig privilegert nasjon. Samtidig stiller rikdommen vår oss overfor store utfordringer og forpliktelser. Vi som politikere har forpliktelser overfor alle landets borgere, men også overfor kommende generasjoner og overfor mennesker i andre deler av verden.

Petroleumsformuen har blitt mye større enn noen hadde forventet. Dette bidrar til at debatten om hvordan vi forvalter sparepengene våre i Statens pensjonsfond, er en svært viktig debatt, en debatt som ikke må preges av populisme og kortsiktig tankegang.

Regjeringen har som mål at Statens pensjonsfond skal være verdens best forvaltede fond. Det har sammenheng med våre forpliktelser overfor våre barn og våre barnebarn, fordi det vil sikre at kommende generasjoner får mest mulig nytte av vår oppsparte kapital og på den måten bidra til å sikre vårt velferdssamfunn også i framtiden.

De etiske retningslinjene som fondet er underlagt, er en følge av våre forpliktelser overfor mennesker som bor i land der fondet investerer.

Avkastningen av Statens pensjonsfond vil naturlig nok svinge fra år til år. Dette er uproblematisk, fordi det her er snakk om langsiktig sparing. Ved å akseptere at av-

kastningen varierer en del på kort sikt kan vi oppnå bedre avkastning på lang sikt.

I målsettingen om at Pensjonsfondet skal være verdens best forvaltede fond, ligger det både en forventning om størrelsen på forvaltningskostnadene og om fondets avkastning. Når det gjelder fondets avkastning, brukes den såkalte referanseporteføljen som sammenligningsgrunnlag.

I 2007 presterte Statens pensjonsfond – Utland for første gang siden 1998 dårligere enn preferansen. Det kan vi leve med. Avkastningen i Statens pensjonsfond – Norge var på sin side høyere enn referanseporteføljens avkastning.

Når det gjelder kostnadene i forvaltningen, er det satt en øvre grense for disse, målt som andel av fondets markedsverdi. Denne grensen er fastsatt med utgangspunkt i hva det koster å forvalte fond på tilsvarende størrelse. Forvaltningskostnadene økte noe fra 2006 til 2007, men ligger fortsatt godt under den øvre grensen. For å nå vår målsetting om at Pensjonsfondet skal være det best forvaltede fond, må vi velge de aller beste forvalterne til å gjøre jobben. Om disse forvalterne sitter i Oslo, London, New York eller Singapore, spiller liten rolle.

Jeg har registrert at Fremskrittspartiet går inn for at Statens pensjonsfond skal benyttes som et redskap til å etablere et kapitalforvaltermiljø i Norge. Vi er selvfølgelig positive til at det bygges opp slike miljøer her til lands, men det må i tilfelle skje som følge av at de norske miljøene er i stand til å tiltrekke seg og utvikle nødvendig kompetanse i konkurranse med andre, og ikke som følge av et politisk vedtak.

Fremskrittspartiets forslag innebærer etter min oppfatning en form for subsidiering, og vil trolig fort kunne medføre lavere forventet avkastning og høyere forvaltningskostnader. Selv små forskjeller i avkastningsraten vil på grunn av fondets størrelse kunne utgjøre store beløp over tid. Resultatet kan fort bli høyere skatter eller mindre penger til velferd for framtidige generasjoner.

Til slutt vil jeg si at jeg er glad for at Stortinget står såpass samlet i synet på hvordan Statens pensjonsfond skal forvaltes. Dette er et av de viktigste spørsmål vi som politikere tar stilling til, med store implikasjoner både for dagens befolkning og for dem som kommer etter oss. Takket være denne brede enigheten har vi så langt klart å få til noe som andre land i tilsvarende situasjon ikke har klart, nemlig å ta vare på og forvalte de enorme naturressursene på en fornuftig måte.

Jeg registrerer også i denne saken – som i en rekke andre viktige saker – at Fremskrittspartiet står alene på mange punkter.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4. (Votering, se side 3698)

Sak nr. 5 [14:56:31]

Innstilling fra næringskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 137/2007 av 26. oktober 2007 om innlemmelse i EØS-avtalen av forord-

ning (EF) nr. 852/2004, forordning (EF) nr. 853/2004, forordning (EF) nr. 854/2004 og forordning (EF) nr. 882/2004 samt tilhørende rettsakter, om næringsmiddelhygiene og kontroll (Innst. S. nr. 273 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 46 (2007-2008))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 3699)

Sak nr. 6 [14:57:25]

Innstilling fra næringskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 134/2007 av 26. oktober 2007 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EF) nr. 178/2002 om næringsmiddelregelverket og om opprettelse av Den europeiske myndighet for næringsmiddeltrygghet (EFSA) mv. (Innst. S. nr. 277 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 47 (2007-2008))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 3699)

Sak nr. 7 [14:58:01]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin S. Woldseth, Ulf Erik Knudsen og Kåre Fostervold om lovfestet likebehandling av barn som går i private og offentlige barnehager (Innst. S. nr. 232 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:54 (2007-2008))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre foreslår presidenten at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [14:59:07] (leiar i komiteen og ordfører for saka): Dette Dokument nr. 8-forslaget frå stortingsrepresentantane Karin S. Woldseth, Ulf Erik Knudsen og Kåre Fostervold, om lovfesta likebehandling av barn som går i private og offentlege barnehagar, får tilslutning frå alle opposisjonspartia i komiteen. Både Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre er einige med forslagsstillarane i at det føregår ei strukturell forskjellsbehandling av barn i private barnehagar, noko som gjer at dei private barnehagane får dårlegare økonomi, og at barnehagetilbodet der ikkje blir like godt.

Det har mange gonger vore diskusjonar om rammevilkåra til dei private barnehagane. Vi veit at for mange av dei private barnehagane er økonomien ei utfordring, for dei har ikkje like gode rammevilkår som dei offentlege.

Etter at komiteen kom med si innstilling, har Regjeringa kome med ein odelstingsproposisjon om finansiering av ikkje-kommunale barnehagar, Ot.prp. nr. 57 for 2007-2008. Den saka vil komiteen kome tilbake til, og eg reknar med at det då blir ein grundigare debatt om problemstillingane knytte opp til dei private barnehagane. Kristeleg Folkeparti er svært bekymra for situasjonen til mange av dei private barnehagane. Eg er ikkje roa over det som Regjeringa har kome med, og eg hadde håpt at heile komiteen hadde slutta seg til forslaget. Vi har ikkje gått inn i alle detaljane rundt det, men eg reknar med at komiteen vil kome tilbake til ein grundig debatt om dette temaet til hausten, fordi det er svært viktige problemstillingar.

Eg tek opp forslaget frå mindretalet.

Presidenten: Representanten May-Helen Molvær Grimstad har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Gunn Karin Gjul (A) [15:01:25]: Dagens finansiering av de ikke-kommunale barnehagene er basert på barnehageforliket fra 2003. Der ble det bestemt at kommunene har en plikt til å gi tilskudd til de ikke-kommunale barnehagene. Men det er helt åpenbart at barnehagesektoren er veldig uoversiktlig. Det er kompliserte beregningsmåter for utbetaling av de kommunale tilskuddene og ulik finansiering av de ulike barnehagene, avhengig av om de er etablert før eller etter 2003. Det er 2003 som er brukt som beregningsgrunnlag, noe som gjør at noen av de ikke-kommunale barnehagene kommer veldig uheldig ut. Derfor får vi også en veldig ulik økonomisk situasjon i de private barnehagene. Noen private ikke-kommunale barnehager er veldig veldrevet, har god økonomi, klarer seg godt og gir et fantastisk tilbud til barna. Men så er det noen som ikke driver så godt, og som sliter mye mer. Vi vet at ikke minst noen av de små barnehagene har det problematisk. Vi har de senere årene sett tendenser til at store kommersielle aktører er i ferd med å komme inn på området, og som tydeligvis tjener store penger innenfor sektoren. Det forteller oss at situasjonen innenfor denne sektoren spriker i alle retninger.

Jeg vil bare si for egen del og for Arbeiderpartiets del at vi har ingen forutsetninger for å ta en beslutning om hvordan finansieringsgrunnlaget for de ikke-kommunale barnehagene skal se ut i framtiden, hvordan vi skal fordele pengene. Derfor har Regjeringa nå satt i gang et arbeid med å kartlegge kostnadsforskjellene mellom de kommunale og de ikke-kommunale barnehagene. Den kartleggingen vil være ferdig til høsten.

I tillegg har Regjeringa, som også representanten Molvær Grimstad nevnte, nå lagt fram en odelstingsproposisjon om at tilskuddene til barnehagene skal innlemmes i rammetilskuddene til kommunene fra 1. januar 2011. Dette vil bli behandlet til høsten. Jeg ser for meg at vi får en grundig gjennomgang av de ikke-kommunale barnehagenes situasjon og hvordan vi skal håndtere målsettingen om en likeverdig behandling av barnehagene.

Så vil jeg til slutt bare legge til at i Soria Moria-erklæringen har vi sagt at vi skal arbeide for likeverdige lønns- og arbeidsforhold for ansatte i de private og de kommu-

nale barnehagene. Hvordan vi kommer til å konkludere på det området, vil også være avhengig av den kartleggingen vi får av kostnadsnivået og sammenligningen mellom de kommunale og de ikke-kommunale barnehagene. Dette kommer til høsten. Hvilke konklusjoner vi trekker der, må komiteen komme tilbake til når vi til høsten skal behandle odelstingsproposisjonen om innlemming av tilskuddene til barnehagene i rammefinansieringen til kommunene.

Olemic Thommessen (H) [15:05:14]: Dette er en sak som blir særlig viktig sett i lys av andre forslag som vi jobber med i forbindelse med barnehagesektoren, f.eks. spørsmålet om hvilke forpliktelser kommunene i fremtiden vil ha for likebehandling av barnehagene. Vi har flere ganger etterlyst et system med en forskrift eller en retningslinje som vil sikre en likebehandling – og da mener vi en reell likebehandling. For Høyre betyr dette en kommunal stykkprisordning for de kommunale og de private barnehagene. Når vi i denne sammenheng spesielt etterlyser det, henger det sammen med at vi er dypt bekymret for hva som vil skje med de private barnehagene den dagen det er full barnehagedekning og de enkelte kommunene står fritt til å gjøre prioriteringer mellom de offentlige og de private. Vi er redd for at det vil føre til at de private skvises, og at det i konkurransen om barna blir de offentlige som trekker det lengste strået – på tvers av det som stadig vekk signaliseres fra Regjeringa, nemlig kravet om likebehandling.

Jeg har lyst til å sitere hva statsråden sa i en tidligere debatt. Der sier han at det har vært

«heilt nødvendig med både offentlege og private barnehagar, og det vil det vere i fortsetjinga òg. Vi treng eit mangfaldig tilbod. Vi treng både dei offentlege og dei private».

Han sier videre:

«Måla i Soria Moria-erklæringa om å sikre tilstrekkeleg og førehandkjend finansiering for dei ikkje-kommunale aktørane i barnehagesektoren, vil sjølvsagt liggje til grunn òg for den nye ordninga.»

I forhold til hvordan saken om hvordan rammebetingelsene ellers skal legges opp, sier han:

«Eg kjem til å leggje betydeleg vekt på kva høyringsinstansane seier.»

Vårt inntrykk er at den vekten ikke har vært særlig tungtveiende, og at appetitten på en reell likebehandling er svært liten.

Vi får, som saksordføreren sa, komme tilbake til dette ved senere korsveier, men Høyres signal er at vi synes Regjeringa dobbeltkommuniserer i spørsmålet om man ønsker private barnehager. Vi sitter med en beklemmende følelse av at denne dobbeltkommunikasjonen handler om at de private barnehagene er nødvendige nå for å oppfylle prestisjeprosjekt nr. 1, nemlig det å skaffe full barnehagedekning. Vi tror at ønsket om de private aktørene kommer til å bli langt mindre tilstedeværende den dagen barnehagedekningen er på et tilfredsstillende nivå og det blir konkurranse om barna.

Dette bare som et signal. Vi slutter oss til det forslaget som saksordføreren tok opp.

Trond Lode (Sp) [15:08:48]: Utan dei private barnehagane når me ikkje målet om full barnehagedekning. Dei private barnehagane er berebjelken for barnehagesektoren i mange små kommunar og bygdesamfunn.

Målet vårt er å laga ein så god barnehage som mogleg for ungane, og det føreset likebehandling. Like mykje bør me fokusera på å arbeida for like løns- og arbeidsvilkår og pensjonsrettar for tilsette i offentlege og private barnehagar.

No jobbar Regjeringa på spreng for å oppnå målsetjingane i Soria Moria-erklæringa. Dei jobbar med ein stor, samla pakke som omhandlar formål, finansiering og heile lovverket rundt barnehagane. Dette vil me koma tilbake til på eit seinare tidspunkt.

Dei private barnehagane er viktige i den store samanhengen. Dei private barnehagane utgjer eit stort mangfald, og det må den nye organiseringa av barnehagesektoren ta omsyn til. Det er eksempelvis stor forskjell på barnehagar drivne av foreldre, frivillige organisasjonar, velforeiningar e.l. og barnehagekonsern som har gjort barnehagedrift til ein næringsveg. Eg meiner me skal ha plass til alle, men føreset samtidig at gjennomgangen av sektoren òg avklarar kor stort utbyte det skal vera tillate å ta ut frå barnehagedrift.

Private og offentlege barnehagar skal ikkje berre behandlast likt, dei skal òg driva på ein slik måte at dei gir eit like godt tilbod til ungane og tilbyr sine tilsette like gode vilkår. Det må vera målet, og det arbeidet er altså Regjeringa godt i gang med.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [15:10:58]: Dei private barnehagane utgjer ein viktig del av barnehagetilbodet i Noreg. Vi har no få skritt igjen før vi er i mål med full barnehagedekning. Vi har hatt god draghjelp frå dei private. Ja, vi er heilt avhengige av både gode kommunale og ikkje-kommunale, private barnehagar i Noreg no og vidare framover. Eg vil understreke at staten på ingen måte driv ein kamp for økonomisk forskjellsbehandling av private og kommunale barnehagar. Tvert imot meiner eg vi har gått langt i å sikre alle barnehagane gode driftsvilkår.

SV tok initiativ til barnehageforliket som vart inngått i 2003 mellom alle partia på Stortinget, bortsett frå Kystpartiet. Det la grunnlaget for det finansieringssystemet vi har i dag – eit system som har gitt private barnehagar rett på meir statleg tilskot enn dei hadde før. Først vart stats-tilskotet til dei private barnehagane auka. For å vareta dei ytterlegare fekk kommunane plikt til å gi tilskot til private barnehagar. Eg meiner det viser at vi har strekt oss for å ha eit godt system.

Det vart valt eit system som gir private barnehagar full dekning for kostnadene deira. Dei barnehagane som har eit lågt kostnadsnivå, får minimum 85 pst. av det kommunale barnehagar tek imot i offentlig støtte, og ein kan få opptil 100 pst. Kommunane har òg fått betydeleg auka overføringar for å gjennomføre reglane. Føresegna om økonomisk likeverdig behandling av private og kommunale barnehagar vart elles fastsett av den førre regjeringa, som var sett saman av Venstre, Høgre og Kristeleg Folkeparti.

Det er ingen tvil om at dagens finansieringssystem

krev mykje tid og ressursar i alle ledd. Sein utbetaling av tilskot skaper vanskar for barnehagane, og det er ikkje ein ønskeleg situasjon. Derfor har vi dei to siste åra oppfordra kommunane til å utbetale tilskota raskt og vurdere forskotsutbetaling dersom saksbehandlinga dreg ut i tid.

Regjeringa går no som kjent inn for å leggje dei øyremerkte barnehagetilskota inn i kommuneramma frå 2011. I samband med det er vi nøydde til å skape eit føreseieleg og varig godt system for både kommunale og private barnehagar. Vi må vere opptekne av at dei lokale føresegnene skal vere kjende på førehand for dei private barnehagane, og at ein skal ha betydeleg tid til å setje seg inn i dei og sjå på dei lokalt.

For å vareta likviditeten har Regjeringa tilrådd at kommunane skal betale ut tilskot forskotsvis. Det vil vere nødvendig å diskutere dette vidare, og eg ser fram til at vi skal få den diskusjonen om den saka som no ligg i Stortinget, og grundig kunne gå inn i korleis vi skal skape eit godt og føreseieleg system for både kommunale og private barnehagar.

Så har vi ei spesielt stor utfordring, og det er løns- og arbeidsvilkår. Regjeringa arbeider framleis for målsetjinga i Soria Moria-erklæringa om at det skal vere likeverdige løns- og arbeidsforhold for tilsette i private og kommunale barnehagar. Kunnskapsdepartementet har sett i gang ei undersøking for å kartleggje kostnadsforskjellar mellom kommunale og ikkje-kommunale barnehagar, for på den måten å kunne vurdere arbeidet med likeverdige løns- og arbeidsvilkår vidare.

Denne regjeringa har klare målsetjingar for barnehagane og jobbar langsiktig for å lage gode rammevilkår for barnehagesektoren, anten det er private eller kommunale barnehagar. Vi må no få på plass grunnpilarane i eit system som gir føreseielege vilkår for private barnehagar òg i framtida.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7. (Votering, se side 3699)

Sak nr. 8 [15:14:51]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene May-Helen Molvær Grimstad, Hans Olav Syversen, Ingebrigt S. Sørfonn og Line Henriette Holten Hjemdal om vurdering av momsfristak for frivillige organisasjoner (Innst. S. nr. 255 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:81 (2007-2008))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Karin S. Woldseth (FrP) [15:16:11] (ordfører for saken): Jeg merker meg at statsråden ikke er i salen nå, men det er ikke uvant for Fremskrittspartiet å snakke for døve statsrådsører – jeg får starte allikevel.

Det er en ny dag i dag, med nye muligheter – etter en relativt hektisk dag i går.

I dag skal vi behandle et representantforslag fra representantene Molvær Grimstad, Syversen, Sørfonn og Holten Hjemdal om vurdering av momsfritak for frivillige organisasjoner.

Det er en samlet komite som mener at frivillig sektor spiller en svært viktig rolle i dagens samfunn. De gjør en formidabel innsats både for storsamfunnet og for enkelt-individer. Derfor er det viktig at de ivaretas og gis en så forutsigbar ramme som mulig både når det gjelder menneskelige ressurser og også økonomi. Her stopper også enigheten med regjeringspartiene, og våre veier skiller.

Regjeringspartienes syn vil nok bli framlagt av en av deres representanter, så jeg skal gå over til å forklare mindretallets syn.

Når regjeringspartiene under behandlingen av frivillighetsmeldingen viste til det offentlige Kulturmomsutvalget som skulle utrede regelverket for moms på kultur- og idrettsområdet, før man tok stilling til hva slags regelverk man ville ha, er det klart at det skaper forvirring. Når også finansministeren senere uttalte at utvalget ikke hadde mandat til å utrede merverdiavgift, tjenestemoms m.m., noe også Kulturmomsutvalget konkluderte med, blir det enda mer forvirring. Nok en gang har altså Regjeringen skapt forventninger uten å innfri. Og hvis de tror at mennesker er lettlurte, tror jeg faktisk at Regjeringen må tro om igjen. De har altså forespeilet at man skal levere på helse. Det har man ikke gjort. De har forespeilet at man skal levere på forsvar. Det har man heller ikke gjort. De har forespeilet at man skal levere på samferdsel. Heller ikke der har man levert. Og de utreder og utreder, men konkluderer svært sjelden.

I Soria Moria-erklæringen står det at Regjeringen vil «utrede muligheten for en varig ordning for momskompensasjon for frivillige organisasjoner».

Dette er ikke gjort, til tross for at Regjeringen har hatt muligheten til det en rekke ganger både i frivillighetsmeldingen og i Kulturmomsutvalgets utredning. Derfor gir jo nå forslagstillerne regjeringspartiene en gylden mulighet til å følge opp sine løfter fra Soria Moria, men nok en gang vrir man seg unna og forteller at en utredning er i gang.

Når så regjeringspartiene viser til revidert nasjonalbudsjett, der det står at «Kulturmomsutvalgets innstilling er en viktig del av bakgrunnsstoffet for Regjeringen ved vurdering av spørsmålet om nullsats og frivillige organisasjoner», – ja, da blir komedien fullkommen.

Kulturmomsutvalget har ikke mandat. Da er det underlig at man skal kunne bruke det som Kulturmomsutvalget legger fram, siden de ikke har noe mandat, som bakgrunnsstoffet for Regjeringens vurderinger. At regjeringspartiene er fornøyd med dette, indikerer vel at de ikke er spesielt lystne på verken å vurdere eller å gi frivillige lag og organisasjoner momsfritak.

Ti ganger har man drøftet denne problemstillingen, og

man skal utrede. Null har man levert. Ti ganger null er som sagt null. Og vi ser fremdeles ikke resultater, til tross for at regjeringspartiene nå gis en gylden mulighet til å komme med noe konkret på bakgrunn av dette forslaget, men det ser altså ikke ut til å skje.

Med dette tar jeg opp forslaget fra mindretallet i komiteen.

Presidenten: Representanten Karin S. Woldseth har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Espen Johnsen (A) [15:20:59]: Forslaget handlar om at ein ønskjer ei utgreiing, og forslaget frå Kristeleg Folkeparti er eit nytt forsøk på å kome på offensiven på eit område der ein kanskje føler seg litt «på hæla». Men dette er ikkje nytt. Forslaget gjer i realiteten ingenting til eller frå for frivillige organisasjonar. Forslaget kan ein eigentleg ikkje sjå på som noko anna enn at det er å slå opp allereie opne dører.

Eg er glad for at Regjeringa gjer eit grundig arbeid for å betre vilkåra for frivillige organisasjonar og for frivillig sektor. Vi har for ikkje lenge sia behandla ei ny frivillighetsmelding, med ei rekkje tiltak for å betre vilkåra for frivillig arbeid. Vi har for ei tid sia vedteke opprettinga av eit frivillighetsregister, som dei frivillige har vore opptekne av. Det registeret er snart oppe og går. Vi har gjort endringar i spelpolitikken som kombinerer omsynet til å arbeide mot speleavhengigheit, og det at det frivillige arbeidet er avhengig av ein føreseieleg situasjon og inntekter.

Vi har hatt eit eige kulturmomsutval i arbeid, og deira forslag er i dag på høyring. Og ikkje minst har vi sett i dei årlege budsjetta at vi satsar på frivillig arbeid, der ein har gått frå nedskjering og kutt i førre periode til vekst og oppbygging i denne perioden. Eg føler meg trygg på at det skal fortsetje framover.

Regjeringa har no Kulturmomsutvalet si innstilling ute på høyring. Det er gjort veldig klart og tydeleg at Regjeringa skal ta stilling til både innstillinga frå utvalet og høyringsinnspela i det vidare arbeidet. Eg skal ikkje forskottere høyringssvara, men eg trur eg har ei viss peiling på kva ein del av innspela kjem til å handle om.

I revidert nasjonalbudsjett kjem det tydeleg fram at nullsats blir vurdert av Regjeringa når ein skal følgje opp Kulturmomsutvalet si innstilling. Dei endringane ein kjem fram til, bør presenterast i dei årlege budsjetta.

I Arbeidarpartiet har vi, saman med dei andre regjeringspartia, vore opptekne av å få til ei varig ordning for momskompensasjon for frivillig sektor. Det arbeidet som er gjort til no, har vore viktig, og eg er trygg på at ein i oppfølginga av Kulturmomsutvalet og høyringsinnspela vil kome nye skritt vidare, og at nullsats blir vurdert, slik statsministeren og Regjeringa har sagt, og slik det kjem fram i revidert nasjonalbudsjett.

Det kunne vore freistande å avvise heile forslaget frå Kristeleg Folkeparti, rett og slett fordi det følest overflødig. Men når det er slik at Regjeringa er godt i gang med det forslagsstillarane er opptekne av, er det likevel kanskje mest rett, som er forslaget til vedtak i innstillinga, at det blir lagt ved protokollen.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [15:23:42] (leiar i komiteen): Regjeringa har fleire gonger gitt inntrykk av at dei vil kome tilbake til spørsmålet om momsfritak eller nullsats for frivilligheita. Frivillig sektor har sjølv vore open for ulike modellar, bl.a. å utvide ordninga med kompensasjon for tenestemoms til også å gjelde kompensasjon for moms på varer. Hovudpoenget må vere at frivillig sektor blir kompensert for dei urimelege utslaga som dagens regelverk gir, men førebels er det ikkje kome nokon prinsipielle avklaringar frå Regjeringa. Derfor føler ein at dette er ei sak som Regjeringa bevisst dreg ut.

I Soria Moria-erklæringa står det at Regjeringa vil «utrede muligheten for en varig ordning for momskompensasjon for frivillige organisasjoner», og i frivillighetsmeldinga blei det varsla at Regjeringa ville kome tilbake til dette etter at Kulturmomsutvalet hadde levert si innstilling. Både i 2007 og 2008 på Frivillighet Norges toppleiarkonferanse bidrog statsministeren til å auke forventningane om ei avklaring.

Men mens Kulturmomsutvalets arbeid gjekk for seg, kom det fram at utvalet ikkje hadde som mandat å vurdere verken nullsats eller full momskompensasjon for frivilligheita, noko som også blei stadfesta av finansministeren på direkte spørsmål frå underteikna i spørjetimen hausten 2007. Eg skjønar at frivilligheita følte seg lurt. Her hadde Regjeringa gong på gong vist til Kulturmomsutvalets arbeid når det kom til spørsmål om nullsats, full kompensasjon eller generelt momsfritak. Så viste det seg at dette ligg det utanfor utvalets mandat å vurdere.

Då frivillighetsmeldinga blei behandla hausten 2007, foreslo Kristeleg Folkeparti at Regjeringa skulle leggje fram ei eiga sak, der både tenestemoms, gradert moms og nullsats på moms for frivillige lag og organisasjonar blei vurdert. Vi meinte det var nødvendig å ta dette opp som ei eiga sak når Regjeringa valde å ikkje ta stilling til problemstillinga. Ein samla opposisjon støtta kravet, mens regjeringspartia var imot. Men eg hadde håpt at Regjeringa ville støtte dette forslaget, som viste at ein trengte grundigare utgreiingar fram mot budsjettet som skulle leggjast fram.

Det som er mest overraskande, er at Senterpartiet, som har programfesta ting knytte opp til nullsats på moms, ikkje er med på forslaget, og som i mange debattar har flagga eit standpunkt når det gjeld momskompensasjon og nullsats for frivillige lag og organisasjonar, ikkje har bidrege til å få fram ei konkret løysing på dette eller å gå inn for forslaget som det blir votert over i dag.

Det kunne vore sagt mykje om kor mykje momsen utgjer for frivillige lag og organisasjonar. Eg kan nemne eitt eksempel: For landets 1 700 korps utgjer momsen nærmar 60 mill. kr i året. Vi veit at frivillige lag og organisasjonar gjer eit viktig arbeid, og det er viktig å sjå på kva tiltak ein kan gjere for å gi dei best moglege rammevilkår.

Kristeleg Folkeparti vil at frivilligheita skal behalde meir av egne inntekter. Derfor har vi bl.a. foreslått å heve beløpsgrensa i ordninga med skattefrådrag for gaver til frivillige organisasjonar. Vi har foreslått å auke beløpsgrensa for lønns- og arbeidsgivaravgift. I tillegg har vi foreslått å auke sparebankens moglegheit til å dispo-

ner overskott til gaver til allmenntilgjende formål. Dette er eksempel på viktige tiltak som kan styrkje frivilligheitas inntektsgrunnlag.

Eg forventar no fortgang i momssaka, slik at vi får gjort noko med frivillighetsskatten. Eg håper at svaret ikkje blir at dette skal utgreiast og utgreiast og utgreiast, men at Stortinget kan få ei konkret sak tilbake, og at ein ser på kva ein kan få til i framtida, i staden for det som ein tradisjonelt bruker å gjere frå denne regjeringa, å snakke om alt som ikkje blei foreslått, og kvifor ting ikkje blei foreslått, mens vi var i regjering. Mange grep blei tekne då. Men no har denne regjeringa sete i tre år, og det er viktig å få til konkrete resultat framover. Derfor er eg interessert i at vi i fellesskap kan finne gode og fornuftige løysingar, slik at vi sikrar ein god politikk for framtida.

Olemic Thommessen (H) [15:28:32]: Jeg skal ved denne korsvei begrense meg til å slutte meg til den beskrivelsen som saksordføreren og representanten Molvær Grimstad har fremlagt, som jo på iallfall de viktigste punktene er sammenfallende. Det er bred politisk enighet om at vi er nødt til å gjøre noe med momsen, men jeg tror også det er en erkjennelse av at frivilligheten er et stort og sammensatt felt, og at det er nødvendig å ha en ordentlig utredning av dette før det går an å ta stilling til de enkelte områdene. Så her er det egentlig mer et spørsmål om hvilken tålmodighet man er villig til å legge i skålen, og jeg slutter meg til de øvrige opposisjonspartiene, hvor utålmodigheten er stor. Så håper jeg virkelig at vi ved neste korsvei, som jo er budsjettet til høsten, kan få en mulighet til å ta tak i dette og slå hull på den bøygen som på mange måter har ligget der når det gjelder momsvurdering og frivillighet. Det har vært en litt seig sak å få hull på. Det er på høy tid at vi nå trekker pusten og får gjort det og får ryddet opp i forhold til frivilligheten.

Trond Lode (Sp) [15:30:11]: Frivilligheita er ein stor sektor. Det er berre dei siste åra at ein har begynt å omtala sektoren som ein sektor, men han har ein viktig funksjon i samfunnet, som saksordføreren var inne på i innlegget sitt. Det er heller ikkje noko poeng for Regjeringa, iallfall ikkje så lenge Senterpartiet sit i regjering, at det offentlege skal overta den store og viktige jobben som frivilligheita gjer på mange plan.

Saksordføreren var vel litt oppteken av å kritisera Regjeringa for å utgreia for mykje. Eg synest det var litt spesielt, så lenge Framstegspartiet støttar forslaget, som faktisk i seg sjølv inneheld eit forslag om å utgreia meir.

No har ein jo utgreidd noko, og ein har jobba ein del med dette så langt. Men dette er nybrottsarbeid, og det er meir krevjande enn kva me trudde då me begynte på dette arbeidet. Me har kome eit stykkje på veg med å få på plass frivillighetsmeldinga, som var eit stort arbeid. Me har fått på plass frivillighetsregisteret, eller det er på veg til å koma på plass – det er iallfall vedteke i denne sal. Så eg vil påstå at Regjeringa allereie har gjort ganske mykje for frivilligheita, men det er riktig at det er store og viktige spørsmål som står att.

Senterpartiet har framleis ambisjonar om å koma vi-

dare og klara å få konkludert i dette spørsmålet i inneværende periode, iallfall å få lagt eit løp vidare. Eg veit at Regjeringa jobbar med saka på fleire plan, og eg håpar at statsråden kjem litt meir inn på det i innlegget sitt.

Odd Einar Dørum (V) [15:32:36]: Som alle store spørsmål i Norge ofte gjør, rammes dette inn av skatte- og momsregler. Men jeg tar ordet fordi jeg er litt opp-tatt av begrepene. Vi snakker her altså om det som på engelsk heter «the civil society», og som på norsk heter de sammenslutninger som inngås som fellesskap forpliktende mellom mennesker fordi mennesker vil det og ønsker det, og som er det lim som gjør at vi har et samfunn, og det er det samfunnet som gjør at vi kan ha en stat. Det er ikke slik at det frivillige skal leve fordi staten ser til dem i nåde, det er slik at statens legitimitet forutsetter at det er et levende samfunn av borgere, frivillige sammenslutninger, som bærer hele fellesskapet. Det er dette samfunnsfellesskapet gjennom det frivillige liv – «the civil society», det som komiteen berører her – som det er grunn til å ta fram.

Når jeg tar ordet, er det ikke fordi jeg ikke tror at de fleste som har ordet her, vil være opptatt av å finne gode løsninger. Men jeg er bekymret fordi vi i stigende grad får medarbeidere i det offentlige apparat i stat og kommune som ikke skjønner dette fenomenet. De oppfatter fenomenet frivillig innsats som noe som betyr noe hvis det er til nytte for et eller annet formål. Spesielt hvis det i tillegg kan krysses av på en kommunal virksomhetsplan, stiger nytteverdien. Men hele det frivillige liv eksisterer i kraft av den nytten som det ser i seg selv, og det er gjennom den nytten det også skaper noe mer for mange mennesker.

Denne begrepsopprydningen er svært viktig. Når jeg er mistrøstig, for dette følger ikke partiskillelinjer, pleier jeg å ha en sjelesørgerisk kollokviegruppe med min gamle sosialdemokratiske venn Bernt Bull, for vi har det til felles at vi har ikke sett det nødvendig å ta statsvitenskap for å forstå hva frivillighet er. Vi har levd i den, og vi lever i den.

Jeg holder dette innlegget fordi jeg er svært opptatt av at statsråden, som har betydelige evner til å skjønne disse kreftene, tar tak i det, slik at man gir dette håndslaget på en klar og skikkelig måte, slik som forslaget handler om. Men det blir ikke trykk på dette uten at man beskriver det frivillige liv i kraft av seg selv. Og når jeg tenker på de frivillige organisasjoner som jeg har vært medlem av, ville jeg jo fått fnatt hvis jeg skulle blitt tildelt min nytteverdi i kraft av at jeg betydde noe på en kommunal virksomhetsplan. Jeg er faktisk ikke oppdratt verken som medlem av frivillige organisasjoner eller som Venstre-menneske for den saks skyld til å akseptere den type tenkning – jeg blir rebell av det. Og jeg har gjort en rebellhandling som statsråd i en tidligere del av mitt liv. Jeg la Lotteritilsynet til en del av Norge hvor du ikke trenger å ha statsvitenskap for å forstå hva frivillig liv er – jeg la det til Førde. Der er aktiviteten rundt omkring såpass levende at du trenger ikke å ha statsvitenskap for å skjønne hva frivillig aktivitet er. I andre deler av Norge må du innom loppemarkeder for å forstå hva det er. Det er flott med loppemarkeder, og det

skjer mye vidunderlig rundt det. Men min bekymring er at du i de offentlige systemer får en stigende strøm av flinke mennesker som har et teoretisk forhold til det vi snakker om her, og når du bruker teoretiske forhold med norske momsregler og skatteregler rundt den kraften jeg snakker om, kan det jo tenkes at den velmente teorien tar kverken på det man skal verge.

Dette var et vitnesbyrd til fordel for det sivile liv. Jeg får avslutte det slik at jeg har jo møtt det i dets frodigste utgaver, som statsråd Giske vil være kjent med fra tidligere ytringer. Jeg har møtt det trondhjemske sosialdemokrati på et tidspunkt da statsråden, som han sa, knapt nok var født. Men det var jo vitalt og levende, det eksisterte ikke i kraft av virksomhetsplaner, og det var en fryd å slåss med det. Vi visste hva vi var uenige om, vi visste hva vi brynte oss på, og vi visste hva røttene og kildene var. Disse røttene er ikke mimring, men det er grunn til virkelig å ta vare på dem rundt oss. Så utålmodigheten som jeg føler ligger i det forslaget som er fremmet her, og som ble tatt opp, går på nettopp å løse et så praktisk spørsmål som forutsigbarhet om disse store pengestrømmene, for å sørge for at folk kan leve et bra og skikkelig liv, ta vare på det de tror på, og yte innsats ut fra hva de tror på. Det er fortsatt slik i Norge, utrolig nok og gledelig nok, at det er veldig mange mennesker som lever i denne tradisjonen. Det er en urkraft i vårt samfunn som jeg håper at det på tvers av systemenes iboende tyngde og kraft fortsatt er en vilje til å ta vare på. Og man må være litt av en systemopprører, enten man er rød-grønn eller man er grønn som meg, for å ta vare på dette fellesskapet.

Med denne hyllest til det frivillige liv håper jeg at det kan bli litt trykk i den neste framrykning fra statsråd Giske i forhold til å bistå slik at dette livet lever et godt og friskt liv uten kunstig åndedrett.

Statsråd Trond Giske [15:37:43]: At folk i denne sal, på tvers av partigrensene, har et brennende engasjement for frivilligheten, er jeg ikke i tvil om. Jeg tror ikke det er ett menneske som har kommet på Stortinget uten å ha brukt dager, helger, kvelder, måneder og ferier på frivillig ulønnet arbeid i partiorganisasjoner, i ulike ungdomsorganisasjoner, i sivilsamfunnet, i kirken, i fagbevegelsen og i mange andre folkelige organisasjoner. Det er slik de aller fleste i norsk politikk blir rekruttert – heldigvis – og gjennom det har vi hver og en et meget godt kjennskap til frivillig sektor. Det er bra, for det betyr at det er et engasjement for at de mange hundretusen som er aktivt og levende med i frivilligheten, får vår støtte for å få enda bedre rammebetingelser.

Gjennomgangen av momsreglementet er en av de rammebetingelsene. Kulturkommisjonen, som under Finansdepartementet avgav sin innstilling i februar i år, tok stilling til utfordringene til en del av frivilligheten i Norge når det gjelder moms. Det de først og fremst så på, var de organisasjonene og aktivitetene som forholdsvis lett kan innpasses i et momssystem med en lav momssats, og dermed få fullt fradrag for inngående moms. Til sammen tror jeg utvalgets forslag innebærer en skattelette på en halv milliard kr. Det er ganske mye penger pr. år til frivilligheten.

Det vil være et av de største løftene noen sinne dersom det blir gjennomført. Men selv disse forslagene ser vi utløser motstand hos enkelte, fordi de ser at de da får moms på den tjenesten de leverer, samtidig som de ikke fullt ut får de fradragene som momsutvalget har lagt til grunn, eller det er en skjevfordeling ved at noen får store fradrag, mens andre ikke får det.

Det er derfor slike forslag må gjennom en grundig høring. Vi er nødt til å lytte til alle de enkelte organisasjonene og miljøene som jobber med dette, for å vite hva som faktisk betyr noe for dem, og hvordan disse forslagene slår ut. Vi trenger rett og slett mer kunnskap om frivillige lags og organisasjoners økonomi for å kunne vurdere hvordan merverdiavgift slår ut, og hvordan man kan legge til rette for at frivilligheten skal få det best mulig. Vi har derfor satt i gang en kartlegging av inntekter og utgifter til frivillige organisasjoner, nettopp med oppmerksomheten rettet mot de små organisasjonene som ikke nyter godt av de forslagene som utvalget har utredet. Resultatene av det kartleggingsarbeidet vil være et viktig grunnlag i arbeidet med en varig ordning for momskompensasjon for frivillig sektor. Så grunnen til at regjeringspartiene ikke støtter dette forslaget fra opposisjonen er at det er aldeles unødvendig. Dette jobber vi med.

Det er vel ingen regjering noen gang som har gjort så mye for frivilligheten som den nåværende, til dels med stor motstand fra opposisjonen. Vi har sørget for full kompensasjon for bortfall av automatinntekter, stikk i strid med det dokumentet den forrige regjering la fram høsten 2005, statsbudsjettet for 2006, hvor man sa at man ikke så grunn til å innføre denne kompensasjonen fordi man hadde hatt så store ekstraintekter fra automatene i årene før – som om noen frivillige organisasjoner kunne leve på det.

Nå skal vi bruke 1,4 milliarder kr i år og neste år til å kompensere de frivillige organisasjonene, og fra 2010 får frivilligheten 1 milliard kr i året fra Norsk Tipping takket være spillreformen, som en del opposisjonspartier også har kjempet mot med nebb og klør.

Neste år innfører vi «grasrotandelen», som vil føre til at en halv milliard kroner årlig ledes til lokale lag og organisasjoner. Samtlige opposisjonspartier var, så vidt jeg husker, mot «grasrotandelen» da vi behandlet den saken her i salen. Frivillighetsregisteret er på plass, noe som også er en forutsetning for «grasrotandelen», men først og fremst en viktig faktor for å redusere byråkratiet for frivilligheten – også med motstand fra denne sal. Frifondordningen er styrket betraktelig. Der ble det kutt i forrige periode med den regjeringen og det flertallet som var da, inkludert støtte fra Fremskrittspartiet. Vi har innført skattelette for frivilligheten fra og med budsjettet i år, og vi har innført en lette i arbeidsgiveravgiften ved å heve satsene for hvor mye arbeidsgiveravgift man kan betale før man kommer inn i det systemet. Vi har innført Innsamlingskontrollen, som er til glede for de organisasjonene som driver seriøst – igjen med motstand fra denne sal. Så jeg har sikkert åtte–ti eksempler på viktige saker som vi har gjennomført i samarbeid med og

med støtte fra frivilligheten, og hvor opposisjonen i denne sal har vært imot. Jeg tror derfor frivilligheten er ganske glad for at vi har den regjeringen som vi faktisk har.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Karin S. Woldseth (FrP) [15:43:00]: Statsråden sier at dette er et aldeles unødvendig forslag fordi arbeidet med det allerede er i gang. Da må jeg bare si at da er det vel aldeles unødvendig å stå utenfor også.

Jeg har likevel tenkt å spørre statsråden om noe: Hvordan har statsråden tenkt å bruke Kulturmomsutvalgets utredning som bakgrunnsmaterieell når – og jeg har lest den store utredningen fra Kulturmomsutvalget – Kulturmomsutvalget sier at de ikke hadde mandat til å se på spørsmål om momskompensasjon for frivillige organisasjoner?

Statsråd Trond Giske [15:43:37]: Det er vel ikke spesielt vanlig i Stortinget at regjeringspartiene trenger å pålegge sin egen regjering den ene eller andre utredningen, særlig ikke når regjeringsapparatet allerede er i gang med de tingene som er omtalt. Det er i større grad demonstrasjonsforslag fra opposisjonen som har tradisjon for det.

Vi skal ikke bare bruke dette momsutvalget i det arbeidet som Woldseth snakker om. Det er en del av frivilligheten som blir dekket av det, og det er de som har inntekspotensial, altså et salgssystem som gjør at man ved å komme inn i momssystemet får solide fradrag. En god del av momsutgiftene for frivilligheten kommer ikke inn under dette, så der er det et annet arbeid som gjøres med å kartlegge inntekter og utgifter.

Vi har også sagt i frivillighetsmeldingen at vi skal lage et satellittregnskap for frivillig sektor som kan gi oss full oversikt over hva frivilligheten betyr for økonomien, og det er vi i full gang med. På bakgrunn av disse tingene er det mulig å utforme et momssystem eller et refusjonssystem som gjør at frivilligheten kommer enda bedre ut enn de har gjort til nå, til tross for alle de forbedringene vi allerede har gjennomført for frivilligheten.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk. Flere har heller ikke bedt om ordet til sak nr. 8. (Votering, se side 3699)

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget går til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstilt:

St.meld. nr. 3 (2007–2008) – statsrekneskapen for 2007 – blir å legges ved protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

St.meld. nr. 19 (2007–2008) – Kredittmeldinga 2007 – blir å legges ved protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget gir samtykke til endring av IMF's statutter for å utvide organisasjonens investeringsmandat og for å gjennomføre en reform av kvoter og stemmerett, og gir samtykke til en økning av Norges kvote i IMF.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten er det satt fram seks forslag. Det er

- forslagene nr. 1–5, fra Christian Tybring-Gjedde på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 6, fra Hans Olav Syversen på vegne av Kristelig Folkeparti

Det voteres over forslag nr. 6, fra Kristelig Folkeparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utelukke investeringer i tobakksprodusenter fra referanseportefølje og investeringsunivers i Statens pensjonsfond – Utland.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 95 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.54.44)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1–5, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremsette et grunnlovsforslag om et Statens pensjonsfond som på sikt skal sikre Folketrygdens medlemmers opptjente pensjonsrettigheter, basert på pensjonspremier fra medlemmer og arbeidsgivere samt fondsavkastning.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utrede muligheten for å etablere et kapitalforvaltermiljø i Norge basert på investeringene som gjøres gjennom Statens pensjonsfond – Utland.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen etablere følgende investeringsstrategi for Statens pensjonsfond – Utland:

Aksjer 40 pst. (intervall 35 pst.–45 pst.)

Obligasjoner 50 pst. (intervall 45 pst.–55 pst.)

Eiendom 10 pst. (intervall 5 pst.–15 pst.)»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen foreta en ny gjennomgang av de bedriftene som i dag er utelukket fra Statens pensjonsfonds aksjeportefølje, og at disse bedriftene vurderes i lys av advarsler uttrykt både av sentralbanksjefen og av Fremskrittspartiet.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen foreta en vurdering av om hvorvidt dagens organisering av statens pensjonsfond er best egnet og mest hensiktsmessig. I en slik gjennomgang bør man også vurdere Finansdepartementets rolle. I arbeidet med en slik gjennomgang er det naturlig at man også vurderer hvorvidt det er hensiktsmessig at Statens pensjonsfond oppretter et eget styre, og om hvorvidt det bør etableres en egen administrasjon.»

Voteringstavlene viste at det var avgitt 80 stemmer mot og 23 stemmer for forslagene fra Fremskrittspartiet.

(Voteringsutskrift kl. 15.55.05)

Jan-Henrik Fredriksen (FrP) (fra salen): Jeg stemte feil.

Presidenten: Du skulle ha stemt for?

Jan-Henrik Fredriksen (FrP) (fra salen): Ja.

Presidenten: Da skal stemmetallet være 79 mot forslaget og 24 stemmer for. Forslaget er dermed ikke bifalt.

Komiteen hadde innstilt:

St.meld. nr. 16 (2007–2008) – Statens pensjonsfond i 2007 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 137/2007 av 26. oktober 2007 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EF) nr. 852/2004, forordning (EF) nr. 853/2004, forordning (EF) nr. 854/2004 og forordning (EF) nr. 882/2004 samt tilhørende rettsakter, om næringsmiddelhygiene og kontroll.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 134/2007 av 26. oktober 2007 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EF) nr. 178/2002 om næringsmiddelregelverket og om opprettelse av Den europeiske myndighet for næringsmiddeltrygghet (EFSA) mv.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten har May-Helen Molvær Grimstad satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til endringer i barnehageloven slik at det sikres reell likebehandling mellom offentlige og private aktører.»

Det vil bli votert alternativt mellom dette forslaget og innstillingen fra komiteen.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 8:54 (2007-2008) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin S. Woldseth, Ulf Erik Knudsen og Kåre Fostervold om lovfestet likebehand-

ling av barn som går i private og offentlige barnehager – vedlegges protokollen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble innstillingen bifalt med 56 mot 48 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.57.54)

Votering i sak nr. 8

Presidenten: Under debatten har Karin S. Woldseth satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utrede hvordan frivillig sektor kan kompenseres for den finansielle belastningen som betaling av inngående merverdiavgift medfører for frivillige lag og organisasjoner, og gi en foreløpig vurdering av dette i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2009.»

Det vil bli votert alternativt mellom dette forslaget og innstillingen fra komiteen.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 8:81 (2007–2008) – representantforslag fra stortingsrepresentantene May-Helen Molvær Grimstad, Hans Olav Syversen, Ingebrigt S. Sørfonn og Line Henriette Holten Hjemdal om vurdering av momsfritak for frivillige organisasjoner – vedlegges protokollen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble innstillingen bifalt med 56 mot 48 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.59.01)

Sak nr. 9 [15:59:16]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet. Odelstingets møte blir satt kl. 18.

Møtet hevet kl. 16.